

א (א) * כל (ב) * אוכל (ג) * אדם (ד) הנשמר (ה) שגידוליו מן הארץ (ו) חייב בתרומה.

באור ההלכה

* כל אוכל אדם כו'. ע"י גד"א שהצאנו מחלוקת הראשונים דעת רבני דכל פירות האילן וקטניות תרומה שלהן מה"מ חוץ מירקית וזוהי שהקשה בשועות מלכו ממש"כ רבנו זצ"ל ממע"ש ה"י סיה"מ שזרעו לזרע מחשער מירקו על זרעו ואיך מעשר מפטור האוריתא על חיוב נראה דלי"ק דאם זרעו לזרע כולו זרע וחיוב גס הירק במעשר מה"מ שגם הוא חלק מהזרע וכן מלאמי בחזו"א מעשרות סי' א' סק"ת ידעת הר"ש והתוס' ורוב הראשונים שרק דגן חירוש ויאהר מה"מ והשאר מדרבנן והציצו הכרה ראויה מהא דר"ה ט"ו ב' מעשר חרובין דרבנן ובפסחים מ"ד א' נזיר ל"ו ב' וצחים ע"ו א' תרומת תבלין דרבנן ויבברכות ל"ו א' מעשר אילן דרבנן (ותוס' בתולין ו' א' גרסי מעשר אלף דרבנן) ובבכורות נ"ד א' חירוש ודגן דלאורייתא שאר מינין דרבנן ובתולין ק"כ א' שישקן לקדוש בתרומה פירוש ויאהר אין מדי אחרונה לא וצ"ה ג' ב' תנא דליטרא קיעות לכל דבר שצמחין אפי' בדרבנן לא צמח ובכחכות כ"ה א' וקדושין ס"ט ב' בתרומה דרבנן גראשונים וביצמות פ"א ב' בתרומה דרבנן פירש"י כגון תרומת פירות דהוא דרבנן ע"ס. ונדחקו האחרונים לתקן כל המקומות לדעת רבנו יציעית סי' ו' סק"כ"ג) ובהא דר"ה ט"ו ב' כבר כי רבנו צעמנו זצ"ל ריש מעשרות לדעתו לכל חרובין מעשרותיהן מדרבנן ועממ"כ בזה"ל רבנו דחרימתי רק מדרבנן כמו חרובי גלמונה וכ"כ הכ"מ זצ"ל ממע"ש ו' ריש ה' מעשר כיון לזה מדעתו ועי' בס' נחמתי אליעזר על החכמ"א הוא ירק ולא הצנתי הרי מבוואר בגמ' שם דלנ"ה א' אלא הוא ודאי אילן ענין מעשר דרבנן כמו ירק] וכן בזה דתבלין כיון שאינו אוכל בפ"י וכן גם קטניות ובכלל חירוש ויאהר כן פייתו האילן והא דקאמר שאר תרומה לא כחייב במורה משקין היוצאין מהן רק חירוש ויאהר (ואדרבה ריש ה' מעשר ידבריו זצ"ל) ובהא דלפ"ה ג' ב' יפרש משום דתרומה

דרך אמונה

(א) כל אוכל אדם. (ב) רצנו כלל כאן חיוב לאורייחא עם חיוב דרצנן שהרי כתב כל אוכל אדם שכולל גם ירקות שהם מדרצנן (ג) ודעת רצנו דכל פירות האילן וזרעים וקטניות חייבין מה"ט בחרו"מ מוזן מירקות וחרוצ' ללמנוה וכה"ל (ג) וי"א גם ללף (ד) ותכלין דרצנן (ה) וי"א גם כרשינין. יכ"ז לפי (ו) דעת רצנו אצל (ז) ריב הראשונים מולקין ע"ז יס"ל דמה"ט אין חייב בחרו"מ אלא דגן חירוש ויזהר דהיינו (ח) ה' מיני תבואה [חטים שעורים כוסמין שיפון ושכולת שועל] ויחטים וענבים אצל שאר כל הדברים אינן אלא מדרצנן (ט) ודעת הרמב"ן בחומש דאפי' ויחטים וענבים העומדים לאכילה אין חייבין מה"ט בחרו"מ רק י"ן ישמן אצל (י) בחידושיו בגמ'

פירש"י פירות חילין וירק ובגדרים ג"ה א' לחתוי פירות חילין וירק ע'
והמאירי כ' עס דלפ"ד רבנו זריר לפרש דר"ל משקה היוצא משאר פ'
(ועי' רש"ס ריש מעשרות ומרכה"מ ריש ה' מעשר ואו"ש כאן יחזו"א'
ממע"ס ה"ג דמירי בחרוזי נלמנה וס"ל דמדרבנן חייבין [ועי' ברש"י
פס"א ממעשר ה"טן] ובהא דלנף כחבו דלנף חין נאכל לרוב בנ"א ימודה
ה"ג [ובס' הנר מובא גי' ר"ח שם משום דמעשר בזה"י דרבנן והמרכיב
שהביא שגי' רב נסים גאון בזכרות שם ה"מ גבי מעשר ירק וס"ל דלנ'
וחייב בערלה ואינו כלאים בזרם ושםא כונתו דכיון דלנף לא חשיב הו'
חין חייב אלא מדרבנן ובהא דזכורות כ"ד א' כחבו דרבנן יפרש דנכלל
מיינן דרבנן הכונה לירק ולנף ואפליין ובהא דחולין ק"כ ב' הכונה דבג
פסוטה הסוגיא שם משמע להוא דלורייחא ע"ש ברש"י ועי' במרכה"מ

ציון ההלכה

(ה) חו"א שציעת סי' ו' סק"ה: (ב) כדמוכח בסמוך ה"ו ופ"א ממעשר ה"ט ובפ"א ממע"ש ה"ג וכ"כ הכ"מ והרדב"ז בה"י והט"ז פ"ב סי' של"א סק"ה וכ"כ כל המפרשים ועי' צפי' ר"ח פסחים מ"ד א' שכ' תרומת תבלין לרצון לפי שאינם מיני מצואות ול"ע כוננו ועי' צפי' רצנו הלל ספרי קרח סי' רמ"א דמשמע דדעתו כדעת רצנו ומש"כ בשע"ל דקטניות לדעת רצנו הוא מדרצנן חמור ואפשר דקטניות שורשו לזרע וירק גם ירקו חיוב מה"ם לפ"ד רצנו ודלא כמ"ש הרדב"ז בה"ד ומיושב בזה קו' ישועות מלכו ממש"כ רצנו בפ"א ממע"ש ה"י מעשר מירקו מל זרעו ומש"כ שם בפ"א ממע"ש ה"י דורען לזרע בלא"ה פטור מה"ם כמו ממרס ע"מ למכור לא ימכן למש"כ מרן במעשרות סי' א' סק"י"א לזרע היינו לאכל את הזרע וכ"ה צהדיא בהעמקה חדשה של פיה"מ אך לפמ"ש"כ א"ש שו"מ כן בחו"א מעשרות סי' א' סק"ה ובמקדש דוד מעשרות סי' א' ע"ש ועי' ביאור הגר"א תרומות פ"י ה"ב דמשמע דכל דבר שרריך מחשבה מעשרותיו מדרצנן אבל לא מצינו בפול המצרי שרריך מחשבה: (ג) רש"ס ריש מעשרית וחוו"א שציעת סי' ו' סק"ג וכ"ה צכ"מ בפ"א ממע"ש ה"ג: (ד) רש"ס שם: (ה) יתבאר בה"צ בעו"א: (ו) וכן משמע בדפוס גאון שהיא צכ"מ ה"ג כדעת רצנו דרך ירקות מדרצנן וכ"ד רב נסים גאון בצרכות ל"ו א' ע"ש ותוס' ר"י החסיד שם יפה ר"א מן ההר יצמות פ"א א' והיטמן מלוה טל"ה וכן פסק הרש"ם ברש"י מעשרות ועי' ערוך ערך סג א' בשם יואל: (ז) רש"י בצרכות ל"ו א' ויצבת ס"ח א' ובפסחים מ"ד א' וביצה ג' ב' וצר"ה י"ב ט"ו ב' וצוכה מ' א' ויצמות פ"א א' וכתבות כ"ה א' כ"ח ב' ונקדושין ג' א' ס"ט ב' וכתבות ע"ג א' וכתולים ו' ב' ק"כ ב' קל"ז ב' וכתורות נ"ד א' ונדדה נ' א', והתוס' שבת ס"ח א' עירובין ל"ב א' ביצה ד' ב' ר"ה י"ב א' ב' יצמות פ"א א' כתבות כ"ה ב' נ"ו ב' נ"ו ב' נ"ו ב' צ"מ פ"ח א' פ"ט א' ע"ו נ"ח ב' וכתבות ע"ג א' חולין ו' ב' ק"כ ב' כתורות נ"ד א' נדה נ' א' והר"ם ברש"י מעשרות [וע"ש שרצה לומר שגם קטניות לאורייתא] ובפ"ק לפאה מ"ד ובפ"א דדמאי מ"ג ובפ"א דפרה מ"ג והרמב"ן צ"מ פ"ח [וע"ש ברצנ"ן דלר"מ בנדרים נ"ה בלמה חייב כל דמדגון] ועי' ברמב"ן ספ"ק דר"ה ובענה ס"ח ויצמות בסוף התם' ששי"ן לסוף הערל. והרשב"א בשטמ"ק צ"מ פ"ח וביצה ג' ב', והריטב"א האדמות צ"מ פ"ח וכתבות ל"ו א' סוכה ל"ד ב' ר"ה י"ב א' יצמות פ"א א' גיטין ס"ה א' נדה נ' א' יהר"ן צפי' הר"ן צ"מ פ"ח וצר"ה י"ב א' והראב"ד בהשגות לקמן פ"ג הט"ז פ"יג הי"ג ובפ"א ממעשר ה"ט ובפ"א ממע"ש ה"ג והרא"ש בפירושו לגזיר ל"ו א' ותוספותיו ללה"ה י"ב א' יצמות פ"א א' צ"מ פ"ח נדה נ' א' ובפירושו לפרה פ"א מ"ג והר"ה בחולין ק"כ ב' והתלמי' בצרכות ל"ו א' שבת ס"ח א' עירובין י"ב א' ביצה ג' ב' נתיבוי קדושין ג' א' צ"מ נ"ג ב' מכוח י"ט ב' ע"ו נ"ח א' ועי' יצמות פ"א א' ותוס' רי"ד כתבות כ"ח ב' נדרים נ"ח ב' ר"ה י"ד ב' ופסקי רי"ד שם ורי"א בפ"ק דקדושין ה"י ותוס' סוף כתבות נ"ח א' והר"ם משנן בתו"כ בתקתי פ"ב והריצ"ן בגזיר ל"ו א' וכתבות כ"ג ב' ושטמ"ק ברכות ל"ו א' ביצה ג' ב' יסמ"ג ל"ח קמ"ו [אבל צמ"ע קל"ג העמיק כדעת רצנו ותוס' ר"י הזקן קדושין ס"ט ב' והתשצ"ן ח"ג סי' ר"ג ותמוק"י בצרכות ל"ו ב' ומהר"ם בלאוה פסחים ל"ג א' ד"ה דאי וכו"פ ה"ג והציא כן גם בשם ר"מ בעל העזר והר"ר אליעזר טהור קדוש דשינו וכ"ד הרד"ק דה"ב ל"א ה': (ח) קונטרס ה' תרי"מ ממרן סי' ג' אות א' וכ"כ רמב"ן בדברים י"ד כ"ב וכן משמע בראב"ד פ"י"ד מתאכ"ל ה"ו שכ' ז' מיני טבל ועמש"כ לקמן: (ט) דברים י"ד כ"ב וכ"מ צפי' ריב"א עה"ם פ' משפטים פסוק מלאכה ודמנך וכ"ג דעת רצנו יונה צפ' אליו דברים ב"ה כל שטיבולו צמקה שכ' שפירות אין תרומתן מה"ם אלא העניים אחר שיעשו מהן יין והזיתים אחר שייעשו שמן והציאו בתוס' רעק"א צפ"א דתרומות אות א' וכו"ד הר"ם מוצא במל"א חלה פ"ג מ"ט ומה שהקשה רעק"א שם ממע"ש דהס' ח"י בפסחי' דיין דלאוי לימכן לא מקרי מפטור על חיוב והוי כמו קודם גמ"מ דהתי אף ל' הרמב"ן צ"מ פ"ח ב' שכ' שדעתו לעשות יין כו' ע"מ ק"ל וילא דנס לדעת הרמב"ן שומץ חייב מה"ם דלא קי"ל לקמן הכ"א דין ייתומן מין א' ויתרמין מזה על זה אלמא דשניה לאורייתא ואפי' להחולקים שם מרזו דמה"ם מין א' הוא וכמו שיבאר שם ולפ"י אפשר לעשות פרטה חמורה מחומץ: (י) צ"מ פ"ח א' וכן מוצא בנתיבוי לחולין ק"כ ב' ד"ה והא דאמר' ע"שוכן הסכים בחו"א

הלכות תרומות פרק ב

דרך אמונה

באור ההלכה

מסיק הרמב"ם ואפשר דאפי' זיתים וענבים שחשן לאכילה חייבין מה"מ וכן (יא) דעת ריה"פ (יב) וי"א דכל שנתה המינים תרומה שלהן מה"מ (יג) וי"א דתרומה אין חייב מה"מ אלא דגן תירוש וינער אבל שאר המעשרות חייב הכל (יד) וי"א דרק מעשר שני חייבים כל המינים ואפי' ירקות מה"מ אבל שאר תרומות ומעשרות אפי' מעשר עני אין חייב אלא דגן תירוש וינער (טו) וי"א להיפך דמע"ש רק דגן תירוש וינער ושאר תרומות ומעשרות נוהג בהכל (טז) וי"א דמה"מ אין חייב אלא דגן תירוש וינער בין בתרומה בין במעשרות אבל אם הפריש חל מה"מ עלי' קדושת תרומה ואסורה לזרים אבל אין חייבין עליה מיתה וכן חל מעשרות מה"מ (יז) ולהלכה קי"ל כרוז הפוסקים שכל התרומות

מה"ז דרבנן (ומה שהקשה בחזו"א מ"ל לגמ' דר' יהושע ס"ל לא קידשה לעמ"ל י"ל דממשנה פ"ד דידים מיכא לה מדקא"ר יהושע עמון ומואב מעשרין מ"ע בשביעית והטעם משום שהרבה כרמים כנשו עו"מ ולא כנשו עו"ז כו' כדמפרש בחגיגה ג' ב' ויצימות ט"ו א' אלמא דס"ל לא קידשה וע"ש בר"ש דטעמו דמסוה מעשה חדש למעשה חדש שה' לורך עניים) וכן בכל המקומות ציטין נ"ה א' ויצימות ז' א' ק"ג א' קי"ד א' ויצימות כ"ח ב' בתרומה דרבנן יל"פ בה"ז או בירקות או בעליץ שא"נ או בלוקח מן הגוי או בדמאי וכה"ג וכן יל"פ בה"ז דכתיבות כ"ה א' קדושין ס"ט ב' ודלא כרש"י ובה"ז דנדרים נ"ה א' יל"פ דלא חזקי' חיקין זה והוא לא חיקין רק שיצאו ללשכות והגמ' מפרש לקרא דכל תבואה וגו' מרבה שגם פירות האילן יירק הבטלו ואע"ג דנדרים קי"ל דרבנן ותבואה אינו אלא ה' המינים כאן שאני דליכא קרא לרבות ע"י באחרונים שהאריכו בכ"ז. ולענין קשה דאם מעשר כלל מדרבנן אמאי נוהג בחז"ל כמבואר בברכות שם הרי רבנו כחב בסמוך ה"ז אין מפרישין תרומה מן הירק בחז"ל והוא מירי' חלה פ"ד ה"ד אבל לירקות

אפי' לתרו"ג לא חשו כהדא דחז"ל איסי בן עקיבא אומר מעשרות לירקות וידוחק י"ל דלא ר'ו לחלק בפירות האילן ועוד קשה דרבנן כו' בפ"א ממע"ש ה"ג דתרו"ג לפי שמעשרותיהן מד"ס אולי' אחר לקיטה וא"כ אמאי כחב שם בה"ז דלפ"ק מספקא ל'י' א' אולי' אחר חטטה או לקיטה (לפ"מ שמלמד בחזו"א שביעית סי' ו' סקט"ו דהראב"ד והכ"מ גרסי שם ונחטו קודם ט"ו בשבט ע"ש) וצריך לעשר ב' מעשרות ולמה לא אולי' כה' בחר לקיטה כמו בחובין אם גם מעשר לכל דרבנן (ואולי' הא דמעשר לכל דרבנן הוא רק על הקפריסין ולא על האבינות אבל הרש"ס לא כחב כן שהרי הביא רא"י מהא דנפסה מקלין שדמאי) וע"ק עמ"ש"כ דתבלין מעשרותיהן מדרבנן לדעת רבנו ממ"ש ביר' רפ"א דתרומות תבלין שנתנו לחור קדרה זו וזו ונחטו לחור קדירה אחרת אם ביטל טעמו מותר ואם לאו אסור ופריך מה דינה לבין שבת לא כן חזי השבת שנתן טעם בקדרה אין זה משום תרומה ואינה מטמאה טו"א וולא הנריך לבדוק אם ביטל טעמו ומשני' משלך נחטו לך דבין ה"י שלא טמא טו"א וולא מחמיצ בתרומה ורק מדרבנן עשאוה כאוכלין והן אמרו שטמא טו"א ונחייצ בתרומה] והן אמרי' מכיון שנתנה טעם בקדרה בטלה פ"י אבל שאר תבלין שתרומתן מה"מ צריך שגדע שצטל טעמה כ"פ הגר"א ושאר מפרשים הרי מבואר להדיא דשאר התבלין תרומתן מה"מ ואולי' יש לדחוק דהגמ' דידן מיירי בתבלין כעין שבת דתרומתן רק מדרבנן וע"ק שרבנו לא הזכיר כלל שתרומה לכל ותבלין דרבנן כמו שכח בירקות בסמוך ה"ז ובחובין בפ"א ממעשר ה"ט וע"י בפ"ג מתרומות ה"ד שהעמיק הדין דב' קופות וסיים בד"א בתרומה בה"ז כו' ולא העמיק הסוגיא דפסחים מ"ד א' דגם בתרומה תבלין הדין כן משום שהוא דרבנן (ואין לומר דסמך שנדע דה"ה בכל דרבנן שהרי לא הזכיר בשום מקום דתרומה תבלין דרבנן). ומלמדי' צמח"ן ב"מ פ"ה א' ש' מכאן תשובה לזו"מ"ס שכל שהוא אוכל וגם שם כו' דכולהו מדאורייתא נינהו ומייתי לה מדחניא בספרי כו' וה"נ איחא בירושלמי אבל לגמ' דידן הני מילי אסמכתא נינהו וכל פירות האילן וירק מדרבנן כו' ימבואר דס"ל לפ"ד הירושלמי בלמא דאורייתא נינהו ורק גמ' דידן פליגא ולכא' ז' הן מוכרח צמח"ן מקומות ביר' דס"ל דהוא מה"מ בפ"א דתרומות ה"ה לית כאן חלטן חלטן דבר תורה היינו דתרומה חלטן ד"מ ולכן אסור להאכילה לנהמה ואי כל הפירות דרבנן מ"ש חלטן מכל הפירות וכן שם פ"ט ה"א וזע תרומה כרשינין מהו א"ל גזרה היא ואין גזרה לגזרה ואי תרומה כל הפירות דרבנן אין חילוק בין כרשינין לכל הפירות וכן ביר' פ"ד חלה ה"ד אבל לירקות אף לתרו"ג לא חשו כהדא דחז"ל איסי בן עקיבא אומר מעשרות לירקות מדעריהם משמע דשאר הדברים מה"מ והראשונים נדחקו שאין להם אסמכתא מן הפסוק ובאמת בחז"ל כחמ"כ בחמ"כ יש אסמכתא גם לירקות וכ' הר"ש בריש מעשרות דפלוגתא היא אם יש אסמכתא או אין אסמכתא וכו' דוחק גדול וצריך רפ"ג דמעשרות חובין מאלל צמח"ן ופי' הגר"א דמעשר חובין דרבנן ולכן הקילו בהן אלמא דשאר כל הפירות מה"מ (ובאמת הר"ש לשיטתו פ"י פ"י אחר ביר' שם ער"ש רפ"ג דמעשרות) וכן צריך פ"ג ה"ה לפיו כלכלה של תאנים אכלה עד שלא עישרה מית צד לשון אלמא דחייב מיתה על טבל של תאנים (רא"י ז' הביא בחז"ל) וביר' ספ"ד דמעשרות הקפרס והתמרות מין א' הוא מעשר מקפרס על התמרות ומן התמרות על הקפרס אבל לא מהן על האבינות וימ' האבינות עליהן והטעם נראה משום דאבינות חייב מדאורייתא ותמרות וקפרס אינו אלא מדרבנן אלמא דאבינות מה"מ (ומש"כ הפ"מ דהוי' ב' מינים דוחק גדול לומר דהוי' ב' מינים והרי מעשרין מעלי' האיסטפניני על האיסטפניני ביר' חלה פ"ד ה"ג ואף שיש לחלק מ"מ נראה כמ"כ) אבל גמ' דידן אולא דרק דגן תירוש וינער מה"מ וזו נראה ג"כ דעת רבנו אלא שפסק כהיר' משום דגמ' דידן ג"כ כמה סוגיות דמוכח לפי פשטן כהיר' וע"כ דסוגיות חלוקות הן ביר' י"ז א' וליירקות כו' חזק דרבנן דמשמע דרק ירקות הוא מדרבנן ולא שאר הפירות כמ"כ החזק שם ובמכות י"ט ב' תאנה של טבל כו' אכלה לוקה ימבואר דלוקה על חללים ובתמורה ד' א' היו לפניו שתי כלכלות (ומבואר בחוספתא שיליה

ציון ההלכה

שביעית סי' ו' סקט"ד שזו מסקנת הרמב"ם וכן ביצועות מלכו וכו' העיר בה התשכ"ז ח"ג סי' ר"ג דבחדושו נראה דחור צו ממש"כ בחומש ע"ש} ורק בעומדין לין ושמין אין חייבין מה"מ עד שיעשם יין ושמין כדן כל פרי לפני גמ"מ ומ"מ יכול להפריש מה"מ כדן הקדימו בשבלין וע"ש בחזו"א ומה שהביא רעק"א שם בפ"ג דתרומות מ"י רא"י מיר' ספ"ג דחלה ופ"ה דמעשרות ה"א דזיתים וענבים אין חייבין מה"מ לפי מה שפי' הגר"א והרש"ס שם אין משם רא"י: (יא) רש"י יתוס' ב"מ פ"ה ב' וראב"ד בשטמ"ק שם וריעב"א התדשות ופוס' הרא"ש וחי' הר"ן שם וכו"פ פ"כ וכן פסק מרן בקונטרסו סי' ג' אות א' ועי' צמח"א דאם שהיכה ג"כ שרוא"פ חולקין על הרמב"ם ויפסק כן: (יב) רבנו יונתן צרפ"ג דעירובין במשנה אבל לא בטבל וכו' הר"ן בשטמ"ק נדרים נ"ה א' ע"ש וכן הביא דעה זו המאירי במכות י"ט א' וכו"כ הר"ן צ"ח ג"כ פ"ה ב' בשם הראב"ד אכן שם סיים הראב"ד ילא היא תאנים מדרבנן וענבים מדאורייתא וכן העמיק הרמב"ם שם משמו הרי מבואר שחור צו וכן בהשגות פ"א ממעשר שרק תירוש וינער מה"מ ועי' בהשגות לעיל פ"א ה"ה והרש"ס בריש מעשרות הביא בשם הראב"ד שמעשר פירות מה"מ אבל אין חייבין על תרומתן מיתה ילא על טבלן ועי' בחזו"א מעשרות סי' א' סק"א: (יג) ראב"ד תו"כ קדושים פ"ג בשם י"א ומשמע אפי' ירקות ע"ש ובפ' בחמ"כ פ"ג הביא ג"כ זה חזק מירקות וגם הר"ש משנך הביא פ"י זה אלא שהביא רא"י שם כהחולקים דס"ל דהכל מדרבנן חוץ מדגן תירוש וינער: (יד) יראים תלזה נ"ג קמ"ז וסמ"ג מ"ע קל"ו קס"א ורבנו הלל חז"ל בחמ"כ פ"ג ועי' מל"מ פ"א ממע"ש ה"ז וחזו"א שביעית סי' ו' סקט"ה ועי' צמח"א: (טו) ריטב"א ב"מ פ"ה ב' בחד חירולא וכו' הטעם משיס דמע"ש קיל ול"ע כיוצא: (טז) כו"פ פ"ג בשם ראב"ד צ"כ בחזק שם בחילין וכן העמיק הרש"ס בריש מעשרות בשם הראב"ד שכח צנוף ימיו והעמיקו ג"כ במלמח שנתה שם ועי' בא"ש כאן ויחזו"א שביעית סי' ו' סקט"ה ועי' צמח"א: (יז) חזו"א שביעית סי' ו' סקט"ה:

דרך אמונה

באור ההלכה

דמאי דכנלכלית של חאנים מיירי לוקה מפני שהקדים כו' וביצמות פ"א א' עינול בעיגולין אין עולה אי תרומה דזה"ו מה"מ ועינול הוא חאנים יבצ"מ פ"ח א' אין הטבל מתחייב כו' שנא' בערתי כו' הכא בחאנה כו' ובערובין ל"ב א' חאנים מתחאני כו' ומכאן החס' שהוא מה"מ כמ"כ שם חד"ה חאנים יבצ"מ פ"ט א' משמע דתרומת תמרים מה"מ ע"ש חד"ה והצדל יכן משנה בפרה פ"א דצלה של תרומה האוכלה במיתה ובחולין קל"ו ב' דרצנן דרצנן בם' יחוספסחא לא מני אלא כלוסין וחרובין הציאו רצנו בפ"ג ה"ג (רא"י ו' מהמל"מ שם) יהראשונים נדחקו לתרין כל הני אכל י"ל דרצנו למד דסוגיות חלוקות הן ופסק כהירושלמי אכל בירקות דגם ביר' מסיק דירקות דרצנן יגם בצנלי בהרבה מקומות אמרו מעשר ירק דרצנן ברה"ה י"ב א' יומא פ"ג ב' פסחים ל"ט ב' זבחים ע"ו א' פסק כן ויראיתו צרד"ו נסמך ה"ו שכ' ג"כ שהוא מחלוקת האמוראים וסוגיות מחלפות ע"ש ועי' צפה"ש סי' י"ג סק"ט שכ' כעין מש"כ ואפשר לומר דגם להירי' פליגמא דאמוראי היא דבחלה פ"ד ה"ד ר' בא בשם שמואל לא חשי אלא לתרומה דגן מירוש' ייאהר ר' הילא בשם שמואל לא חשו אלא לתרומ' צלנד אכל לירקות אפי' לתרומ' לא חשי כהדא דמיא איסי בן עקיבא אומר מעשרות לירקות מדצריהם ומשמע דלר' בא רק דגן מירוש' ייאהר מה"מ ילר' הילא לא ממעט אלא לירקות.

והמעשרות חוץ מדגן מירוש' ויאהר הוא מדרצנן וגם אם הפריש לא חל מה"מ (ית' ואפי' אורז פטור מה"מ ואע"ג דלענין חלה הוא נגרר להתחייב כדלקמן פ"ו מזכורים הי"א אכל לענין תרומ' אין חייב מה"מ (יט') ושמן שחייב מה"מ דוקא שמן זית אכל שמן שומשמן ואגוזים ושאר שמנים לכו"ע מדרצנן: (ב) אוכל. (כ) ואפי' מינים כאלו שאין ראויין לאכילה עד שיבשלוהו היטב ויתקנוהו כגון התורמסין והחרדל כיון שעומד לאכילה חייב בתרומ' (כא) ואפי' פירות שנמחו שלא כדרך כגון אחרוג שהוא כדור או שגדלו בדפוס או מנומר אע"פ שפסול לסוכות לצרכה חייב במעשר כיון שהוא אוכל אדם (כב) אכל דבר שאינו אוכל כגון אקטים ופואה (כג) וקולא שהן מיני צבע פטורין (כד) וי"א דדיקא ספיחיהן פטורין שאין ראויין רק לצביעה ואף שראויין קצת לאכילה מ"מ עיקרן לצביעה אכל הן עומן אוכל גרור הוא וחייבין אכל דעת רוב הראשונים שהכל

וע"ע בד"א שהבאנו שיטת היראים דמע"ש מה"מ בכל הפירות ואפי' בירק אכל שאר חרובי' מדרצנן חוץ מדגן מירוש' ויאהר יבטור' ר"ה ט"ו ב' הקשה עליו דא"כ איך תקנו חכמים בשאר פירות שיקדים תרומה ימעש"ר למע"ש הא מאכיל להכהן והלוי טבל למע"ש יחי' באר"ש כאן דלגבי הכהן והלוי הו"ל לקונו דפטור מה"מ יקשה תרימת הכהן והלוי עומן בפירותיהן מאי יאכל למימר ועוד גם בישראל מזינו הרבה פעמים מעשרן יהן שלו ולפענ"ד י"ל דמזיה היראים דאינו טיבל דהא דמע"ש טיבל ילפא ביצמות פ"ו א' מדכתיב לא חוכל לאכל בשעריך וזההיא קרא כתיב דגן מירוש' ייאהר אכל שאר פירות אין לנו לימוד לטובל וזכה מיושג גם ק"ו הטור' מרה"ה ט"ו ב' דבחרובין דרצנן עבדי' כר' נחמי' דלול' בחר לקיטה ונמלא דבשני' נכנסת לשליטה מפרשי' מ"ע והוי טבל דאורייתא למע"ש ולפעמ"כ אין כאן טבל אף אכתי יל"ע דמ"מ מבטל מ"מ דמע"ש שהוא מה"מ אף ימכן דמ"ל בהרמב"ם דמיירי בחרובי' כלמנה שגם מע"ש שלהן מדרצנן ובחור"א (שעיני' שם סקכ"ה) הקשה מפסחים ל"ט ב' מרור דרצנן ושם מיירי במע"ש אכל ברה"ה י"ט שם עוד פ"י משום דמרור דזה"ו דרצנן ורש"י הקשה ע"ז דהא דזה"ו אין מעלין מע"ש בירושלים וזה י"ל דמ"ל במ"ד במגילה י' א' דלובלין מע"ש אפי' שאין אומה דקדושה ראשונה קידשה לעת"ל ואף דרצנו לא פסק כן ברה"ה ממע"ש מ"מ י"ל דמיצעי ל"י למ"ד דמ"ל שאפשר לאכול ולג' רש"י במכות י"ט א' למ"ד קידשה נאכל גם שלא בפני הציט ומה שהקשה מרן עוד מיומא פ"ג א' אוכל יא"ל לעשר אכתי יעשר מע"ש י"ל דמיירי בשנת מ"ע, וע"ע בד"א שהבאנו דעת הראש"ד דאע"ג דכל המינים חוץ מדגן מירוש' ויאהר פטורין מ"מ אם הפריש חל מה"מ ובחור"א שם תמה ע"ז מסבירא אמנם מזינו כה"ג ברה"ה פ"ק דתרומות ה"ה דאע"ג דמעש"ר שהקדימו בצנלים פטור מתרומ' מיהו אם הפריש חל מה"מ ובתרומות פ"י מ"ו דאע"ג דעץ של תלתן פטור מתרומה מיהו אם הפריש תרומה העץ עם הזרע ה"י הכל תרומה ע"ש (ואע"ג דבחי"ט שם כתב שאין זו קדושת תרומה ע"ש במשנה ראשונה שחלק עליו וכן משמע לשון הר"ש דהוי תרומה מה"מ ועי' בזה לקמן פ"ג ה"ד) וציר' ריש מעשרות הפקיר שצלים וחזר וזכה בהן אע"ג דפטורין מתרומה מיהו אם הפריש מהן חל והציאו רצנו בצנוותן הי"ב (אף החור"א בשביעית סי' ב' סק"ה כתב שהוא מדרצנן) וטעם הראש"ד נ' דמ"ל דרצנו דמ"כ דמרצה כל הפירות א"א לומר לענין טיבל דמע"ש כתיב יהא דמע"ש טיבל נפקא מהא דלא חוכל דכתיב ב' דגן מירוש' ויאהר כנ"ל וגם אין חייבין על תרומתו כמו שאין חייבין על טבלו ילא בא לרצות אלא שאם הפריש י"ט זו קדושה ובחור"א הקשה ע"ז עוד מהא דזבחים ע"ו א' פסחים מ"ד א' דתרומת תבלין יירק דרצנן וצירק נראה דמזיה הראש"ד כדל' ביר' ובחבלין ג"כ י"ל דהוא דרצנן כמ"ש מרן שם בדעת הרמב"ם וזכה מיושג גם מה שהקשה מפסחים ל"ט ב' דצירק מודה הראש"ד כנ"ל: * אוכל. עי' בד"א שהבאנו בענין צנלים שגדלו בארץ מהמס' בשנת נ' ב' עירובין ע"ז א' דא"ל לעשר והנה המוס' כתבו שם הטעם גבי הטומא לפי וינוטות דא"ל לעשר משום שלא נחבין לזריעה ולפ"ז אפשר דגם בצנלים הגדלים בחלון אם נחבין לחס' בחלון כדי שיגדלו יהו חייבין אמנם מסבירא לא עדיף מכמהין ופטוריות שגדלים מאויר ופטורין אפי' זרעם נכמי' ששמעתי שיש מקומות שזרעין אותן שיש להם שריש דקיס מאד שאינן ניכרין ומ"ש ביר' ריש מעשרות שאין נזרעות משום דזה לא מקרי זריעה כיון שאין ניכר' דהא הטעם משום דלאו גידולי מהארץ ולא דמי לענין שא"י דחייב מדרצנן דשאי החס' דגידולו עכ"פ מעפר וגזרו ענין שאינו נקוב אטו נקוב כמ"ש ביומא פ"ג ב' וכן צנלים שהשרישו בעליה דפ"ה דמעשרות מיירי שהי' שם עפר אכל כאן שגדלים עלי' עפר כלל רק בחלון מאויר דמיא לכמהין ופטוריות ופטורי' וואע"ג דבענין שא"י אם הגדילו ויאלו חוץ לענין ורואין את הקרקע מתחייבין מה"מ אפשר דכאן אפי' רואין את הקרקע כגון שצולטין חוץ לחלון אין מתחייבין דשא"ה דמ"ס יונקין מהעפר וע"י שרואין את הקרקע נחשב כל העפר כמחומר (דלא כר"ש בחולין קכ"ה ב' ואפי' לר"ש י"ל דביניקמו מעפר עדיף) אכל כאן אין כאן כלל עפר ועי' מל"מ פ"ב מביכרים ה"ט. ויבמדרש (אז"מ ע' קמ"ה וכן הביא צרד"ק במ"צ ד' ו' בשם חוספסחא דתרנוס) שאשם עובדיה צאה לשאול מאלישע אם השמן שנוסף בנס חייב במעשר וא"ל שפטור עיי"ש ויל"פ שזה ה"י הספק שלה כיון שזה יאל מדבר החייב במעשר חייב ג"כ והשיב לה שפטור כיון שלא גדל מהקרקע רק נחוסף ע"י גם מיהו אין זה שייך לנ"ד דהחם אפי' גדל מהקרקע ג"כ יהא פטור כיון שנחוסף בנס לא הוי כלל גידולין אלא דבר חדש הוא ויראיתו מוצא בשם מקור ברוך ח"כ סי' ה' ד"ה ופסי"ו שכ' דלפ"ד הראש"ד בפ"א דמעשר ה"י דהגדל צביט פטור גם מדרצנן א"כ מטעם זה פטור השמן ממעשר ויש לפלפל בזה. ומ"מ כחוספסחא דמעשרות פ"ג ה"ה המטילא לא נהגו בה חכמים הימר לענין מעשר ומפרש דע"ז ל"ה ב' שנוטל זרע כרפס וזרע פשתן וזרע מלחן וצורן צפושין עד שנדבק ואח"כ מדיקן בעפר בתוך דלי חדש ובכשפים גדל בשפה מועטת שא"ה דגדל מחוץ קרקע שהרי מדבקן בגרישחא כנ"ל והוי כענין שא"י דחייב מדרצנן והכשפים אינן אלא ממחרין גידולו שהי' לו ליגדל הרצה ומן ועי' הכשפים גדל

1234567

ציון ההלכה

(ית) חור"א ורע"ס לקוטים סי' א' סק"א: (יט) שטמ"ק זבחים ע"ז א' אות ד' וגם רצנו יודה לזה כדלקמן פ"א ה"ב: (כ) ספרי ראה סי' ק"ה: (כא) יר' מעשרות פ"ג ה"א: (כב) שנת ס"ח א' וכמס"כ רצנו בפ"ב מתחנ"ע ה"ב לענין פאה ואדני הקדה י"ל דחייבין במעשר שהן מאכל אדם כדל"י במדרש ואע"ג שהן חיה מ"מ כיון שהן גידולי קרקע חייבין ג"כ בתרומ' (כג) גמ' שם: (כד) ליינחי בפ"ב מתחנ"ע ה"ב צה"ל אות ע"ט ע"ש וצנ"ל שם באורך:

באור ההלכה

דרך אמונה

פטור וכן כל מיני נזעים שאין עיקרן למאכל אדם (כה) וכן הכופר פטור (כו) וכן כל מיני נזעים אס' אין עיקרן למאכל אדם פטורין (כז) וכן מיני רפואה ומיני פרחים וכו"ג שהן לנו (כח) וכן מינים שאין ראויין אלא להדלקה כל שאין עיקרן לאכילה פטורין מחרו"מ (כט) ושקדים המרים צין בגדלן צין בקטן פטורין לפי שאינן אוכל אדם (ל) ידות האוכלין ועוקציהן אס' אינן נאכלין פטורין ממעשר אפי' מחוצרין להאכל (לא) הזרע כלאי זרעים חייבין במעשר: (ג) אדם. אכל מאכל זהמה פטור מחרו"מ כמו שיבאר בסמוך ה"ב וכן מיני זרעים שעומדים לזריעה פטורין כדבסמוך ה"ג (לז) וכן כל טבל שנפסל מאכילת אדם בטל ממנו שם טבל וקמח"כ רבנו צפ"ג ממע"ש ה"א לענין מע"ש"ג אע"ג שראוי לסיכה ולבהמה שלא אמרו סיכה כשח"י אלא בראוי לאכילה וואם עומד עדיין למאכל

מיד אכל הגידול הוא רגיל מאדמה אכל כאן שלא גדל כלל מאדמה אפי' אס' נימא דהנכס נעשה שמהשמן הזה נחרצה ונעשה הרצה מיהו אין זה גידול מאדמה ולכן פטור. ולפ"ו בגידולי מים שעושין היום שטחנין מים בחור כלים וזרעין בתוכן בלי עפר י"ל דהוי כגדל בארץ ופטור ממעשר אפי' מדרבנן כיון שאין שם עפר ואולי המים נחשבים ג"כ כעפר מדרבנן כיון שזומח עי"ז ולא דמי לגדלן בארץ שאין זה זריעה כלל ונת"מ בגיטין ח' א' מ"א כארעא סמיכתא היא אין זה שייך כלל לכאן דשם הכונה שאין המים הפסק אכל לא נזמים עמ"ן נחשב לזריעה וגם שם לא קי"ל כן וכמו שפסק רבינו צפ"א הכ"ג ולשון הירו' צפ"ב דחלה ה"א לפי שמים אין זהם ממש ע"ש ומ"ש בירו' ספ"ק דכלאים הוורע ע"ג הים פטור שם מירי צאן ראה לזריעה כמבואר בסוגיא שם וכן מ"ש בחוספחא דכלאים פ"א ה"ט דהוורע ע"ג אמת המים פטור ג"כ הטעם משום שאין מלמח וקמ"ל דאין חייב על זריעה במקום שאין ראוי להלמח וגם ממ"ש שם הוורע ע"ג צינים חייב ג"כ אין ראוי לנ"ד דצינים הוא מים וטיט מעורבין כמ"ש הר"ש בפ"ח דפרה מ"י וא"כ יש שם עפר אכל בלי עפר כלל אין ראוי שיהא נחשב זריעה. ואין ראוי ממע"כ בשו"ע או"ח סי' של"ז ס"א השורה חטים ושעורים וכיו"ב צמים ה"ו חולדת אכ"כ בקרקע כמס"כ צמ"ב שם ספ"ק שכן הדרך ששורין שיתרכבו ואח"כ זורעין בקרקע וכיון שהוא חלק מעבודת הזריעה חייב בשבת משום חולדת דזריעה אכל אין מכלאן ראוי שהזריעה עמ"ה זריעה היא וע"ש במג"א שהקשה מונחים ז"ד צ' דמבואר דאין בזה משום זורע וגם קושיות המג"א אינה דלחייב משום זורע שמתמח צמים אלא קושיות דעכ"פ יחייב משום שמרכבה וראוי אח"כ לזריעה וע"ז מחלק צין זמן מרובה לזמן מועט (והגר"א שם נראה דלא ניחא לי' בחילוק זה ע"ש) וא"כ אדרבה יש ראוי משם דמה שזומח צמים עמ"ה אין זה זריעה דהא קאמר התם אילמלא משום דמקדח משמע דקלח זומח צמים ואפי"ה מסיק דאין זה זריעה אך יש לדחות דשם הטעם משום שאין מכין לכן יאין לו תועלת בזה. והנה הרמ"א כתב שם צמ"ב מהרי"ל דמוחר להעמיד ענפי אילנות צמים בשבת וצלבד שלא יהיו צמים פרחים ושושנים שנפתחים מלחלוחית המים ימבואר דאס' נפתחים ע"י המים אסור יכ"כ צמ"ב שם ולשון מהרי"ל והוי מגדל בשבת אך אפשר שהוא רק מדרבנן משום דמחזי כזורע אכל לענין מעשר אין לחייבו, ולפי מה ששמענו בשם מרן זצ"ל שלא החיר בשביעית גידולי מים אלא תחת גג וזרענו בעצמים שא"י ויבאופן שהחיר בספרו (שביעית סי' כ"ב סק"א וסי' כ"ו סק"ד) בענין שא"י מבואר דהשם דדינו כענין שא"י יא"כ גם לענין מעשר יש לחייבן מדרבנן דקין ענין שא"י אך אפשר משום שמכניסין היום לתוך המים חמרים שונים כדי שיצמחו ואולי יש בהן מחלקי עפר ואז ודאי חייב דהוי כזורע ע"ג צינים הנ"ל אכל אס' ה"י אפשר לזרוע בלי חמרי עפר רק צמים לצד אין ראוי שיהא חייב במעשר, וי"ל דבשביעית ח' צ' אמרי' הנכנס למוד אס' גרנו (והיינו צמודד לעשר כמס"כ הפוסקים ע"י מ"ב סי' ר"ל סק"ד) אומר ברוך השולח ברכה בברי' ה"ה [פירש"י שמתבאר ורבה מאליו] מדד ואח"כ בירך ה"ה חפלה שוא לפי שאין הצרכה מצוי בצבר המדיד כו' אלא בצבר אסמיו מן העין [דהוי נס נפתח שאין כל אדם ראוי לראות נס נגלה. רבנו בחי' ר"פ תשא וכו"ב תו"ח צ"מ מ"ב א"ן] והקשו התוס' מחולין ק"ה ב' שהשד אמר שאין לו רשות לטול מהמדיד כו' וחילקו דהיא הנותנת שאין לו רשות לטול אלא מהפקד ומה שנתרצה בשביל הצרכה הוי כמו הפקר [ואין הכונה הפקר ממנו שהרי בראשיתו הוא אלא כיון שעדיין לא נודע לו מזה הוי כהפקד לענין זה] וזה יש לי רשות לטול ומבואר שהצרכה גורמת שכרי שה"י צו כור א' נעשה צ' כורים וכו"ג וקשה א"כ איך מעשרין הרי מה שנתרצה צמם בשביל הצרכה אינו גידולי קרקע ופטור ממעשר כנ"ל כיון שנתרצה בתלוש וי"ל דנתרצה בשוה אפי' למ"ד אין בילה הצרכה מתרצה בשיה בכל מקום וימלא מעשר מחייב על חייב ומפטיר על פטור אך לפ"ו לא יוכל לתרים מכרי על חברו או משל צ' אנשים דשמה זה נחבצר יותר מזה ועוד קשה איך נוטל תרומה ובפרט אס' נוטל חטה א' כדין תורה ושמה נוטל החטה שנתרצה מהצרכה ותורם מהפטיר על החיוב [ואין לומר שאין מתרבים חטים אלא מתנפחים דא"כ השד נוטל רק חלאי חטים ועוד דא"כ בכל משהו איכא משניהם ואיך נוטל השד יקשה לומר שהשד גובה לפי חשבון המגיעו וע"י בנענית כ"ד א' דמחיתין שקנה צווח נחמלא כל האוצר בחטים] אך אפשר כיון שכן מנהג העולם שמתרצה בשביל הצרכה וגם אינו ניכר הוי בכלל גידולי קרקע ובהי חייב רחמנא וע"ק וע"ע בתוס' צ"מ קי"ד צ' ד"ה מהו שהביאו מתד"א א"ל לאליהו לא כך אמרת לאותה אלמנה עשי לי משם עוגה קטנה בראשונה ולך ולבנך חטעי באחרונה ולא כהן אחא פי' לפי שכהן הוא ה"י רוצה לטול חלה מחלה עכ"ל וכו"כ הרד"ק מלכים י"ז בשם מדרש וקשה דהא בפסוקים משמע שמתרצה צמם המלא כף קמח שה"י צדה עד שהספיק לאכלי לו ילה ולבנה וא"כ הפרישה חלה ממנה שנתרצה צמם וגם איך משלים להשיעור ה' רבעים מה שנתרצה צמם שפטור מחלה וי"ל שנתרצה צמם בעודו קמח נמלא שהגלגל ה"י כשכבר ה"י השיעור וא"כ אע"פ שצא צמם חייב בחלה דלא גרע מקמח חו"ל שנתגלגל בארץ שחייב בחלה וכן מה שגדל בענין שא"י אס' נחגלגל אח"כ בארץ חייב בחלה מה"מ כמס"כ בחזו"א כלאים סי' י"ג סק"י"ג דבחלה תלו העיקר שיהא מה' המינים דברים הנאים ליד חמון ימנה וג"ו צא ליד חמון וכן ייאלץ יד מזה צבדל בענין שא"י כמבואר בפסחים ל"ה ב' והוא מה"ט יע"ק. שו"ר בפסחא זוטא ה' חלה סי' שכ"ד סקל"ה צוה ועמס"כ עוד צבדל"ל פ"י דמע"ש ה"ו: * אדם. יענין זיקר וקני לוקר, הנה הצב"ג צפ' כיצד מצרכין כ' סוכר קנה דילי' ודאי עץ הוא וכי נטעי לי' אינשי נמי אדעתא דסוכר נטעי לי' ימצרכין עלי' ועל הסוכר צבד"ע ואיח רבנן דאמרי צבד"א דאע"ג דעץ הוא כיון דלאו פרי קמפיק ילאו פרי קאכלי מצרכין צבד"א מידי דהוי אשוחא דפרחא

ציון ההלכה

(כה) רבנו צביה"מ ריש מעשרות והוא מין צושם כמ"ש בפרים עם נרדים וגו' עם כל ראשי צמחים: (כו) נדה נ"א צ' וראשי צמחים מבואר שם דפטור ממעשר וע"י צמח' יום הכפורים צימא פ"א צ' ד"ה ידע שצ' שאין נוהגין להפריש חרו"מ מהוורד המרוקח משום שאין זורעין אותו אלא להרים ואין חייבין בחרו"מ: (כז) ליינחי צפ"ב ממחנ"ע בנה"ל אות ד' ע"ש אך י"ל דרבנו כתב צפ"א משבת הכ"ב דכסברא אינו מאכל בריאים רק לרפואה ומקורי בשבת ק"ט צ' ובסמוך ה"ח כתב שכסבר חייב בחרו"מ יקשה לומר דכסבר וכתבא שני מינים הם וע"י בירו' ריש דמאי דמפרש כסבר דמחני' כיצברה כיסברתה ובדפוסים אחרים הנוסח צמ"ב הכסבר וע"ק שרצנו כתב צבד"א מכלאים ה"ד שהמינים שאין ראויין אלא לרפואה אין בהן משום כלאים ובכסבר כ' שם צפ"ג ה"ג דנוהג כלאים וע"י צביה"מ פ"ק דטב"י מ"ה שכ' רבנו שמיני רפואות אין מטמאין טי"א וכו"כ בשו"ע או"ח סי' תרכ"ט סי"א וקי"ל כל שחייב במעשר מטמא טו"א: (כח) חשק שלמה שבת כ"ג ב' (כט) רבנו צפ"א ממעשר ה"ט יתבאר שם בעו"ה וע"ל פ"ד הכ"א בנה"ל שצדדנו דאפי' אס' מיתקן ע"י האור פטורין ממעשר: (ל) מסקנת הירו' מעשרות פ"א ה"א: (לא) חוספחא רפ"ה דכלאים: (לב) כן מסיק בחזו"א דמאי סי' ט"י סק"א ופשוט מה שנסתפק בשביעית סי' ד' סק"י"ג:

הלכות תרומות פרק ב

כה

דרך אמונה

באור ההלכה

הרמב"ם פ"ח מצרכות ה"ה כתב ע"ז ואני אומר שאין זה פרי ואין מצרכין עליו אלא שהכל שלא יהי' דבש אלו הקנים שנשתנה ע"י האור גדול מדבש חמרים שלא נשתנה ע"י האור ומצרכין עליו שהכל והטור סי' ר"צ השיג עליו שיעקר נטיעתו לכן והיו כוחים וענבים שמסקין היוצאין מהן כמותן וע"י צה"ל סי' ר"צ סט"ו שהג"א והרצ"ה אחרונים הסכימו להטור לצרך צפה"ע ומ"מ משום ספק צרכה מצרכין שהכל, והנה לענין מעשר כ"י הכו"פ פכ"י שלפ"ד הגאונים שמצרכים צפה"א הטעם משום שקנים מין ירק כדאמר' בעירובין ל"ד ב' לענין כלאים ילכן חייב במעשר ויעשר מהקנים על הסוכר ואם לא עישר מהקנים יעשר מהסוכר עצמו וכדא' ר"א צירי' פ"א לתרומות גבי דבש חמרים וכל הדברים אינם מינינים חדא דמה מצא מעירובין הרי שם הגמ' מחלקת בין עוזרין לשאין עוזרין והקשים הן אילן ולא ירק ועוד הנה"ג ע"מ כתב דהוא אילן לכל דבר כיון שמתקיים בארץ כמה שנים והטעם שמצרכין צפה"א משום דדמי לשותא דפרחא וגם הא דמדמה לה לר"א הא לא קי"ל כר"א רק כר' יהושע דדבש חמרים פטור מה"מ וחייב מדרבנן במעשר כמש"כ רבנו צפ"י ממאכ"א הכ"צ ויכול לעשר מיני' וצ"י והרצ"ה בחשו' ח"א סי' תקס"ג דעתו דפטור לגמרי מתרומ"מ (ומוצא ג"כ צפ"ל יו"ד סי' של"א סק"ג) וטעמו דנקט דלפ"ד הרמב"ם ודאי פטור כמו שאומר שמצרכין עליו שהכל דלאו פרי הוא וכיון דתרומ"מ צוה"ז דרבנן נקטי' לקולא בהרמב"ם שאין נוהג בו לא תרומ"מ ולא ערלה ועוד ד"ל דגם להגאונים מ"מ לענין תרומ"מ כיון שאינו פרי אלא מים היוצאין מהעץ אין חייב בתרומ"מ עכ"ל וסברא זו אין מובן דכיון דלהגאונים הו"י עכ"פ פרי אדמה למה אין חייב בתרומ"מ ואפי' אם נדמה לו לשותא דפרחא הרי פסק רבנו צפמון ה"ד דננטעו לירק דדעתו גס על הקפריסין הכל חייב במעשר ואפי' להקוצרים שם דנטלה דעתו פשיטא דכאן לא בטלה דעתו דכ"ע נטעי להכי. גס מש"כ דלהרמב"ם פשיטא דפטור הנה הרמב"ם כתב ב' טעמים לצרך שהכל אי' דהוי כדבש חמרים ב' שנשתנה ע"י האור והנה הטענה דדבש חמרים הרי לענין מעשר פסק הרמב"ם צפ"י ממאכ"א דחייב במעשר מדרבנן יכנ"ל, והטענה דנשתנה ע"י האור זה טענה רק לענין צרכה כמבואר במצרכות ל"ח ב' אצל לענין מעשר לא יפטור במעשר ע"י עוד דגם צרכה אם דרכו להאכל מבושל מצרך עליו צרכה כמש"כ הרמב"ם שם פ"ח ה"ג וגם על מי השלקות כמש"כ שם ה"ד ונראה דהרמב"ם לא יירף זה אלא לנטיף שהרי גס נשתנה ע"י האור ויעקר טעמו משום דהוי כדבש חמרים וזה ל"ש אלא לענין צרכה כנ"ל ועוד דלהטור דהוי כוחים יענבים פשיטא דחייב במעשר מה"מ [לרבנו דכל פירות מעשרותן מה"מ] יעוד יל"ע דהא צדה ו' ב' מבואר דאילן שאין עושה פירות קטפו זהו פרי ואפי' בקטפא דגוחא וכ"פ רבנו צפ"י משמטה ה"כ וכן לענין ערלה כמש"כ בחזו"א שצ"ע סי' י"ד סק"ו וא"כ גס לענין מעשר כיון

אדם ע"י תיקון קדרה דעת הריטב"א דחייב ודעת התוס' דג"ז פטורין ולכן שמן טבל ששמוהו צבורית ונפסל מאכילה אין חייב לעשרו ואין איסור בשימושו [אך איש זה שנחנו צבורית אפשר שחייב ליתן לכהן וללוי דמי תרומ"מ כדין הפורע חובו מטבל ולא נחזיון לגזול וכמש"כ רבנו צפ"י ממעשר ה"י (ג) וכן קליפי תפוזי' צומנינו פטורין מתרומ"מ כיון שרובן נורקין לאשפה (לד) וכן גרעיני תפוזי' אינן אוכל כלל ופטורין מתרומ"מ (לה) וגרעינין שיש בהן לחוחית למנוץ אותן ועשו מהן מין חייב המין במעשר. (לו) המשמר פירותיו לעלים אם דעתו ג"כ לאכול הפירות אף שיעקר כונתו בשביל העלים חייב במעשר אבל אם נטען על דעת שלא לאכל כלל הפירות [כגון לשרפן עם העלים] ואחר שהגיע עונת המעשר צא לאכל הפירות נחלקי צוה אמוראים בירושלמי אם חייב במעשר וע"ל סקכ"ב. (לז) מינים שאינם ראויין לאכילה בשעת תלישתן אלא שצריך ליתנם בחותלות ולחממן עד שיתבשלו ויהיו ראויין לאכילה אעפ"כ חייבין במעשר כיון שעומדים לכן ידרך הרצה בג"א לעשותן (לח) ענבים ששרפם החוס ילקו אחר שכבר הגיעו לעונת המעשרות חייבין במעשר שעדיין נחשב קצת אוכל וכל דבר שאינו אוכל אבל ראוי לתקנו אם עומד לתיקון צריכי חייב במעשר כנ"ל ואם רק יחידים מתקנין אותן פטור ממעשר (לט) קליפין וגרעינין אף שחייבין בערלה משום שומר פטורין ממעשר אלא"כ ראויין לאכילה כנ"ל. (מ) מי שהיו לו פירות מחולעים שאין ראויין לאכילת אדם מחמת החולעים י"א שפטורין מתרומ"מ וכן בחלה רק מפני מראית העין יפריש בלא צרכה: (ד) הגשמה. למעוטי הפקר שפטור מתרומ"מ כדלקמן הי"א י"צ ואם צה"כ משמר שדהו מפני דבר אחר יתבאר צפ"א ממעשר הי"ב: (ה) שגידוליו מן הארץ. יאפי' עליו מאלהן כדבסמון ה"ב (מא) אבל כמהין ופטוריית שאין יונקים מן הארץ רק מן האויר פטורין מתרומ"מ אפי' הם נשמרים שאינם הפקר כגון שגדלו בשדהו (מב) וכן שומין וצנלים שנתעשרו והיו מונחין בחלון ונתוספו גידולין ע"י האויר פטור התוספות ממעשר שאין גידוליו מן הארץ ודין דברים שהשרישי מעצמן בארץ יתבאר צפ"א ממעשר הי"א. (מג) המטילא יהוא שהיו נותנין לחור דלי שיש בו מים ועפר וזע פשתן וזרע כרפס וזרע חלתן וזומחין מהר ע"י כשפים חייבין במעשר יצריך לעשר מכל מין ומין: (ו) חייב בתרומה. וה"ה במעשרות כמ"ש רבנו צפמון (וע"י להלן ה"י) (מד) בין במעשר ראשון בין במעשר שני ובין במעשר עני (מה) ואפי' קוצר דרך עראי שפטור

ציון ההלכה

(ג) חזו"א מעשרות סי' א' סק"ל: (לד) שם סק"ל: (לה) שם: (לו) שם סי' ב' סק"א ב' יבערלה סי' א' סק"ה וע"י בחזו"א שצ"ע סי' י"ד סק"ג דלפי פירוש שם צירי' גבי הקיאה יהאויז משמע דנקט דחייבין במעשר: (לז) מצאנו צר"ש דמאי פ"א מ"א גבי צושלי כמרא לשי' הי"מ (ומיושב מה שהקשה שם צמנה ראשונה) יצ"מ פ"ט א' גבי חוחלי וע"י צה"ל פ"ד הכ"א שצידדנו דאפשר לעשרן בעודו בחותלות אף שעדיין אין ראויין לאכילה וכן שמעתי שהורה מי"מ שליט"א על צנתי' או אצוקדי שנתלשין כשעדיין אין ראויין לאכילה עד ששואים צנתי' יכול לעשרן מיד ימ"מ מותר לאכל מהן עראי דכ"ז שלא נבשלו לגמרי הוי כלפני מירית כמבואר צב"מ שם: (לח) חזו"א ערלה סי' ג' סק"י ונראה דרובו ל"ד וכנ"ל: (לט) שם: (מ) ע"י פ"ח יו"ד סי' שכ"ח סק"א וע"י תוס' פסחים ל"ג ב' ד"ה אמר גבי חמץ דמוכס לכא' דחייבין וצירי' פסחים פ"ב ה"ג מיכס דאפי' אוכל האסור צהנא לא פקע איסור טבל מיני' ע"ש יצ"ע שו"ר בפתחא זוטא ה' חלה כלל ב' שהאריך צוה וכן צבדולי הקדש סוף סי' ש"ל וע"ל פ"ה ה"ג צה"ל ד"ה ואם חרס: (מא) שבת ס"ח א': (מב) תוס' שבת כ' ב' ד"ה הטומן ועירובין ע"ז א' ד"ה הטומן וכן הורה מרן זצ"ל וה"ה אם לא היו מעושרין א"ז לעשר על מה שנתוסף שאין שום סברא לחלק צוה ומש"כ התוס' בעירובין כיון שכבר היו מתקנים קודם כינתם ליישב לשון הגמ' אינו חושש משום מעשר דמשמע שא"ז לעשר כלל וצחסי' שבת הגי' ועל אותה תוספת קאמר דלא צ"י לעשרו וכן מש"כ הר"ש צפ"ק דכלאים מ"ט דאינו חושש לשנת הסיספות ג"כ משום דקשיא לי' הלשון אינו חושש דמשמע דאין חושש כלל ולא יתח' לי' לאוקמי במעושרין לכן פי' דאין חושש כלל לשנת הסיספות קאמר וע"י צה"ל אך אפשר שאם נתוסף לפני שנתעשרו הו"ל כאלו נתפס הטבל אבל אם ניסך אחר שנתעשרו הו"ל כאלו החולין נתפסו כמו שהעיר רי"פ נ"י וצ"ע ועמש"כ צוה צה"ל פ"א ממעשר הי"א: (מג) חיספתא מעשרות פ"ג ה"ח ופסי' מ"ב ועמש"כ צוה צפ"ה ה"א צה"ל ד"ה אוכל: (מד) תוס' ר"ה י"ב א' ד"ה אחד דמחני' דכלל אמרו במעשרית כולל שלשתן: (מה) חוספתא פאה פ"א ה"י' והיינו אם אכלו אכילת קצב אח"כ כדין המחייב בתרומ"מ:

הלכות תרומות פרק ב

(ז) * ומצות עשה (ח) להפריש (ט) ממנו ראשית לכהן שנאמר ראשית דגנך תירושך ויצהרך תתן לו. מה דגן תירוש ויצהר מאכל בני אדם וגידוליו מן הארץ (י) ויש לו בעלים (יא) שנאמר דגנך אף כל כיוצא בהן חייב בתרומות (יב) וכן במעשרות: ב (יג) * הכרשינין (יד) אע"פ שאינם מאכל

דרך אמונה

מפאה כנ"ל פ"צ ממחנ"ע ה"ו אפ"ה חייב בתרומ"מ: (ז) ומ"ע להפריש ממנו ראשית. (מו) וקיום המצוה בשכר כפול בעושר בזה ובצא (מו) והרמז"ן בספר המלות (שרש י"ב) מנה בתרומ"ג ובמעש"ר ובמ"ע ובחלה בכל א' ב' מלות עשה מלות ההפרשה ומלות הנתינה אבל בתרומ"ע לא מנה אלא מ"ע אחת ול"ע הטעם אבל רבנו מנה ההפרשה והנתינה למ"ע אחת. (מח) פירות ספק הפרישו מהן תרומ"מ ספק לא הפרישו יפריש בלי ברכה: (נח) להפריש. (מט) י"א שאין מצוה להפריש אלא כשרוצה לאכול וי"א שאפי' אין רוצה לאכול מצוה להפריש (ג) ובחזו"א הסכים לדעה שניה (נח) אך כתב דדוקא כשרוצה ליהנות ממנה איזה הנאה חייב לתרום ולעשר קודם אבל לא כששורפה (נז) ואם עבר ג' רגלים ולא הפריש עובר בכל האחר (נג) וי"ז דוקא אם ראוי להכהן אבל אם הפירות טמאים ואין ראוי להסקה והכהן לא יתנה כלום מזה אין מצוה להפריש אם אין רוצה לאכל: (ט) ממנו ראשית. וגם הכהנים והלוים עממן חייבין להפריש תרומ"מ כמס"כ רבנו צפ"א ממעשר ה"ג: (י) ויש לו בעלים שנא' דגנך. (נד) משמע שלך יכן חירשך יצהרך: (יא) שנא' דגנך כו'. ימרבין (נה) בתו"כ שאר פירות אבל לר"ך שיהי' דומיא דהני: (יב) וכן במעשרות. (נו) דילפי' מעשרות מתרומות יתרימות ממעשרות לכל הדברים: (יג) הכרשינין. (נז) הוא מין קטניות: (יד) אע"פ שאינם מאכל אדם. (נח) רק עיקרי עומד למאכל בהמה וק"ל דמאכל

באור ההלכה

הסוכר אינו עושה פירות אחרים קטפו זהו פריי וחייב במעשר לכי"ע, יאוזתן ליקע"ר שעושים מצוריקע"ס שהביא המ"כ שם שפיטא דחייבין במעשר מדרבנן ככל משקה היוצא מטבל כנ"ל שהרי הביריקע"ס פרי ה"ן יאפי' המין בוריקע"ס מחוקין שעימדים בחדר בשביל הבוריקע"ר עכ"פ ראויין לאכילה ג"כ וחייבין בודאי לכו"ע: * ומ"ע להפריש כו'. אמרו בירו' מעשרות פ"ג ה"א ר' עקיבא ה' לוקח ג' מינים בפריטה בשביל לעשר מכל מין ומין לקיים כמה מצוות: * הכרשינין כו'. בירו' חלה פ"ד סוף ה"ד אימתי גורי על הכרשינין ר' יוסי אומר בימי רעבון ר' חנני' בשם רבי בימי דוד אמרין היא הדא היא הדא יפי' הר"ש משנן בתו"כ אמרו פ"ה בימי דוד גזרו עליהן שיפרישו תרומה מכרשינין כדי שלא תשחכה ירובן היו אוכלין כרשינין כדמשמע גבי חלה האירו בריש מקום שנהגו וכוננו דאמרי' שם ג"א א' דבמקום שריבן אוכלין אירו גזרו שפיסת אורו חייבת בחלה שלא ישחכה פירת חלה מנייהין ותנא דבי אליהו [רבה פ"ג] מעשה בבהן א' כו' עכ"ל וכ"פ הרש"ס בירו' ושאר מפרשי הירו' וכ"פ הר"י קורקוס לקמן פ"ב ה"ז ע"ש ואע"ג דכל מעשר חין מדגן חרש יצהר לרבנן לרוב הראשונים ז"ל דגזרה זו מאוחרת היתה יותר וכשגזרו על שאר פירות אכתי לא גזרו עלי' עד שנת רעבון שראו שאוכלין אותה יכמס"כ בחזו"א מעשרות ס' א' סקכ"ב נ"ע"ס בחזו"א סק"א שחמה על הר"ש ריש מעשרות שז' דבימי חוקי' גזרו על כל הפירות וקטניות א"כ אין יחנן דבימי דוד שהי' לפניו גזרו על הכרשינין ואכתי לא גזרו על כל הקטניות וז"ל דהירו' לית לי' דבימי חוקי' גזרו. ולשון החד"א מעשה בבהן א' שהאכיל את בהמתי תרומה ויפלה אש עליו ויחלה לביתו ל' זכרים כו' אינו כהן והאכלתי את בהמתי תרומה וכששמעו חכמים בדבר אמרי' ברוך המקום ברוך הוא שאין לפניו משוא פנים וכי תרומה יקודש שאין להם אוכלים אינם הולכים אלא לשרפה [משמע קלה דתרומה טמאה מותר להאכילה לבהמה וכש"י רש"י

ציון ההלכה

(מו) קונטרס ה' תרי"מ ממרן ז"ל סי' א' אות א': (מו) מנ"ח מניה שז"ה שז"ו וכן תמה בס' דרך מנחם ואלו ס"ל להפרשת התרומ"ע א"א למנות צפ"ע דההפרשה היא גמר מלות הפרשה מעש"ר דהפרשת המעש"ר לבר עדיון לא הפקיעה איסור טבל כלל לא מהשירים שעדיין טבלין למע"ס או למ"ע ולא מהמעש"ר עצמו שעדיין טביל לתרומ"ע עד שיפריש התרומ"ע ול"ד לתרומ"ג שהפקיעה איסור טבל מהתרומה עצמה והרי ק"ל כאצא אלעזר בן גמלא שגם בזה"כ יכול להפריש תרומ"ע ויפטרט לדעת רבנו שאפשר להפריש התרומ"ע לפני המעשר ד"ל שהיא גמר הפרשת המעש"ר ועי' לשון הרמז"ן שם שמה שמה ההפרשה למצוה צפ"ע היינו לפי שמפקיע איסור טבל ונע"ק שו"ר בזה במע"א פ"ג הי"ב אות א' ע"ש וע"ע מש"כ בזה"ל לקמן אות שס"א: (מח) חניא רבתי סי' מ"ה בשם הגאונים לענין חלה יכ"ה בשבז"ל: (מט) מחליקה המג"א והט"ו עי' ביו"ד סי' א' בט"ו סק"ו יבחי' רעק"א שם ובאמת כבר נחלקו בזה הראשונים דברש"י גיטין מ"ו ב' ד"ה מדאורייתא כתב כדעת המג"א ורעק"א שאם אין אוכל אין מצוה אכן במאורי פסקים דף ו' בכללי הדברים כ' דמצוה שיכול להפקיע עצמי אם ירצה מדרך בטל כמי טבילה ועירוב ינט"י דאי בעי עימד בטומאתו ואין מטלטל ואין איכל יבהפרשת תרומ"מ כתב לברך להפריש ימוכה דהפרשת תרומ"מ חייב אף אם אין רוצה לאכיל וכדעת הט"ו וכן משמע דעת רבנו כמס"כ בנחל איזמן עמוד פ"ה ע"ש וכן מוכח בחי' הראב"ד בע"ז ו' ב' כמס"כ בזה"ל בזה"כ ד"ה ורען: (ג) דמאי סי' ד' סק"ב יכ"ד הגר"א בחו"א סי' ח' ס"א ע"ש יכ"מ לשון רבנו כאן שלא הזכיר אם רוצה לאכול ינראה להביא רא' מירו' מע"ס פ"ה ה"ה נשרף טבלו אינו יכול להחיותו ואם אין שום מצוה אם אינו אוכל למה אינו יכול להחיותו וכן מוכח בירו' רפ"ד דשקלים המשהה טבלי עובר בכל האחר וכן מבואר ברה"ד ד' א' ואם אין מצוה כלל מה שייך כל האחר וכן הוכיח בחזו"א שם ונראה דגם רש"י מודה דגב' רגלים או בזמן הביעור חייב לעשר שהרי עובר בכל האחר: (נח) יבאמת גס רש"י בגיטין כתב או מוכחן דקא משתרי לי' ואם הנאה של כליה אין איסור אלא מדרבנן אין חיוב אלא כשסופי לאכל אף שאין אוכל עתה: (נז) כמס"כ רבנו צפ"א ממע"א ה"ח ימס"כ שם: (נג) מבואר בירו' תרומות פ"ה ה"א ע"ד דר' יוסי כו' ומשם ג"כ מוכח שהיכא שבהן יכול ליהנות יש מצוה להפריש אע"פ שאין הישראל רוצה לאכל יאע"ג דשם מיירי בתרומ"ע אין נ"מ בינה לתרומ"ג: (נד) ובפיה"מ ריש מעשרות כ' רבנו משום דכתיב ורעך והיהא קרא במעשר כתיב וכאן הביא קרא דתרומה והר"ש כתב צפ"ק דפאה מ"ד משום דפסח קציר נשמר ורבנו לטעמי' שגם שם כ' בפיה"מ טעם אחר משום דל"ש חטויי בדבר הפקר אמנם לעיל פ"צ ממחנ"ע ה"ז משמע שהסכים לטעם הר"ש כמס"כ שם אך י"ל דשא"ה דכתיב קציר יהפקר אין דרך לקולרו וכמס"כ שם אבל כאן לא נזכר קציר וגם הר"ש כתב שם ועוד דשך כתיב: (נה) פ' בחקתי פ"ב יעי' ירו' ריש מעשרות ועמס"כ בזה בזה"ל פ"צ דמע"ס ה"ה דדרשא דרבנו לא מציו: (נו) כמס"כ רבנו בפיה"מ פ"א דתרומות מ"ה יעי' יצמית פ"י א' דלא קי"ל כר"מ יז"ל דלענין טבל ילפי' זה מזה ועי' ספרי קרח סי' קי"ט מכאן אחה דן כו' ורבנו בפיה"מ ריש מעשרות כ' משום דגם גבי מעשר כתיב ואכלת לפני ה' אלקיך מעשר דגנך חירשך יצהרך משמע דוקא גידולי קרקע ואוכל אדם דומיא דהני וגשמר ממעטין מדכתיב תבואת ורעך משמע שלך יז"ע דגם נשמר מצי למעט מדגנך כדמשמע תרומה ועוד דקרא דואכלת וגו' גבי מע"ס כתיב וז"ל דילפי' מעשרות מהדדי לענין זה וצירי' ריש מעשרות יליף הפקר מדכתיב וכל הלי וגו' וז"ע למה הביא רבנו דרשות אחרות יעי' ח"ט ריש מעשרות וחוס' אנשי שם שם ומשנה ראשונה רפ"ט דשביעית: (נז) ראב"ד פ"א דעדות מ"ח וכן מוכח בדברי רבנו פי"ג ממעשר הי"ח כמס"כ בזה"ל ולא כמס"כ המאורי בינמות ס"ו ב' שהיא מין ירק והיא עצמי כתב צעדיה פ"א שהיא מין זרעים ועי' בזה"ל: (נח) ר"ש תרומות פ"א מ"ט וחוס' יצמית ס"ו ב':

באור ההלכה

^{הוצר החכמה}

שהקל כרשינין ובתלתן נקל כמ"ש כי א"ר יוחנן כהן השיבו ד"ס לר"מ פ"י הרש"ס יש"מ דתרומת כרשינין דרבנן ואיך פריך מינה על שמן שהוא מה"ט ומצוא מכל הני דתרומת כרשינין דרבנן ובשלמא לפ"ד הרמב"ם דתרומת כל הפירות מה"ט א"ש דרך כרשינין דרבנן אבל לפ"ד הר"ש דהכל דרבנן קשה מה חילוק בין כרשינין לשאר הפירות ולפ"ד לעיל צ"ה דרשיט הי"ר צלמח דהכל דאורייתא ודלא כהבבלי א"ש אבל הר"ש ריש מעשרות כתב דגם להיר"ו הוא דרבנן וקראי אסמכתא וע"כ ז"ל כמ"ש כ"ה החזו"א דכיון דגזרה מאוחרת היא הקילו בה אבל הר"ש הרי מפרש דאין זה גזרה מאוחרת יכ"ל ומהא דמ"ע ל"ק דשם לגבי שמן קאמר דשמן הוא צלמח מה"ט אבל כרשינין הוא כמו כל קטניות שהוא מדרבנן אבל מהא דתרומית פ"ט ופי"א קשה ושמא משום דאין להם אסמכתא מן הפסוק וכמ"ש הר"ש ריש מעשרות דבקרלא לא משמע אלא מאכל אדם גמור ולפ"ו גם ירקות שאין להם אסמכתא אין זו דין יוסף ויקיים ומותר להאכיל לבהמה ושמא כחנא דמו"כ אחיז דפליג אחיזי כן עקביא וס"ל דגם ירקות יש להן אסמכתא מן הפסוק (עי' בר"ש ריש מעשרות). ויבירו דפי"א דתרומות יל"פ דדוקא דה"ק לית כהן חלתן דחלתן נחשב אוכל מה"ט לכל דבר כגון לענין טו"א דאמר' בתוספתא סוף עוקצין דכרשינין אין מטמאין טו"א בלא מחשבה (ופ' בן הרמב"ם צפ"א מכו"א ה"ט) וחלתן מטמא טו"א אלמא דחלתן אוכל אדם גמור מה"ט לכל מילי יא"כ א"א להחיר להאכיל לבהמה, והא דפ"ט יל"פ דבזמן דה"י מותר להאכיל כרשינין לבהמה צדאי אין גם הדין של יוסף ויקיים דכמו דמותר להאכיל לבהמה מותר גם לזרוע וכל הצבאל אחר ימי דוד שאסור להאכיל לבהמה אם גזרו גם על הזרוע שיוסף ויקיים וע"ז פשיט דהוא גזרה של דוד ואין גזרה לגזרה ומה שהקשה מרן בחזו"א דכיון דלא גזרו על פירות האילן וירק רק בימי חזק' כמ"ש הר"ש ריש מעשרות יכן רש"י והרא"ש צנדרים נ"ה א' [אך הר"ן ויטוס' שם מפרשי דקאי על הצאת המעשר לביהמ"ק] איך יתכן דבימי דוד כבר היו כרשינין חייבין במעשר וכנ"ל י"ל דבנדרים לא קאמר אלא פירות האילן וירק אבל קטניות דמידי דמדגן הוא לר"מ חייב מה"ט כמ"ש הר"ש שם ולרבנן עכ"פ גזרה קדומה היתה דאחיז להתחלק בבגן יהא דלא פריך שם אלא לר"מ משום דלר"מ פריך בפשיטות טפי והומ"ל ולטעמיה גם לרבנן כבר גזרו על קטניות לפני חזק' ועוד דלרבנן ל"ק דכיון דלאו בכלל דגן דקרא שפיר כ"ל ל"י קרא בכל תבואת שדה אע"ג דלא חזק' גזר ע"ז אלא גזרה קדומה היתה אבל לר"מ לא מצי כ"ל אלא פירות אילן וירק בלבד. והנה רבנו צפיה"מ סוף חלה מ"ט כתב וכרשינין תרומה מתיר ר"ע לחתם לכל כהן לפי שהם מאכל בהמה ואם נטמאו לא נקפיד להם [ר"ל שאינם מק"ט כ"ז שלא חשב עליהן לאדם כמ"ש צפ"א מכו"א ה"ט] וחכמים אסורים שאין שהיו נאכלים בימי הרעב וגו' שמא יאכלם בטומאה [שאז עומדים סתמא גם לאדם ומק"ט] ולפיכך אינן נתינין אלא לחצר כדן כל תרומה וזהו ענין אמרם אימתי גזרו על הכרשינין בימי רעבון עכ"ל ומצוא דמפרש דבימי רעבון גזרו שלא יחטום לכל כהן משום שאז מק"ט וחששו שהע"ה יאכלנו בטומאה ולכן אז גזרו שלעולם לא יחטוהו לכהן ע"ה ויותר נכון דדעת רבנו שאין איסור לטמאות תרומה אלא תרומה הנאכלת לאדם משום שגזרם לה הפסד וזה בכלל משמרת אבל תרומה דבגלא"ה אין נאכלת כגון שנאכלת לבהמה ולבהמה אין נ"מ אם טמא או טהור שאין לה איסור לאכל תרומה טמאה אין גם איסור לטמאות [אע"ג דמקבלת טומאה שמתחלה זרעה גם לאדם] וכן חלתן שצומד לחפיהה אין איסור לטמאות אע"ג דתרומוה מה"ט כמ"ש רבנו לקמן פי"ב ה"ז וכ"ה לשון רבנו לקמן רפ"ב אסור לטמא את התרומה כי' ולא יפסידנה משמע דחד ענין הוא והא דאסור לטמא תרומה תלויה היינו משום שמא יצא אליהו ויטהרנה [ומש"כ רבנו צפ"ג מחז"מ שאין שורפין טהורה עם טמאה היינו בשם שעדיין ראוי מה"ט אבל בשבט שורפין כמ"ש שם הלח"מ] ולכן פ"י דכאן החשב רק שמא יאכלנה בטומאה [מיהו תוס' כתב צביה כ"ז ב' דתרומת טמאה אסור להאכילה לבהמה דמלכותה צרפה ואולי רבנו כ"ל כרש"י שם כמו שיצאצא בסמוך] ולכא"ו הרי דעת רבנו דמעשר כל הפירות וקטניות מה"ט וא"כ מצי לפרש הי"ר כפשוטו כפי' הר"ש משנן דכרשינין לא גזרי עליו תרו"מ רק בימי דוד וא"ש כל המקומות הנ"ל דמצוא דתרומת כרשינין דרבנן כפשוטו וי"ל דדעת רבנו דהא דיליף בחז"כ ויבירו סוף תרומות דבהמה אוכלת כרשינין דרשא גמורה

צביה כ"ז ב' ולא כחוס' שם ונ"ע אלא עשית שלא כדן א"ל והלא חזן כרשיני תרומה מאכילין אותן לבהמה ולחי' ולתרגולין א"ל לא אמרו אלא כרשינין מפני שהן מאכל לבהמה רק בשני רעבון צנ"א אוכלין אותן לפיכך לא גזר דוד המלך ע"ה עליהן אלא בשני רעבון משום שהן מאכל אדם בצאותה שעה מכאן אמרו כל המאכל לבהמתו תרומה בין תרומה הארץ בין תרומת חו"ל עליו הכתוב אומר צוה דרכיו ימות ואומר ואח קדשי צנ"י לא תחללו ולא תמותו ואומר חופר גומץ זו יפול עכ"ל וע"י בחז"כ שם הם אוכלין ואין בהמה אוכלת יכול לא תאכל כרשינין ח"ל נפש ומובא ג"כ בירו' סוף תרומות כ' הר"ש משנן שם דאסמכתא היא דאין תרומה מכרשינין מד"ת וכ"כ המאירי ביצמות ס"ו ב' דאסמכתא היא [אך מש"כ שם שהרי ירק אין תרומתו אלא מדרבנן ומשמע דר"ל דאף לדעת הרמב"ם דמעשר שאר פירות מה"ט מ"מ ירק מדרבנן ז"ע מנ"ל דכרשינין הוא ירק דלכא"ו הוא קטניות כמ"ש הראב"ד צפ"א דעדות מ"מ וכ"כ בחזו"א מעשרות ס"י א' סק"א ובמאירי ענשו בעדות שם כ' שהוא מין זרעים [ומש"כ רבנו צפיה"מ צפ"ק דשבת שהוא כוסמת כבר כתבו שהוא ט"ס ובהעמקה חדשה לימאן] וכן מוכח בהדיא ברמב"ם שהעמיק את הגמ' בחולין ו' א' כרשינין לעשות מהן טחינין צפ"ג ממעשר הי"ח וכתב קטניות לעשות מהן טחינין וע"י חוספתא פ"י דתרומות ה"ה ואולי סמך על ג' הערוך דגרים בערך כרשינין בתוספתא דשבת פט"ז גוזזין לו כרשינין וא"ל לעשר ואמר' עלה צימא פ"ג ב' דמעשר ירק דרבנן מיהו גירסאנו צימא כרשינין וכ"ה במאירי ענשו שם וכרשינין הוא כרתי כמ"ש בירו' ריש כלאים ה"ב ופשיטא שהוא ירק דחזיר מתרגמין כרתי כמ"ש כרשינין הוא מין אחר והוא גרשינין גבולין כמ"ש צבבורות י"ז א"ן, אמנם הר"ש בנזק חלה מ"ט כתב דאימתי גזרו על הכרשינין היינו שלא יאכילו הכהנים לבהמתם ואין נותנין אותן לכהן ע"ה שאין זהירין ע"ש וכ"כ צפ"י הרא"ש שם ע"ש יכן צפ"י הר"י בן מ"ל כתב שגזרו עליהן שלא יאכילום הכהנים לבהמתם וכ"כ בפירושו סוף תרומות דהא דחזן שם דכרשינין מאכילין לבהמות משנתינו עד שלא גזרו על הכרשינין להיות אוכל אדם אבל משגזרו עליהן אפי' הכהן לפרתו לא יאכילם שאין מאכילין אוכלי אדם המיוחדין לאדם לבהמה עכ"ל ומצוא דאחר גזרת דוד אסור להאכיל כרשינין לבהמה ולפ"ו ז"ל דמ"ש בחד"א הנ"ל שלא גזר דהע"ה עליהן אלא בשני רעבון היינו שלא רצה לגזור עליהן שלא יאכילום לבהמה אלא כשהגיע שנת רעבון ורצה שצנ"א אוכלין אותן אז גזר עליהן שלא יאכילום לבהמה לעולם אבל בתחלה ה"י מותר להאכילן לבהמה ודוחק ולהר"ש משנן הנ"ל צריך לפרש דלא גזר עליהן תרו"מ עד שהגיע שנת רעבון ואז כשראה שצנ"א אוכלין אותן גזר עליהן תרו"מ לעולם ומ"מ הקיל בזה שמותר להאכילן לבהמה [אבל אין לפרש שלא גזר אלא בשנת רעבון ולא בכל השנים וכדמשמע קצת ל' התד"א דא"כ כל המשינות מיירי דוקא בשנת רעבון וכן להר"ש א"א לפרש דלא אסור להאכיל לבהמה אלא בשנת רעבון דהא ממתי' דחלה קמתי סתמא וחכמים אסורים] אבל לשי' הר"ש והרא"ש והר"י בן מ"ל ז"ל דכל המשינות דמותר להאכיל כרשינין לבהמה נשנו לפני גזרת דוד וכמ"ש הר"י בן מ"ל אז דכילהו אמו כר"ע דלית ל"י גזרת דוד דסתם מחתי ר"ע [והרמב"ם ספק כר"ע ואפשר דגם להר"ש והרא"ש קי"ל כר"ע] והא דלא ניהא ל"י להר"ש והראשונים הנ"ל לפרש כפי' הר"ש משנן ורש"ם דגזרו חז"ק תרו"מ היינו משום דאולי לשיטתייהו דמעשר הכל דרבנן חזן מדגן תירוש ויבאר וא"כ מה שאל אימתי גזרו מנ"ל שאינו בכלל הגזרה של כל הפירות והקטניות ועוד מדקצב ל"י כאן אמתי' דחלה ולא אמתי' דסוף תרומות משמע דקאי אהכא לפרושי טעמא דחכמים ויכבר כתבו דהפי' לחז"כ המיוחס לר"ש משנן אינו לו אלא לראשון אחרן. ויל"ע דבירו' רפ"ט דתרומות קאמר ר' צימין בר גידל צעי זרע תרומת כרשינין זרע תרומת חו"ל (אם גזרו על הגידולין שיוסף או יקיים כ"פ הגר"א דא"ל לפרש על עיקר דין גידולין שהן תרומה דזה משנה בסמוך שם מ"ד גבי תרומת חו"ל וצפ"ב דמ"ע מ"ד גבי כרשינין) א"ל גזרה היא ואין גזרה לגזרה ומצוא דתרומת כרשינין אינו אלא גזרה דרבנן יכן ופי"א ה"ה יכול לא תאכל כרשינין ח"ל הם (ז"ל נפש) אית תמי תמי יכול לא תאכל כרשינין ובתלתן ר' חזק' ר' ירמי' ר' חייא בש"ר ייתכן לית כהן חלתן חלתן ד"ה פ"י הרש"ס וס"מ דל"ג חלתן דתרומת חלתן מה"ט וא"א להחיר להאכיל לבהמה ומצוא דתרומת כרשינין דרבנן וכן צפ"ב דמ"ע ה"ב גבי הא דא"ר"ש מה לא הקיל בתרומה מקום

אדם (טו) הואיל ואוכלין אותן בשני רעבון (טז) חייבין בתרומה ומעשרות. (יז) הסיאה והאזוב

באור ההלכה

דרך אמונה

זהמה פטור מתרו"מ כ"ל: (טו) הואיל ואוכלין אותן. רוב צ"א בשנת רעבון שאין מה לאכול: (טז) חייבין בתרו"מ. אפי' שלא בשעת רעבון דמקרי אוכל אדם (נט) ואפי' לא זרעו לאדם רק סתמא חייבין ואע"ג דלענין עומאת אוכלין אין מטמאין אם לא חשב עליהן לאדם כמש"כ רבנו צפ"א מטו"א ה"ט מ"מ לענין תרו"מ סגי לחייבם זהכי (ס) ומשמע מלשון רבנו דחייבין מה"מ (סא) וי"א דאין חיובן אלא מדרבנן (סב) ואפי' חישב עליהן לאדם כיון דעיקרו קאי למאכל זהמה (סג) והנה יש כמה דברים שנאכלין ע"י הדחק וחייבום חכמים ויש דברים שלא חייבום וזה תלוי בשיקול הדעת של חכמים איזה מקרי יותר אוכל ואיזה אינו נאכל אלא ע"י דחק גדול ואנו שאין לנו בקיאות בזה ולא במינים שמסרו חז"ל ראוי להחמיר בכל הנאכלין ע"י הדחק (סד) מיהו זרען לזהמה ועופות אע"פ שנמלך וחשב עליהן לאדם אחר שנשרשו הן פטורין כדבסמוך: (יז) הסיאה

היא ולא אסתמכתא ומוכרת דתרומת כרשינין מה"מ [ואף לפמש"כ להלן דל"ד כרשינין דה"ה כל כיו"צ מ"מ מדנקט כרשינין משמע דתרומתו מה"מ] ולכן הוכרח לפרש שהגזירה הימה שלא יתנוה לכהן ע"ה שמה יאכלנה בטומאה וזו נראה גם דעת רבנו כאן שלא הזכיר שתרומת כרשינין דרבנן כמו שהזכיר בסמוך ה"ו גבי ירקות וכן צפ"א ממעשר ה"ט גבי חרובין [וזה לא כמש"כ צב"ל רפ"ב ממחנ"ע] ואע"ג דרבנו צפ"א ממע"ש ה"ג דטעם דמעשר חרובי ללמונה אינו אלא מד"ס משום שאין ראוי למאכל לרוב האדם וכ"כ צפ"א מתרומות ה"ו גבי חלתן וכרשינין שאין מאכל אדם שאני הני דבשנת רעבון הכל אוכלין אותן משא"כ חרובי ללמונה שגם בשנת רעבון אין רוב צ"א אוכלין אותן וזו כונת רבנו כאן הואיל ואוכלין אותן בשנת רעבון ועוד דכשהן למחנותין ראוי לאכלהן כמש"כ רבנו צפ"א ממע"ש ה"ד וכ"כ רבנו בסמוך ה"ה גבי חלתן משא"כ חרובי ללמונה [ובמחלירי נדה נ"א א' נראה דכרשינין ראוי לאדם לאכלהן שלא ע"י הדחק אלא שאין צ"א רגילין לאכלן אלא בשנת רעבון כנראה משום דלא חשיב או דיותר חשוב הוא ללמונה] וכן מבאר בקריית ספר כאן דדעת רבנו דתרומת כרשינין מה"מ ש"כ מה שהוא אוכל בשני רעבון חייב דקרינן ב' שפיר אוכל דומיא דדגן תירוש ויגהר עכ"ל [וזה דלא ככ"מ וירדב"ו] כאן דמשמע דלדעת רבנו אינו אלא גזירה דרבנן וכ"כ דעת מרן בחזו"א מעשרות סי' א' סקכ"ב וז"ע על משמע שהוא מה"מ] והא דמותר להאכיל כרשינין לזהמה כמש"כ רבנו צפ"א חזו"א מעשרות סי' א' סקכ"ב וז"ע על מקרי הפסד מה שמאכלה לזהמה ואין בזה איסור ומה"מ מותר נמי לחפוף ראשו בחלתן כדמתן צפ"א דמע"ש מ"ג דכיון דכשנחקה אין רוב צ"א אוכלין אותו כמש"כ רבנו בסמוך ה"ה לא מקרי הפסד [וע"ל פט"ו ה"ד שהבאנו ראוי לזה מדברי החוס'] ונראה דדעת רבנו כרש"י צב"ל כ"ו ב' דתרומה טמאה מותר להאכילה לזהמה וכן כל תרומה שנחלקלה קצת ויאנה ראוי כ"כ לאוכל אדם אף שעדיין לא נפסלה מאוכל אדם ולא פקעה קדושה מ"מ מותר להאכילה לזהמה כהן שאין זה הפסד וצב"ה א"ש שסתם רבנו לקמן פ"ט ה"ו ח' ופ"ו ה"א שמוחר להאכיל לזהמה תרומה ולא הזכיר דדוקא כרשינין משום דס"ל דכל דבר מותר וכן מלאחי כר"י קורקוס פ"ט ה"ו ש"כ דלדעת רבנו כרשינין ל"ד [ועי' בחוס'] אנשי שם פ"א מתרומות מ"טן מיהו דבר הראוי לגמרי לאדם כבר סמך על מש"כ צפ"א דלסור להפסיד תרומה אלא אוכל הטהורה כו' ולפ"ו מ"ש בירו' סוף תרומות וצב"כ יכול לא מאכל כרשינין מ"ל נפש ל"ד כרשינין דה"ה בכל כיו"צ שאין בזה הפסד התרומה ולא צ"א אלא לפוקי מאכל אדם גמור וע"ל פ"א ה"ה צב"ל שהוכחנו דגם דעת הראב"ד והר"ש משנן כן ועי' במחלירי צב"מ ז' א' ש"כ כרשינין וכל כיו"צ שאין תרומה ופירות גמירין מאכלין לזהמה [וע"ל פ"א ה"ה צב"ל בשם הריטב"א החדשות צב"מ שס] ולפ"ו נראה דתרומה שנזלע זה חלב או דם שאסור לאכלה אדם מותר להאכילה לזהמה כיון שאין בזה הפסד וכ"כ צב"ש פסקים י"ג א' ד"ה טהורות [ובזה יל"פ ד' הרמב"ם פ"א מחמץ ה"ט ש"כ שאין שורפין תרומה עד שעה ששית אע"ג דבמחמץ כבר נאסרה לאכילה ואין ראוי לבלוס כיון דמותרת בהנאה במחמץ יכול להאכילה לזהמה ואסור להפסידה כמבואר בר"ש מע"ש פ"ב מ"ד גבי למחנותין. מחמץ הראב"ד אפשטין נ"י]. ולפ"ו צריך לישב כל המקומות בירו' הנ"ל דמבואר דתרומת כרשינין אינו אלא מדרבנן והנה מהא דירו' פ"ב דמע"ש ה"ב כאן השינוי ד"ס לד"ת י"ל דרבנו מפרש דהא דר"ש אוסר לסוך שמן של מע"ש הוא מה"מ דס"ל מע"ש לא ניתן לסיכה כמ"ש הר"ש שם או כמש"כ רבנו שם צפיה"מ דהכונה שלא יסוך את חביו משום שנמשח ידו בשכר משיחתו והו"ל כמוכר מע"ש מירושלים והוא איסור דאורייתא כמ"ש רבנו צפיה"מ ריש מע"ש ור"ש השינוי להם משונה מהא דתרומה חייב לאכלה למחנותין ולא מע"ש ע"ש צפיה"מ לרבנו וזה אינו אלא איסור דרבנן דגרס הפסד אינו אלא מדרבנן עי' בכוות' ל"ג ב' ופסקים כ"ב ב' ילהכי קאמר שהשינוי ד"ס לד"ת, יהא דפ"א לית כאן חלתן י"ל כמ"ש לעיל לדעת הר"ש, ולא נשאר אלא הא דפ"ט גבי זריעה י"ל ע"ד שכתבו לעיל דרבנו יפרש דבזמן שהי' מותר למאכל כרשינין פשיטא דמותר גם לזרוע דהא דאסור לזרוע אינו אלא דילמא אחי זה ליד תקלה עד זמן הוריעה יאכלנה בטומאה כמ"ש בשב"ט י"ז ב' ולפני שדוד גזר הרי לא חששו שמה יאכלנה בטומאה ורק אחר גזרת דוד שייך גם איסור זריעה ולכן קאמר גזרה היא ואין גזרה לגזרה שיוסף ויקיים משום גזרה י' ואפשר דלכן השמיט רבנו לקמן צפ"א ח"כ הא דאין כרשינין דין יוסף ויקיים משום דכיון דפסק כר"ע דלית ל' כלל גזרת דוד א"כ פשיטא דכרשינין ל"ש האיסור זריעה י"ל לגזור בזה. והנה במספח סוף עוקצין [מוצא בר"ש שם פ"ג מ"ג] כרשינין מטמאין טו"א דברי ר"י רש"א ח"מ טו"א ח"ל ר"י יש לך דבר שחייב צמעשרות ואין מטמא טו"א ח"ל ר"ש יש לך דבר שא"מ טו"א ויחייב צמעשרות ח"ל ר"י אף אחת כפרת בהלכה ואין לפרש דמשמע בר"ש שם לכא"ל דלר"ש בנאמח אין חייב צמעשרות דהא ר"ש עלמו קאמר צפ"א דמע"ש דחייב צמעשרות וצחז"א מעשרות סי' א' סקכ"ב פי' דלמחנותין אין חייב צמעשר אלא מדרבנן אלא דלר"י עשאוהו מדרבנן כאוכל גמור לכל מילי ולר"ש לא החמירו אלא לענין מעשר מפני מראית העין אבל מעיקר הדין גם ממעשר היו פטורין ילפמש"כ דלדעת רבנו כרשינין חייבין מה"מ י"ל דהוא דיקא לר"י אבל לר"ש בנאמח אינו אלא מדרבנן ורבנו פסק כר"י כמש"כ הכ"מ פ"א מטו"א ה"ט וצחז"א שם [ומה שהצריך צחז"א מחשבה בזה גם ר"י מידה אף דחייב צמעשר בכל גוונא כמש"כ בחזו"א שס] ולפ"ו א"ש הירו' צפ"א דמע"ש דקאמר כאן השינוי ד"ס לד"ת דאליבא דר"ש קאי שם ולדידי' בנאמח תרומת כרשינין מדרבנן ולפ"ו י"ל דגם החד"א שהבאנו לעיל דמוכר דתרומת כרשינין דרבנן הוא רק אליבא דר"ש ואין קי"ל כר"י דר"י ור"ש הלכה כר"י ולר"י הוא מה"מ:

ציון ההלכה

(נט) חזו"א מעשרות סי' א' סקכ"ב: (ס) וכ"כ הרצ מבי"ט ו"ל בקריית ספר ועי' צב"ל: (סא) כ"מ ירדב"ו וחזו"א מעשרות סי' א' סקכ"ב וכ"ד הר"ש משנן בחו"כ אמור פ"ה ורש"ס בסוף חלה יכ"ו לדעת רבנו וכ"ש לדעת שאר הראשונים דכל הפירות מדרבנן חוץ מדגן תירוש ויגהר וצב"ה שצ"הו צ"הו וזו אפסר דלא גזרו אלא על כרשינין ולא על מין אחר כיו"צ שאוכלין בשעת רעבון כיון שלא נמנו עליה ב"ד לגזור אפסר דפטור ומש"כ צב"ל דכל כיו"צ חייב הוא לדעת רבנו דהוא מה"מ [וע"ל: (סב) חזו"א שם: (סג) חזו"א בקונטרס תרו"מ סי' ג' אות ב' יכ"כ במשנה ראשונה תרומות פ"א מ"ט יצירש מעשרות וצחז"א אנשי שם פ"ה שם פ"ה מ"ד ועמ"ש צב"ל פ"ב ממחנ"ע ה"ב ד"ה האמרות: (סד) שם מיהו כרשינין אפסר דשיניהו כאוכל גמור דלא מהני מחשבתו לזהמה י"ע אבל במחלירי נדה נ"א א' נראה דפטורין אף אפשר דדעתו כדעת הרמב"ן בסמוך דאפי' מאכל אדם גמור שזרעו לזהמה פטור:

והקורנית (יח) שזרען מתחלה (יט) לאדם (כ) חייבין במעשר (כא) וכן כל כיוצא בהן. (כב) * זרען (כג) למאכל בהמה אע"פ שנמלך וחשב עליהן לאדם כשהן מחוברין פטורין (כד) * שמחשבת

באור ההלכה

* זרען למאכל בהמה. ואם זרע אחריו או לולב למזון ואין דעמו כלל על אכילה הפירות או זית לשמן זית למנורה או למנוחה וכל כה"ג ע"י צירי ריש ערלה דמיצני לן לענין ערלה ומסיק דבאחריו ודאי חייב דהרי צריך להפרי ולהלכה ק"ל דבכולו חייב כמ"כ רבנו זצ"ל ממע"ס ה"ז יצו"ד סי' רנ"ד סכ"ד ועי' בחזו"א ערלה סי' א' סק"ו ו' מיהו כ"ז בערלה דבני עץ מאכל ולא חלי כלל אם דעמו לאכל מהפירות או לימנה לבהמה או לשאר צורך העיקר שיטתם בהפירות ולא בהעצים כמו סייג וקורות וכמ"כ בחזו"א שם סק"ו אמרי' דג"ו נקרא עץ מאכל ע"ש אבל במעשר הרי צבי שיחשבו לאכילה ואם אין חושב כלל לאכילה לכא"ו הו"ל ממ"ש כמ"ש לנשים ואפי' לפ"ד הרא"ש דאוכל גמור לא מהני מחשבתו לבהמה לפוטרו כאן שד"ך הרבה אנשים לגדלם למנוחה ולא לאכילה ונפרט מיניו שרצו כן ל"ש לומר בטלה דעמו וכ"כ בחשו"מ מהרשד"ם י"ד סי' קצ"ז דהנוטע אחריו למנוחה יצא צו יד"ח צלי מעשר שאין זה טבל שאין חייב במעשר [והיינו צאן דעמו כלל לאכל הפירות] אך הא דמסיק שם דאסור לאכול הפירות בצנן ז"ע ואולי דעמו דעת החוס' ר"ד [מוצא צנן] דמחשבת חלוש ג"כ מחייב במעשר יותר נכון דכינוי שאם אוכל אח"כ איגלאי מילתא דדעמו ה"י גם על האכילה והו"ל טבל למפרע וגם לא יצא צו יד"ח ולפ"ז מה שפסק במ"ז סי' תרמ"ט סקמ"ה דאחריו של טבל אין יוצאין צו לא מיירי באופן שנטעו למנוחה ואין דעמו לאכול כלל הפירות ומהו אלו שנטעין בשביל למכור האחרונים אין חלי דעתם דאולי הלקוחות ירצו לאכול הפירות כמ"ס צירי חלה פ"א ה"ה וצננים פכ"ו מ"ח אלא דיש כאן פטור אחר מה"מ דהממרה ע"מ למכור כמ"ס רבנו ריש פ"ז ממעשר וחייב מדרבנן ובמיניו דעם כל הנוטעים למנוחה לחלקם להרבה אנשים ורבים מהם אוכלים את האחריו אחר הא"כ ה"י כדעמו נמי לאכילה וחייב במעשר ואע"ג דגבי ערלה כ' בחזו"א ערלה סי' א' סק"ז דלמאי דבני למפטר אחריו שנטעו למנוחה היינו אפי' דעמו לאכלו אחר החג זהו דוקא לענין ערלה דחלי אם העץ נקרא עץ מאכל או לא וכיון שעיקרי אלו לזה אין עליו שם עץ מאכל וכנ"ל אבל גבי מעשר כיון שדעמו נמי לאכול יש לחייב במעשר וכן המנהג שמעשרין האחרונים בצננה. שו"ר נכפות תמרים סיכה ל"ד ז' שחולק על מהרשד"ם אמנם באמרי בינה שו"ת י"ד סי' י"א מיישב ד' מהרשד"ם אבל למעשה מסיק לחוש לד' הכפ"ת ע"ש ועי' בדובב מיערים ח"ג סי' ק"ו בהשקפה לח"א סי' קל"ד שמישג ג"כ דעת המהרשד"ם כמ"ס באמרי בינה הנ"ל: * שמחשבת חיבור אינה כלום. עי' בד"א שהבאנו מהחזו"א דכ"ש דלא מהני מחשבת

דרך אמונה

והאזוז והקורנית. (סה) הם מיני עשבים שיש שזורעין אותם למאכל אדם ויש שזורעין אותן למאכל בהמה ויש שזורעין אותן לשורפן כמ"ס רבנו זצ"ל פ"ה משמיטה ה"א ולכן חלי במחשבתו: (יח) שזרען מתחלה לאדם. ר"ל שבשעת זריעה חשב עליהן למאכל אדם ולכן חייבין בתרומ"מ (סו) ואפשר דעד שהשריש יכול לחזור ממחשבתו אבל אחר שהשריש אין יכול לחזור כדבסמוך: (יט) לאדם. (סו) ואם חשב גם לאדם וגם לבהמה נראה דחייבין במעשר: (כ) חייבין במעשר. כולל נמי תרומה ורבנו נקט לישנא דמחני' דמיירי במעשרות (סח) וי"א דאין חייבין בתרומ"מ אלא מדרבנן: (כא) וכן כל כיוצא בהן. (סט) דהיינו כל ירקות השדה שמה רבנו זצ"ל מטו"א ה"ג שצריכין מחשבה לענין טו"א ה"ה שאין מחייבין בתרומ"מ אלא"כ זרען מתחלה לאדם (ע) וכן כל אלו המנויין במשנה רפ"ט דשביעית: (כב) זרען למאכל בהמה. (עא) או לעופות וכיו"צ מהני מחשבתו ופטורין ממעשר (עב) ואפשר שעד השרשה יכול לחזור צו וכנ"ל (עג) ודוקא צמינים אלו שעומדים ג"כ לבהמה אבל דברים שאין עומדים אלא לאדם י"ל דאפי' חשב עליו לבהמה בשעת זריעה בטלה דעמו וחייב בתרומ"מ וכמ"ס רבנו זצ"ל בסמוך ה"ז (עד) וכ"ד הרא"ש אבל (עה) צרמזין מצויר דאפי' מאכל אדם גמור כגון חטים אם זרען בתחלה לבהמה פטור מתרומ"מ (עו) ואם נמלך עליהן ומירחן אח"כ לאדם חייבין. (עז) כזר נמצא בק"ג שהנוטע אין צביל לשרוף העצים אם דעמו ג"כ לאכול הפירות אף שעיקר כונתו צביל העצים חייב במעשר אבל אם נטען ע"ד שלא לאכול הפירות כלל רק לשורפן ביחד עם העצים ואחר שהגיע עונת המעשרות צא לאכול הפירות פליגי אמוראי בירושלמי אם חייבין במעשר (עח) וכן הנוטע עצים לגדר או ליטול הקורות לצנן ואין דעמו לאכול הפירות וכל כה"ג ואם זרע אחריו למנוחה וכה"ג ואין דעמו לאכול כלל הפירות עי' צנח"ל: (כג) למאכל בהמה. (עט) ואם זרען סתמא דעת

(פ) החוס' שאם הוא נמצא סתמא קיימא למאכל אדם ואם (פא) ואפשר שעולשין סתמאן עומדין לאדם ולבהמה מהני מחשבת זריעה או לקיטה ואפשר שאם זרען סתמא מהני להו גם מחשבת חיבור דאיגלאי מילתא למה הם עומדים ול"ע: (כד) שמחשבת חיבור אינה כלום. שכזר נפטרה (פז) וכ"ש אם חשב

ציון ההלכה

(סה) עי' צביה"מ לרבנו פ"ח משביעית מ"א שז' שהם מיני עשבים וכ"כ המ"מ פכ"ו דשנת ה"ח משמע שהן מיני ירקות ומעשרותיהן דרבנן אבל צירי שביעית פ"ז ה"ז מצויר דאולי זהו צמר השרשה ע"ש בצדאיר הגר"א וא"כ הם מיני קטניות אבל בחזו"א שביעית סי' י"ד סק"ג מצויר דאולי זהו צמר לקיטה והם ירקות ע"ש: (סו) חזו"א מעשרות סי' א' סקכ"א וכן בקונטרס ה' תרומ"מ סי' ג' אות ב' כתב דאחר שנשרשו אין יכול לחזור צו: (סז) עי' פ"ה משמיטה ה"א שאם חשב עליו לשניהם נחמין עליו ב' החומרות ולכא"ו ה"ה כאן חייבין במעשר ועי' תוס' נדה ג' א' ד"ה שזרען דמצויר שאם עומד לשניהן מטמא טו"א ועי' חזו"א מעשרות סי' ב' סק"ה: (סח) כ"מ בצדאיר הגר"א צירי תרומות פ"י ה"ז גבי מי נחרי שהיא סיהא כמ"ס בשנת קכ"ח א': (סט) חזו"א מעשרות סי' א' סקכ"א: (ע) ירושלמי שם: (עא) קונטרס ה' תרומ"מ סי' ג' אות ב': (עב) חזו"א מעשרות סי' א' סקכ"א: (עג) שם סי' ב' סק"ז וסי' א' סקכ"א: (עד) בחוס' הרא"ש נדה נ"א א' ועי' משנה ראשונה פ"א דחלה מ"ח שז"כ בפשיטות: (עה) ע"ז מ"א ב' וכן בחי' הראב"ד שם ויחזק דמזן ביטל דעמו אחר שראה ד' הרמב"ן וכל מ"ס במעשרות סי' א' וסי' ב' ה"י לפני שראה את הרמב"ן המובא בסי' ב' סק"ז במקור והיסיף זה אח"כ ובקונטרס ה' תרומ"מ ממזן ו"ל סי' ג' אות ב' כתב אוכל גמור המיוחד לאדם שזרעו לבהמה חייב במעשר ואין הדבר מוכרע עכ"ל אך אפשר שכתב קונטרס זה לפני שכתב ספרו וז"ע אמנם מזה לא הביא דברי הרא"ש שמפורש כדבריו וע"ע מ"ס צנח"ל לק' פט"ו ה"ז לענין חזקין וי' דגם לפ"ד הרמב"ן דוקא שזרען מתחלה לבהמה אבל אם קצין לבהמה חייב בדמיונה בחוספתא דמנחות ספ"י קצין לשחם אחר הבאת שליש פטור מלשלו"ם וחסין במעשרות ועי' מנחות ע"א ב' (עו) כן מצויר ברמב"ן ובראב"ד שם ע"ש: (עז) חזו"א ערלה סי' ב' סק"ה וסי' א' סק"ה: (עח) נדה נ"א א' וכן בחוס' הרא"ש שם: (פא) חזו"א ע"ש גריעא ממחשבת בהמה וז"ע: (עח) ירו' ריש ערלה: (עט) חזו"א מעשרות סי' א' סקכ"ג: (פ) נדה נ"א א' וכן בחוס' הרא"ש שם: (פז) חזו"א שם סי' ב' סק"ה: (פז) שם סי' א' סקכ"א וכ"כ בשו"ע מלכו יכ"ד הרש"ס במעשרות ק"א ב' ועי' צנח"ל ועי' בד"א מע"ש פ"א ה"י שזידדנו דהא דמחשבת חיבור לא מהני הוא דוקא ממאכל אדם למאכל בהמה או להיפך אבל מזרע לירק או מירק לזרע י"ל דמהני:

הלכות תרומות פרק ב

חבור אינה כלום. (כה) * עלו מאליהן בחצר. אם היא חצר המשמרת פיירותיה הרי אלו חייבין (כו) שסתמן לאדם (כז) ואם אינה משמרת פיירותיה פטורה: ג (כח) * זרעוני גינה שאינן נאכלים.

באור ההלכה

דרך אמונה

עליה אחר שנתלשה או בשעת תלישה לאוכל אדם דלא מהני שכר נפטרה ממעשר כ"כ בחז"ל וע"י צבה"ל שיש בה מתלוקת הראשונים: (כה) עלו מאליהן בחצר. (פג) אבל בגינה אפי' אם הוא משמר הגינה סתמא הוא משמר בשביל דברים אחרים ואין מקפיד על מינים אלו והוא הפקר ופטור וכמש"כ רבנו צפ"א ממעשר הי"צ אבל בחצר אם היא חצר המשמרת סתמא דעתו גם על מינים אלו ואינם הפקר וגם אמרי' כיון שהן בחצר הן סתמן לאדם וחיובן נמנע: (כו) שסתמן לאדם. (פד) ואפשר דמ"מ נעין ג"כ שילקטם לזורך אדם ובה נחצר למפרע שהי' עומד לאדם: (כז) ואם אינה משמרת כו'. (פה) הוי הפקר ופטור מתרומה: (כח) זרעוני גינה שאינן נאכלין. (פו) היינו שהזרע אינו ראוי למאכל אדם (פו) ואע"פ שנאכל ע"י הדחק והפרי של אותו הזרע הוא מאכל אדם:

אחר תלישה שכר נפטרה ולא כמ"ס צטו"א דמהני מחשבה בתלוש ואע"ג דהריטב"א גידה נ' ב' כחז הטעם דמחשבה חיבור ל"ש מחשבה משום דבעודה במחבור אין ראוי לק"ט וא"כ גם נמנע הטעם כן לרז אפי' משום דבעודו במחבור אין חיוב נמנע מיהו לאחר תלישה יש חיבור ביניהן דצטו"א דרמ"א או לק"ט הו"ל אוכל ע"י מחשבתו אבל נמנע א"א כלל להתחייב אחר תלישה אם גדל צטו"א. אמנם רמ"א בחוס' רי"ד נדה נ"א א' ש"י דהא דאמרי' מודה ר"י לענין מעשר דמחשבה חיבור שמה מחשבה אין לומר שאסור לאכול מהן בלא מעשר דהא ודאי פשיטא שאין לך מחשבה גדולה ממנה כמחשבה לאוכלם והו"ל מחשבה בתלוש ומה אנו צריכין למחשבה חיבור אלא ה"ק שמה מחשבה ושוב אינה מאכל לבהמה אלא עד שימרח כדין כל טבל דעלמא דחנן צפ"ק דפאה ומאכל לבהמה לחי' ולעופות ופטור מן המעשרות עד שימרח א"י אם רוצה למוכרם צריך לעשרם שאסור לאדם למכור טבלו עד שיעשרנו עכ"ל ומבואר מדבריו דס"ל דדין מעשר הוא כמו צטו"א דמחשבה בתלוש בודאי מהני ותמיה אף יכול להתחייב בתלוש אחר שכר נפטור במחבור והרי מצינו שאם הי' הקדש או הפקר במחבור שוב אין מחייב בתלוש ואע"ג

דגבי פירות חו"ל שנכנסו לארץ דעת הראב"ד דחייב מה"ח כנ"ל פ"א הכ"כ שאל"ה דאיכא קרא ע"ז אבל בכ"מ שכר חל פטור ע"ז א"א להתחייב ואולי ס"ל דהקדש והפקר הוא פטור אבל מחשבה לבהמה אין כאן פטור אלא דאכתי לא נחייב ודמיה לקודם מירוח ויכול להתחייב בתלוש ורמ"א לפרש וז' ביר' שביעית פ"ו ה"א דקצתי אם לולבי זרדים כמו שאין מטמאין טו"א עד שימחקו כמו כן אין קדושת שביעית חלה עליהן עד שימחקו וקאמר וז' מצינו דבר בתלוי אף קדו"ש חל עליהן ובסוף (פי' בתלוש) קדו"ש חל עליהן המצוה הרי הסיאה והאוז והקורנית שלקטן לעצים אין קדו"ש חלה עליהן חישב עליהן לאוכלין קדו"ש חלה עליהן אר"ת שכן אם לקטן לבהמה לאוכלין קדו"ש חלה עליהן מיד פי' דל"ד דשם גם בתלוי הי' יכול לחשוב עליהן ולחייבן מיד נמצא שלא הי' כאן חסרון רק שערין לא חישב עליהן ואין כאן פטור אבל כאן שמוסר להמחיקן א"א לחול בתלוש קדו"ש כ"פ הגר"א ע"י רידב"ז וס"ל דה"ה כן לענין מעשר ולפ"ז צ"ל דהא דפליגי אמוראי ביר' ריש ערלה אם הנוטע נסיג ולקורות ומשמר פירותיו לעצים אם חייב נמנע מירי נמי להאכיל לבהמה או למכור דאל"ה מחשבתו עמה שרואה לאכול חייבנו נמנע דהו"ל מחשבה לאכילה וכן מוכח דעת הראב"ד בחי' ע"ז מ"א א' ש"י ואי ק"ל אפי' לאדם נמי נימא שהן בחזקת מחזקין דמיעקרא אימור לא טבלי כגון שורטן מחלה לבהמה פטור מן המעשר ואיכא למימר אע"ג דזרען לבהמה אם נמלך עליהן אח"כ לאדם ול"ש נזרעו לבהמה דמפרשין ואין אדם רשאי לאכל מהם קצת עד שיעשר הלכך לא משכחא לה בחזקת מחזקין אלא לבהמה ול"ש נזרעו לאדם ול"ש נזרעו לבהמה דמפרשין עכ"ל ומבואר דאע"ג דזרע לבהמה אם חור אח"כ נמלך לאדם בתלוש נחייב וכו' נחייב"ן שם שהעתיק לשון הראב"ד ע"ש ויהוסיף בסופו עוד פ"ן ובחז"ל מעשרות סי' א' סק"י רצה להגי' דה' הרמב"ן ואין לומר אבל אחר שצראב"ד א"י צהדיא ואיכא למימר והרמב"ן העתיק לשונו קשה להגי' ומוכח דס"ל להראב"ד והרמב"ן כהחוס' רי"ד ולפ"ז י"ל פ' גם דברי הרמב"ן צב"צ ז"ל ב' אפי' אם אין עומד לתמד ומרן דממ"א סי' א' סק"י פ' דדווקא בעומד לך לטעמי' דבתלוש א"א להתחייב אבל להני"ל דלרמב"ן גם בתלוש אפשר להתחייב א"ל לך אף לפמ"ש"כ דבדברים שצריכין מעשה עדיין לכו"ע לא מחייב צ"ל כמש"כ מרן. וכן יש להוכיח עוד מדברי הראב"ד בע"ז ו' ב' ג' שנת ותרדל שזרעו לזרע ירקו פטור ממעשר ולא נקרא מפסיד ממון כהן ומוכח דלא רצה לפרש כפשוטו דירקו מותר לאכלו בלא מעשר דכיון שאכלו א"כ מחשיבו עמה לירק וחיוב נמנע ולכן מפרש שזרקו ואפי' אם הי' חייב נמנע הי' צריך להפריש כדי שלא יפסיד לכהן וגם מוכח מזה דעת הראב"ד כהט"ז יו"ד סי' א' סק"י דמזוה להפריש תרומה אף אם אין רוצה לאכול וממ"א עוד צראב"ד צטו"א אמור פרשה י' ה"ד דא"י שם ר"א אם התחיל לקצור לבהמה לפני הבאת שליש מותר לגמור אחר הבאת שליש ופטור מלש"פ וחיוב נמנע וכו' הראב"ד דמירי שאחר קצירה נמלך לאדם ולכן פטור מלש"פ כיון שבעת קצירה הי' לבהמה אבל נמנע חייב דמנע לאו בקצירה תליא וכ"כ הר"ש משכן שם אלמא אף דנשעת קצירה הי' לבהמה מחייב אח"כ אף י"ל דשם שאני שהזריעה היתה לאדם ומ"מ בלש"פ בקצירה תליא וכן מלאחי צרכנו הלל שם ש"י וחיוב נמנע משום דלכתחלה לא זרעה לבהמה אלא לאדם ומשמע מדבריו דאם לכתחלה זרעה לבהמה לא מהני מה שאוכלה עכשיו לחייבו אף אולי לא מירי באוכלו אדם כהראב"ד אלא במאכליו לבהמה וכיון שזרעה לאדם אסור להאכילו גם לבהמה בלא מעשר ול"ע. אמנם נראה דהחוס' והרא"ש חולקין על החוס' רי"ד והראב"ד דהחוס' כתבו גידה נ"א א' (ד"ה אלא) דמירי הכא שצריך שיש דלין חצר קובעת אלא"כ צריך שיש או בדבר שאין לו גורן ע"ש וכ"כ בחוס' הרא"ש שם ואם נימא כד' החו' רי"ד דמירי במאכל לבהמה אחר מירוח א"כ לא צריך צירוף דאחר מירוח ל"א צירוף וגם אי מירי במוכר טבל א"ל צירוף דמכירת טבל אסור אפי' לפני גמ"מ כמש"כ בחז"ל שביעית סי' ד' סק"ד ד"ה ירו' ובדמ"א סי' ו' סק"ו וע"כ דמפרשי דמירי לאכול ולא ס"ל סברת החוס' רי"ד דנחייב בתלוש והא דירי' שביעית הג"ל צ"ל דשביעית עדיפא ושם מהני מחשבה ואפי' אח"כ וכמש"כ בחז"ל שביעית סי' י"ג סק"א, שו"מ חלק מהדברים בס' מע"א פ"ב ה"ז סק"ב וע"י צבה"ל לקמן פ"ד הכ"א כתבנו עוד מזה: * עלו מאליהן. כ' רבנו צפ"א שביעית סי' י"ג סק"א, והנה רבנו צפ"א דללאים מנה דזרעוני גינה זרע פשתן וקנא וכסדר ותרדל ושום ותרדל ותרדל ורמ"א מ"א כלל דהא כתב כאן ברישא שזרעין וכן נמ' נדה נ"א דזרעיהו אלא כונתו שם בלי זריעה גדלים ובה מיושב מה שהקשה בחי' מהרי"ת שם דמיינן שאין זרעין פטורין ממעשר כמ"ס ביר' ריש מעשרות גבי כמיהן ופטוריות דשם הכונה שאין זרעין כלל: * זרעוני גינה שאינן נאכלין כו'. היינו בעודן קטנים ואין ראויין אלא לזריעה אינן נאכלין ואע"ג דללאים נהג בהן דחנן צפ"א דללאים וכלאים אין נוהג ג"כ רק באוכל אדם כמ"ס רבנו צפ"א דללאים ה"ד ואפי' להמחמירים במאכל בהמה עכ"פ נאין אלא לזריעה לא מזנין כללאים שאני דשם האיסור מחמת מה שילמח ולא יהי' ראוי לאכילה, והנה רבנו צפ"א דללאים מנה דזרעוני גינה זרע פשתן וקנא וכסדר ותרדל ושום ותרדל ותרדל ורמ"א מ"א כמש"כ שהקשה דהא קנא חייב נמנע כמ"ס רבנו כהן וכן תרדל ולא הנגמי דרבנו מירי שם זרע קנא ותרדל ולא בקנא ותרדל עמ"ס אמנם

ציון ההלכה

(פג) חזו"א שם סי' ב' סק"ה וכמבואר ביר' דמ"א פ"א ה"א וע"י ירו' שביעית פ"ט ה"א וזו גם הכונה שם וזה דלא כמשנה ראשונה פ"ג דמעשרות מ"ט: (פד) חזו"א שם: (פה) רש"י נדה נ"א א' וכו' צטו"א מעשרות פ"ג מ"ט: (פו) כ"כ רבנו לעיל פ"א מכלאים ה"ח: (פו) חזו"א מעשרות סי' א' סק"כ:

כגון זרע לפת וזרע צנון וזרע בצלים (כט) וכיוצא בהן פטורים מן התרומה ומן המעשרות (ל) מפני שאינן אוכל אדם. * אבל (לא) הקצח (לב) חייב בתרומה ובמעשרות: ד' (לג) תמרות

דרך אמונה

(כט) וכיוצא בהן. כגון (פח) זרע כרישים (פט) שהוא החציר
(5) וזרע העליון של לוף (זא) וי"א דדוקא זרע לוף השוטה
אינו נאכל אבל זרע לוף פקח חייב במעשר (צב) וכן זרע קשואין
ודלועין פטור (אג) וי"א גם זרע אסטיס קוצה וציקיה (זד) אבל
זרע שום חייב במעשר (זה) וכן זרע פשתן חייב: (ל) מפני
שאין אוכל אדם. (נא) ומין שרובו עומד לזריעה אבל מיעוטן
שוחקין אותן ואוכלין חייבין אותו המיעוט במעשר ואפשר
שאפי' אם אין מיעוט שאוכלין אותו אם אדם א' בא לשחקן
ולאכל חייב במעשר כיון שראויין לכו. (נז) שדה מלאה של כרוב
שזרעה מתחלה לזרע בטלה דעתו (נח) ואם אכל ממנו בעודו
ירק חייב במעשר [אבל אם אכלו כשנתקשה לזרע פטור] אבל
הלחים יחידים שזרעם מתחלה להתקשות לזרע ושלא ילקט את

הירק אע"ג שנמלך אחר עונת המעשרות ואוכל את הירק פטור ממחרו"מ שכבר גדל בפטור ומחשבה חשובה היא: (לא) הקפ"ח.
(ט) ו"א שהוא שקורין קימ"ל שמפזרין על הלחם (ק) ובחזו"א מסופק צוה ללכא"ו הקימ"ל דינו כתבלין כיון שאין אוכלין
אותו ואם אמת שהוא הקימ"ל ז"ל (קא) שגם אוכלין אותו קצת בפ"ע: (לב) חייב בתרומה ובמעשרות. (קצ) משמע מה"ח
כשאר פירות דדעת רבנו דחייב מה"ח. ילענין תבלין (קג) דעת ריב הראשונים דכל תבלין שראוי לאכול גם צעינו (קד) אף
שנריך תיקון קצת חייב בתרו"מ (קה) ואף שעיקרן עומדין יותר לתבול את הקדרה אבל אם אינו ראוי אלא ליתנו בתוך הקדרה -
ליתן טעם (קו) ואינו נאכל להנאת גופו אלא לטעמו פטור ממחרו"מ ואם הוא ספק יפריש בלא צרכה (קז) וי"א שאם ראוי
ג"כ לטבול צו אפי' צריך לערב בו מים מקרי נאכל בפ"ע וחייב ורק אם אין ראוי רק לערב בו בתוך הקדרה אז פטור (קח) יאפי'
הוא נאכל כשמתערב בקדרה צידד עם המאכל ואין זורקין אותו אפ"ה פטור כיון שאין נאכל בפ"ע. ולענין פלפלין (קט) וי"א
שכולן פטורין (קי) וי"א דרטובין כיון שנאכלין בפ"ע חייבין אבל יבשים שאין ראוי אלא לתבלין פטורין (קיא) וי"א שגם
יבשים כיון שעכ"פ ראוי לטבול בהן חייבין וכנ"ל (קיב) וי"א דכיון דכבר נתחייבו בעודן רטובין אע"ג שעתה אין ראויין
אלא לתבול הקדרה לא פקע חייבו כיון שעכ"פ ראויין גם עתה לתיקון אוכל לא הו' כנפסל מאכילה דפקע חייבו: (לג) תמרות.

ציון ההלכה

(פח) משנה סוף מעשרות: (פט) פיה"מ לרצנו סס: (צ) משנה סס וכפ"י רבנו צביה"מ וכן הסכים הגר"א צטנ"א וצביאורו לירוי: (סא) פ"ה הר"ש סס צירוי"כ"פ ר"י זן מ"ל והר"א"ש: (צב) חוספתא סוף מעשרות: (אג) ירושלמי סוף מעשרות אבל בחוספתא קמ"ה לה צט"ר יוסי ומשמע דרצנן פליגי עלי' ומחייבי וכו' רש"ם צירוי' וא"כ אפשר דק"ל כרצנן יצ"ע והנה צירוי' סס מדייק הא ציקא עצמו לא ומשמע דחייב במעשר ע"ש וא"כ גם אסטים וקולה עצמן חייבין במעשר והי' מכאן ראי' לדעת רש"י בפסחים ג' א' דדוקא ספיקי סטים וקולה אינן אוכל אכל הן ונאמן חייבין וכבר כתבנו בזה בזה"ל בפ"צ ממחנה"ע ה"ב ד"ה אכל אסטיק ע"ש: (צד) ירוי' ריש מעשרות וכן העתיקו התוס' צר"ה י"ב א' אכל הסיס' בצבורות כ"ד א' ל"ג זרע שום רק שום וכו' בזה"ל: (צה) מצואר לקמן פיה"א ה"ב כ"ב: (צו) חזו"א מעשרות ס' א' סקב"ט יכן מוכח מזה פשתן שהייב בזה"ל כדלקמן פיה"א ה"ב כ"ב אע"ג דרובו לזרעיה נמ"ס צצ"צ ז"ג א': (צז) שס ערלה ס' א' סק"ה ועמ"כ בזה"ל פ"צ דמעשר ה"ד למה השמיטי רבנו: (צח) ע"י צירוי' מעשרות פיה"א ה"א: (צט) מ"צ ס' פניה סקמ"ד (וכ"כ בחפא"י צעדיות פ"ה מ"ג) אבל צט"ר ר"ד סק"כ כהצ דכמין הוא קימ"ל וכמון וקאה מרי מיני יניוהו כמ"ס צישע' כ"ה כ"ה וכמון חייב ג"כ בזה"ל כדלקמן פט"ו הי"ד וצפ"י"ג ממעשר ה"ד: (ק) חזו"א מעשרות ס' א' סקב"ד: (קא) וע"י בצרכות מ' א' יצראצ"ד עדיות פיה"א מ"ג וצ"ל דמ"מ הי' קצת אנשים שהיי' אוכלין אותו צפ"ע כיון שטעמו יפה לנב ילא חששו לריחו שאינו ממס סכנה אלא שיכול לבא לירי סכנה וע"י מנחות כ"ב א' הי' מילה בקצת כו' דאפי"ס לה חבלין טפי ממלה: (קב) רדב"ז: (קג) תוס' יתיי' יומא פ"א ג' וידה ג' א' ותוס' הרא"ש שס ור"ש עוקלין פ"ג מ"ה וס' הר"ן חולין ו' א' (וזו נראה ג"כ כונת הרמב"ם והרשב"א סס) וצ"ג במאירי בזה"ל וצחלין ותוס' ר"י חסיד בצרכות ל"ו ב' וגם למי' הר"ר אלתם שהבאו הראשונים שמתקן פ"י אחר י"ל דמודה דחבלין הנאכלין גם צפ"ע חייבין אלא ללא יומא לי' להעמיד סתם חבלין בזה"ל: (קד) תוס' יומא פ"א ב': (קה) ר"ש עוקלין פ"ג מ"ה וכו' בזה"ל הנאכלין גם צפ"ע חייבין אלא ללא יומא לי' להעמיד סתם חבלין בזה"ל: (קז) וצ"ג ממע"ס ה"ט וע"י צרש"ס תרומות קנ"ד א' שמאד שסס אוכל החבלין צענייהו פטורין מתרומת אבל אס נותק בקדשה חייבין בתרומת ואח"כ הביא שיטת התוס': (קז) תוס' יומא פ"א ב' בתי' קמא ווד' התוס' שס דאפי"ס איני ראו' אלא ע"י עירוב צמים חייב אמנם הר"ש בעוקלין פ"ג מ"ה בתי' א' דעמו דדוקא אס ראו' צפ"ע בלא עירוב המיס אבל אס ל"רן לערוב צמים פטורין וכ"כ בתוס' הרא"ש עירובין כ"ח ב' ג"י פלפלין לחלק בין ראו' לטבל או לחבל ובקונטרס ה' תרומת ממון ז"ל א"י ג' אות ד' כתב חבלין שנותנין בקדשה כגון פלפלין וכיו"צ פטורין צד"א שאינו ראויין לחבילה צפ"ע אבל אס אוכלין אותו גם צפ"ע או שמעדין אותו במשקין ומטבלין בהן פה ואוכלין ממנו חייבין עכ"ל נראה שחשס לדעה זו וע"י בזה"ל מש"כ בזה"ל אלא ראו' צפ"ע על ההפך כי ריב הראשונים ס"ל דבזה"ל פטור כדמוכה בסמון ג"י פלפלין ודע שהרא"ש בתוספותיו בזה"ל א"י בתי' ב' משמע דכל החבלין חייבין והא דאמר' דחבלין פטורין היא דוקא כשכבר נתנו טעמים בקדשה אבל כל הראשונים חולקים ע"ז וגם י"ל דהרא"ש לא כיון לחלוק על מ"י א' אלא שתי' עוד תירוק על הא דקופה דשס בלא"ה א"ש וע"י בזה"ל: (קח) ע"י בזה"ל: (קט) תוס' יומא פ"א ב' בתי' א' ותוס' נדה ג' א' ותוס' הרא"ש שס ג"א ב' ותוס' ר"ד שס יומי' הר"ן בחולין ו' א' אמנה תוס' בע"ז ס"ו א' והר"ש בערלה פ"ג מ"י כתבו פלפלין כל תרומה וסל מע"ס וכן העריך ערך חבל כתב כגון יתכן פלפלין של תרומה בחבלין חולין ומשמע דהן מרי' ציבס דרובו אינו מחבל וע"כ דס"ל כהראשונים דלקמן דגם יצטין חייבין יצ"ע: (קי) תו"י יומא פ"א ב' ומאירי בזה"ל ג"א בחולין ו' ובצרכות ל"ו יכ"כ רבנו ירום נכ"א לפנין ערלה: (קיא) כנ"ל צסס תוס' צימא ותוס' הרא"ש צעירובין כ"ח ב': (קיב) הריטב"א משמע צעירובין כ"ח ב' ובגדה ג"א א' ובצרכות ל"ו ב' ובצמח"ק שס כתבו דכיון דכבר נחשיוו צעורן רטובין חייבין גם אח"כ בשנחייביו ולפ"י משמע

הלכות תרומות פרק ב

באור ההלכה

דרך אמונה

וחי' חולין ו' א' ונדה ו' א' ור"ש עיקרין פ"ג מ"ה ושאר ראשונים) דבחולין ו' א' אינו חושש לשאור וחבולין משום מעשר ושביעית אלמלא דחבולין חייבין במעשר וחבולין ק"כ א' מוצא דחבולין אין מטמאין טו"א ותנן בנדה ו' כל שחייב במעשר מטמא טו"א וחי' חולין דחבולין אין לא קאי לחבולין אלא לשאור והק' עליו המוס' והר"ש מעירובין כ"ט א' גבי שיעורי מעשר עי קמי עוכלא חבולין וי"ע שלא הקשו עליו מעור הרבה מקומות מפורשין דחבולין חייב דבערלה פ"ג מט"ו חנן חבולין של תרומה וכו' ב' נותן למוכה חבולין תרומה ופסחים מ"ד א' חור ל"ו ב' זכאים ע"ו א' תרומת חבולין דרנן ובע"ז ס"ט א' דלמא חבולין של תרומה ויכרו' דמאי פ"א ה"ב חבולין שאלמי משכנחי ולא עשרתיו ויכרו' נפ"א דתרומות ותוספתא שם פ"ט ה"ז לרור חבולין שנתנו לחור הקדשה כו' וחבולין מותר כו' וכן בתוספתא דמע"ש פ"ג ה"ד גבי מע"ש בחבולין מותר מפני שהוא מלאכתן לרור אדם כו' ובתוספתא מע"ש פ"א ה"ט"ז של חולין שחבולין בחבולין של מע"ש ויכרו' מע"ש פ"ה סוף ה"ג י"ן וחבולין של מע"ש הרי הוא כמזוער (הביאו רבנו נפ"א מע"ש ה"ט ועמ"ש"כ שם בנדה"ל) וחבולין נ"ט א' כל המחבל פירש"י קדשה חולין בחבולין תרומה ובתרומות פ"א מ"ב ב"ה שנתחלה בחבולין כו' פ"י כל הראשונים בחבולין של תרומה (וכ"כ רבנו נפ"א דתרומות ה"ה) וז"ל רמב"ם מנייהו נקטי, ושאר הראשונים (תוס' וחו"מ והר"ש והר"ן והמאירי וכו') כונת הרמב"ן והרשב"א ע"י בנדה"ל חילקו בין חבולין שחבולין גם בפ"ע אלא שרובן לחבולין שאלו חייבין ובין חבולין שאין נחלקין בפ"ע רק בתערובות בקדשה שאז פטורין, ובתוס' הרא"ש בעירובין כ"ח מחלק בין אלו שמתבטלין בהן שהן חייבין לבין אלו שנותנין אותן בקדשה לחבל שאלו פטורין, ובס' מנחת כורן ס' ל"ח רצה לחלק חילוק אחר דלא ככל הראשונים הנ"ל דחבולין כאלו שנותנין אותן לחור הקדשה ליתן טעם ואחר שנתנו טעם וזרקין אותן ואין נחלקין פטורין אלא"כ המין הזה לפעמים דרכו להאכל אצל חבולין שנשארין בחור הקדשה ונאכלין ביחד עם המחבל אע"ג שלא נתנו טעם אלא לטעם בעלמא חייב וראשיתו מנדה נ"א ב' דשבת העשוי לכמך דהיינו שמערבין אותה בחור הכותח ונאכל עמה חייב ורא"י וז"ע דרש"י בנדה שם כתב דשבת הוא עיקר הכותח וכו' א"כ המחירי שם שנכתש בחורו והוא עיקר שאלו אכלו אס לא יתן אלא לטעם כמו העשוי לקדשה ופטור ואין הכונה שהוא עיקרו ממש שאל"כ לכך אלא שנאכל בחורו להנחת גופו ולא לטעם בעלמא וכמ"ש"כ רבנו נפ"א מטו"א ה"ו וזה נקרא שהוא ג"כ עיקר במאכל ולא צט"ל אמנם ע"כ דכריי הוא נגד הירו' רפ"א דתרומות (ומיבא ג"כ בר"ש שם) חני נותנין דבנה וגרונת (של תרומה) לחור המוריים בדרך שנותנין חבולין ובלבד שלא יסתמס להוציא מימיהן (שזרקן) אלא"כ נמלא מפסיד התרומה) וחבולין מותר שכן הוא מלאכתן לרור חבולין שנתנו לחור קדשה וזו וזהו ונתנו לחור קדשה אחרת אס צט"ל טעמו מותר ואס לאו אסור הרי מוצא דמיייר בחבולין כאלו שזרקן אלא"כ שהרי אמר שכן היא מלאכתן ואפ"ה חייבין בתרומה דאל"ה לא משכחת לה חבולין תרומה ובעלמא (ל' החוס') יש להעמיד בחבולין שראויין לאכילה ג"כ בפ"ע אצל עיקרן עומדין לחבולין ולכן מותר שאין זה הפסד אצל לדבריו הרי אין טובה בתרומה אלא בחבולין כאלו שעיקרן לאכילה כדל' בגמ' סתם שבת לכותח והכל קמי מפני שהוא מלאכתן יש לדחות בדוחק דלעולם מיייר בחבולין הנאכלין אלא דמ"מ כיון שגם דרכן לפעמים לתתן בתבשיל ולזרקן אלא"כ מותר ולא מקרי הפסד מיד דהוה אשבת דאמר' בגמ' שם דקמתן לכמך ואפ"ה משמע שמותר ליתן בקדשה דלא מקרי הפסד ולא דמי לדבליה ימוריים שזרקן לאכלן כי שם כיון שאפשר לאכלן אס יסתמס וזרקם יהי' הפסד משא"כ כאן שבקדשה אין ראוי לאכל ויכיון שזרקן גם לזה אף דקמתן עומדין למאכל לא מקרי הפסד [אך יל"ע דבריו] שם פריך למה צבצת אס נתנו בקדשה מותר ולא חילקו אס צט"ל טעמו או לא כמו שחילקו בחבולין ומשני משכן נתני לך דין הוא שאלו חבולין שנתנו לחור קדשה שאלו שנתנו לחור חבולין ואין תרומתו וטו"א שלו אלא מדרגתן וז"ע מה טעם וע"ל בפט"ו ה"ב בנדה"ל שצ"הו יפה. עוד שנינו בירו' פ"ב דמע"ש מוצא בר"ש שם חבולין של חולין שנתנו בחבולין של מע"ש אל יא' מע"ש לפדיון ופ"י הר"ש דלא שייך פדיון דבר שאין בו ממש והיינו ע"כ בחבולין שזרקין אלא"כ ולא נשאר רק טעמן דאי נאכלין הרי יש בו ממש ואפשר לפדותן וזרקן לחור ג"כ להעמיד בחבולין שראויין לאכלן בחור התבשיל אלא שנתן עתה בקדשה הנזקת. וע"ק דהא בנדה נ"א ב' מוצא דפלפלין וחריע [שהוא מוריקא כמ"ש בירו' בלח"ס פ"ב ה"י] פטורין מפני שהן חבולין (ומזה הקשו הראשונים והעמידו בפלפל יבש) והרי פלפלין ומוריקא שותקין וטוחנין אותן ונותנין אותן בחור הקדשה כמפורש בבב"א י"ד א' ובתוספתא שם פ"א ה"ב ויכרו' שם ספ"ג וא"כ א"א לזרקן אלא"כ שהן טוחנין ומתערבין ואפ"ה פטורין ממעשר וכן מני שם החימוס שהוא זוגביל כמ"ש הר"ש בפ"ג דעיקרין בשם השאלות וי"כ בערוך וזוגביל דרכו לשחקו ולאכלו ע"י תערובות כמ"ש באו"ח ס' ר"ב סט"ז ידוע גם היום שזוגביל שותקין ונותנין לחור המחבל וע"י כמ"ש ס' ר"ג סק"י"ב וגם חלחית שנתנו שם הוא נאכל כמ"ש רבנו נפ"א מדעית ה"ח וימתמא הכונה במעורב במאכל שהרי אינו מאכל בראשית כמ"ש רבנו נפ"א משבת הכ"ב יכ"ג הכונה בירו' שבת פ"ה ה"ג ע"ש] ואפ"ה פטור ממעשר ומיכה דאפי' חבולין הנאכלין פטורין ומה"ט לא רנו הראשונים למחך כתיורו וואף שאפשר לדחוק למחרי דיתקן אצל הוא נגד הפסקות. ואין להקשות למי' הראשונים דכל היכא דחיו גם בפ"ע אף שעיקרו עומד לחבל חייב דהא בנדה נ"א ב' מוצא דאס סתם שבת לקדשה עומד פטור ממעשר אף שיש שחולקין אותו לכותח דכבר כ' הר"ש בפ"ג דעוקרין מ"ה גבי פלפלין דכיון דאס או אינו ראוי בפ"ע אלא ע"י תערובות לא חשיב לחייב כשהוא חבולין וגם לפמ"ש"כ המו' ביומא פ"א ב' בתי ראשון דגם אס מערבין אותו במים ומתבטלין בו חייב בעינייהו לא כתבו שעי"ז יתחייבו גם בחור הקדשה אדרבה כתבו דמה שאינו גבול במים פטור אמנם בקונטרס מרן שהבאנו בנדה"ל מיכה דמשום זה חייבין גם אותן שבקדשה וז"ל דהוא מיייר באופן ששניהן עיקר אצל אס עיקרן לקדשה אין מחייבין משום שראוי בפ"ע ע"י תערובות כמ"ש הר"ש יע"ק. וע"ע מש"כ בד"א בענין פלפלין והנה החוס' רי"ד בנדה נ"א הקשה ממחני' דטב"י פ"א מ"ה דפלפל מטמא טו"א וחי' דמיייר בדבוק בכבר והוא כפי' הר"ר מנחם ברא"ש שם והסכים לו הגר"א אמנם הר"ש והרמב"ם שם פ"י דמיייר בפ"ע וז"ל לדידה דמשנה זו חולקת אמנה דעוקרין פ"ג מ"ה כמו שחולקת שם בתיאה וחלחית ולכן השמיטה רבנו ב' טו"א פ"ז ה"ח דק"ל כריב"נ כדפסקין בנדה נ"א ומש"כ מרן בחו"א טב"י ס' א' סק"ז בשם הרש"ש דלחי כר"ע לא הבנתי... דהא ל"פ ר"ע וריב"נ אלא לענין ניקם בכסף מעשר אצל טו"א לכו"ע אין מטמא ע"י נדה נ"א ב' וירו' ס"פ כל גזות ה"ד:

ציין ההלכה

דאפי' אינן ראויין לחבל בהן אמנם בחו"א דמאי ס' ט"ו סק"א כתב דדוקא משום שעדיין ראויין לחבל בהן מחייב הריטב"א יגס בזה חולקים הראשונים הנ"ל אצל בנפסל לגמרי ואין ראוי ללבוש מודה גם הריטב"א דפטור והנה הכו"פ כ' בפ"ט התבטלין כמו הפלפלין ודומיהן חייבין בתרומה מדרבנן י"ע אס דעתו דכל התבטלין חייבין ויותר נראה דדעתו כשאר הראשונים רק דס"ל דפלפלין ודומיהן כיון שראויין עכ"פ צריכין או שראוי לטבול בהן חייבין וכו' וע"י רש"י פסחים מ"ד א' שר' שפלפלין וזוגביל חייבין בתרומה: (קיג) רבנו בפי"ה"מ: (קיד) הר"ש והרא"ש ור"י בן מ"ל צפי' ב' והרע"ב ורבנו נתן ויכנראה זהו ג"כ פ"י של רבנו בפי"ה"מ: (קטו) פ"י א' של הר"ש והרא"ש והר"י בן מ"ל ויהרע"ב וכן הסכים הרש"ש ורש"י צברכות ל"ז א' גבי ללף פ"י בחור העלים גדלים כמין תמרות ויבולטין בעלה ויכנראה הוא פ"י שלישי וראיתי בערוך ערך תמר שפ"י גבי תמרות ללף לולבין וגבי תמרות חרדל ו' דמפרש כפי' הרמב"ם ע"ש וע"י בחוס' אנשי שם ספ"ד דמעשרות ופ"ה:

באור ההלכה דרך אמונה

באור ההלכה

מפרשים דהא דמסיק ר"ע במקום ר"א עבד' כוונתו' אין הטעם משום
דכל המיקל בארץ הלכה כמוהו בחו"ל כד' יהודה אלף דמר בר ר"א
ס"ל כר"ע לגמרי וק"ל כוונתו' אבל קשה מה דחכם לפרש כן נגד פשוט
הסוגיא וכ' הגר"א דקשיא להו מאי פריך ונעבד מר כב"ש דמקילי טפי
הא לא אמר אלף כל המיקל בארץ הלכה כמוהו בחו"ל וב"ש לא מקילי
כלל בארץ רק בחו"ל ובהא לא מצינו דפסק כן ולכן פירשו דהא דל"ל
מאי דנפק ר"ע דמיקל אין הכונה משום דכל המיקל בארץ כו' אלף
דס"ל דבערלה יש להקל ולהכי פריך א"כ ליקל כב"ש ומשני דאין הטעם
משום דבערלה יש להקל אלף משום דק"ל כר"ע נגד ר"א ולא כב"ש
נגד ב"ה אבל ז"ע מאי קשיא לי' כיון דכל המיקל בארץ הלכה כמוהו
בחו"ל משום דכל ספק מקילין בחו"ל א"כ שפיר יש להקל כב"ש בספק
ערלה ומה דבך שאין מקילין בא"י עכ"פ גם בא"י הו"ל ספק ערלה
אלף דבארץ ספקו לאומרה ובחו"ל ספקו לקולא ועוד מאי ס"ל דבערלה
יש להקל אי לא טעמא דכל המיקל כו' ולמה יש להקל הא ק"ל ערלה
בחו"ל הל"מ אלף דספקו מותר ולמה יש להקל בזה, ואפשר דכונת
הגר"א דהנה בקדושין ל"ה ב' פליגי בזה דתנן ערלה הלכה דרב יהודה
אמר שהוא מדרבנן ור' יוחנן אמר הל"מ ופריך בשלמא לרב יהודה היינו
דספקו מותר דספקא דרבנן לקולא אלף לר' יוחנן אמאי ספקו מותר
ומשני כן נאמרה הלכה ספקו מותר והשתא לרב יהודה כאן הטעם משום
דכל המיקל בארץ הלכה כמוהו בחו"ל משום דבחו"ל הוא מדרבנן דס"ל
לרב יהודה בקדושין [ואע"ג דהתם משמי' דשמואל והכא משמי' דרב
מסתמא לא פליגי רב אדשמואל בזה דל"כ הי' רב יהודה אומר דפליגי
שה' תלמיד שניהם] ולהכי ספקו להקל דספק דרבנן להקל ולא מצי פריך
לדידי' ולעבד כב"ש ויחיר גם את האביונות דכיון דהטעם משום דספיקא
דרבנן ל"ק לזכ"ש הו"ל ס"ס דהא הו' ספק א"ס כב"ש א"ס כב"ה ולכ"ש
עמנן הו"ל ספק וא"כ הו"ל ס"ס להחמיר דלא מקילין בדרבנן כמ"ש
המל"מ ספ"ד מבכורות אבל למר בר ר"א דס"ל מסתמא הלכה דק"ל
בר' יוחנן דערלה בחו"ל הל"מ אלף דהיתה הלכה מפורשת דספיקו מותר
וכיון שהיתה הלכה דספקו מותר א"כ גם ס"ס להחמיר יש להחמיר מידי
דזהו אספק טומאה ברה"ר דהל"מ דמותר ונתן כל ספקות שאמה יכול
להרבות ברה"ה טהור ולכן פריך דנעבד כב"ש כיון שיש להקל בערלה
בכל ספק ומשני דאין הטעם משום דבערלה מקילין מספק אלף דק"ל
כר"ע ולא ק"ל כב"ש וכיון דק"ל כבר בר ר"א שפיר פסק רבנו במעשר
ובערלה שרק האביונות פרי: * בד"א בשזרען לזרע. תנן בספ"ד
דמעשרות רג"א תמרות של חלתן ושל חרדל ושל פול המצרי חייבות
במעשר [ורבנן פליגי עלי' ופטרי דכא' שם בירו' פ"א ה"א] וקאמר עלה
בירו' מה פליגי בשזרעו לזרע אבל אם זרעו לירק אף רבנן מודו [דחייב]
ותמי כן נהגו בזה יין [שם מקום] בירוק בציטר דל"ל ר"א [פי' דנחשו
במסופקא פ"ג דמעשרות חרדל שזרעו לירק ומשני עליו לזרע [ג"א שזרעו]

ציון ההלכה

דרך אמונה - ב (תרומות) קנייבסקי, שמריהו יוסף חיים בן יעקב ישראל עמוד מס 66הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

התרומה ומן המעשרות (מד) זרעה לירק מפריש תרומות ומעשרות (מה) מן הירקות (מו) ומן הזרע. (מז) וכן השבת (מח) שזרעה לזרע (מט) ירקה פטור. (נ) זרעה לירק (נא) מתעשרת זרע וירק. ואינה מתעשרת (נב) זרין. זרעה לזרין מפריש תרומה ומעשרות מן הזרע ומן הירק ומן הזרין. (נג) וכן * השחלים (נד) והגרגר (נה) שזרע לזרע מתעשרין זרע וירק. כיצד מתעשרין לזרע ולירק

באור ההלכה

זרען חייב ללא גרע משחלים וגרגירין וגם התמרות חייבין ללא גרע מהירק ואם זרעו לזרע גם הירק פטור וגם התמרות וצריחא דחלתן בטלה דעמי המוצא כאן ונחוספתא פ"ב דשביעית ובבבלי עירובין כ"ח א' אחי כר"א ולא קי"ל כן ולכן רבנו בסמוך ה"ו כ' המצוא והקטניות והשמיט חלתן משום דלא קי"ל כן ופ"ל דלענין מצואה וקטניות לא פליגי רק לענין הני חלת דמחני ודעת רבנו דגם צלף כן הוא שאם זרעו לירק התמרות שלו חייבות ואולי משום קושיית הראשונים בצרכות ל"ו א' למה לענין צרכה מצרכין על העלין והתמרות צפה"א ולא שהכל כמו שפטר ממעשר ולזה דעת רבנו דכיון דכשזרעו לירק חייב גם העלין (דהיינו הירק) והתמרות במעשר א"כ לענין צרכה אין לחלק בזה דהא אמר' בגמ' דנטע להו ג"כ אדעתא דשוחא דהיינו דלפעמים אוכלים הירק ולזה אפי' זרעו לזרע כיון שנהנה ממנו ואיכא הרבה אינשי דנטעי ג"כ אדעתא דהכי מצרכין עליהו חמדי צפה"א [אבל לא צפה"ע דלאו עיקר הפרי הוא] אבל ל"ע שלא הוצא רבנו צפ"ח מצרכות ה"ו רק הקפריסין ולא העלין והתמרות אבל עכ"פ גם על הקפריסין צריך חירוק זה דהא כאן פטר גם קפריסין וועי' גראשונים שם ובתמרותים עוד חירויים על קושיא הנ"ל. אמנם המאירי בעירובין כ"ח פסק כצריחא דגם חלתן שזרע לירק בטלה דעמו משמע דס"ל דהבבלי שהוצא הציחא סממא פ"ל דהלכה כן גם בחלתן ולא חירו' דלחי כר"א וא"כ לא קי"ל כהירוי' לחלק בין זרען לזרען לירק וכן הגר"א בצריחא לירו' פ' כולי סוגיא אשכח וצאופן אחר ע"ש ופ"ד אין לנו מקור לחלק בין חרדל וחלתן שזרעו לזרע לזרע לירק ולעולם התמרות פטורין וקי"ל כצריחא וי' דחלתן שזרעו לירק בטלה דעמו ואפשר שזו ג"כ דעת המאירי ולכן פסק כצריחא וז' ונראה דדעת הריטב"א כרצונו ש"כ צריחא י"ב א' דהא דחנתן חלתן משתמחם לזרעים ה"מ כשזרעו לזרעים אבל לקטו בעודו ירק דינו כשאר ירקות לחיוב המעשרות ומוכח דס"ל דחייב במעשר כשזרעו לירק וכשיטת הירוי' דדוקא לר"א פטורי' וכן מלאחי צפ"ח מע"א [וגם עיקרי הדברים שכתבנו מלאחי שם]: * השחלים והגרגר. עי' צד"א שהוצא מחלוקת החוס' והריטב"א דהחוס' כתבו דכשזרעו לזרע מעשר מן הזרע על הירק דזה מקרי מן היפה על הרע וכשזרעו לירק הו' מן הירק על הזרע מן היפה על הרע והריטב"א הקשה דמה ענין יפה ורע למחשבתו דאטו מחשבתו משיא ל' יפה ונראה דדעת החוס' דהא דצריך למרוס מן היפה אין ענינו לטובת הכהן אלא שכל דבר שאדם נוטל למנוח צריך ליתן מן היפה שלו להראות חביבות המצוה שנותן להקצ"ה מן היפה וכ"כ רבנו סוף ה' איסורי מוצא ולכן צריך ליתן מה שנהשג אזלו יפה ודעת הריטב"א דהוא משום טובתו של כהן ולכן חלוי צמה שאכל העולם או אכל הכהן נחשב יפה ולכאוי' הוא פלוגמא דר"י ורבנן צפ"ב דתרומות דתנן כ"מ שיש כהן תורם מן היפה וכ"מ שאין כהן תורם מן המחקים רי"א לעולם תורם מן היפה ואי' פסדן תפסד דכתיב את חלבו ולכאוי' סגרת ר"י כסגרת החוס' דלא חיישי' לכהן אלא שהוא יתן היפה שלו אבל קי"ל כרצונו ולרבנן לכאוי' חיישי' להכהן וי"ל דדעת החוס' דגם לרבנן העיקר חלוי צמה שאכלו יפה אבל מ"מ יש בזה גם משום השגת אדה דכיון שהמורה זיכרה לכן יש לדאוג שלא יפסד ולכן במקום שיתקלקל יפסיד מוטב שלא יתרום מן היפה דדיעבד תרומתו

ציון ההלכה

(קנ) חו"א מעשרות סי' א' סק"י וצמחירי ע"ו ו' צ' ראיתי ש"כ שכל שדעמו לאכלו צריך כ"ש שדעמו צורע ונראה דגם להמאירי אף אם חשב בהדיא שלא לאכול בטלה דעמי: (קנד) חו"א מעשרות סי' א' סק"ג ולא כדעת הראש"ד צפ"א ממע"ש ה"א דורעו מתעשר לשעבר וירקו להבא ועי' חו"א שם סק"ו: (קנה) ירו' מעשרות פ"ד ה"ד: (קנו) פ"י הראש"ש ספ"ד דמעשרות בשם חוספתא וי"ה צרע"ב שם ולפנינו בחוספתא ליתא: (קנז) כן מוכח בזה נ"א צ' יצע"ו ח' צ' כתב רש"י דהוא ירק של חלפין וצרכות מ' א' צ' דהוא מין ירק ואפשר דקטניות כולל ג"כ בכלל ירק שהרי מצואר כאן שהוא ירק זרע: (קנה) נדה נ"א צ' ועי' צה"ל לעיל ה"ג: (קנט) גי' ר"ח וראש"ד וחוס' רי"ד וריטב"א ומאירי צע"ו ו' צ' ואולי גם גי' רש"י כן ש"כ שם צד"ה דגטונימא כעין חרדל ע"ש ועי' צמחירי שם ש"כ שגם חרדל דרך אכילתו לרוב צנ"א בנחישא ועשיית כוחם: (קס) ראש"ד ומאירי צע"ו ו' וי"כ הראש"ש ורע"ב פ"ד דמעשרות מ"ה ומש"כ משנה ראשונה ללא משכח"ל סתם שחרי הוא יודע למה זרעה משכח"ל בשבת ועוד כמה אופנים: (קסא) חו"א מעשרות סי' ב' סק"י ויכמ"ש צע"ו ו' צ': (קסב) ר"ע מעשרות פ"ה מ"ה: (קסג) ראש"ד ע"ו ו' צ': (קסד) קי' ה' תרומ"מ ממדן ז"ל סי' ג' אות ג' ועי' רמב"ן צרכות ל"ו א': (קסה) חו"א מעשרות סי' ב' סק"ו: (קסו) רש"י ע"ו ו' צ': (קסז) חו"א מעשרות סי' א' סק"ג: (קסח) רבנו צפיה"מ ספ"ד דמעשרות ומוצא ג"כ צמחירי ע"ו ו' צ' וצפ"י רבנו נתן כ' מלשון זר זהב סביב כעין זה מצי' בשבת: (קסט) ריטב"א ומאירי ע"ו שם והר"ש והרא"ש והר"י כן מ"ל והרע"ב צפ"ד דמעשרות פירשו גנעלין: (קע) מאירי עירובין כ"ח א': (קעא) עירובין כ"ח ב' וצחוס' שם:

הלכות תרומות פרק ב

שאם לקט הירק לאוכלו מפריש תרומה ומעשרות ואח"כ יאכל. וכשייבש ויאסוף הזרע שלו (נו) מפריש מן הזרע: ך (נו) הירקות (נח) אע"פ שהן מאכל אדם אינן חייבין במעשרות (נט) אלא מדבריהן. לפי שנאמר במעשר (ס) תבואת זרעך תבואה וכיוצא בה. אבל הירקות אינן בכלל התבואה. וכן * יראה לי (סא) שהוא הדין בתרומה. שהרי נאמר בה דגנך תירושך ויצהרך כל הדומה לאלו אבל (סב) תרומת הירק מדבריהם כמעשר: ז * אין מפרישין תרומות ומעשרות

אוצר החכמה

מאת הרמב"ם

באור ההלכה

דרך אמונה

(נז) מפריש מן הזרע. ויכול להפריש מן הזרע על הירק ומן הירק על הזרע (קעז) ומשמע מדברי רבנו שאין נ"מ אם זרעו לזרע או לירק וכ"כ (קעג) במאירי (קעד) אבל דעת הרבה ראשונים שאם זרעם לזרע אזלי בשניהם (קעה) אחר השרשה (קעו) וי"א אחר הבאת שליש וכן הוכיח (קעז) בחזו"א מהירושלמי דהיינו בהירק אחר שליש דיד' ובהזרע אחר שליש דיד' ואם זרעו לירק הולכין בשניהן אחר לקיטה (קעח) וי"א עוד נ"מ שאם זרעו לזרע צריך להפריש מהזרע על הכל דהו"ל הזרע יפה ואם זרעו לירק הו"ל ירק יפה וצריך להפריש מן הירק על הכל (קעט) וי"א דלענין יפה אין חלוי בזונחו: (נד) הירקות כו'. רבנו לשיטתו אזיל דס"ל לעיל בה"א דתרו"מ של כל הפירות הוא מה"מ ויבאר כאן שזה רק בפירות ותבואה וקטניות דמרבין להו מקרא בחו"כ (קס) אבל ירקות שלא מצינו ריבוי ע"ז מקרא אין תרו"מ שלהן אלא מדרבנן וכבר ביארנו שם שדעת רוב הראשונים שהכל מדרבנן חוץ מדגן תירוש ויבאר וקראי דתו"כ אסמכתא נינהו (קפא) ומ"מ גם הם מודים שיש דברים שהקילו בירקות לפי שאין להם אסמכתא מהכתוב: (נח) אע"פ שהן מאכל אדם. כי אותן שאין מאכל אדם פטורין לגמרי מתרו"מ כו"ל ה"א ב' (נט) אלא מדבריהן. (קפב) והיא תקנת חזקי' המלך שיעשרו גם מירקות: (ס) תבואת זרעך. ידרשו (קפג) בירושלמי מדכתיב את כל תבואת זרעך וכתב ג"כ קרא אחרינא את כל מעשר הארץ מזרע הארץ מפרי העץ לה' הוא מרבין מיני' כל הפירות ולא ממעטינן אלא ירק דלאו דומיא לתבואה היא כלל: (סא) שה"ה בתרומה. אע"ג דלא כתיב בה תבואה (קפד) כיון דכתיב בה דגנך תירושך ויצהרך צריך להיות דומיא דהני: (סב) תרומת הירק מדבריהם. ומה"מ מותר לאכלם בלא תרומה ובלא מעשרות (קפה) והקולקס דיני בירק:

תרומה משים השגת אכזה לכהן אבל נמקים שלא יפקיד רק שאכלו השני חביב יותר וזה צריך הבעלים ליתן מה שאכלו יפה ולא מה שאכל הכהן ועי' במשנה ראשונה תרומות פ"ב מ"ה ומה שכתבנו בה צנה"ל לקמן פ"ה ה"א: * יראה לי דה"ה בתרומה. מש"כ כאן רבנו יראה לי אע"ג דקי"ל דכל החייב בתרומה חייב במעשר וכל הפטור מתרומה פטור ממעשר כמש"כ רבנו בפ"א ממעשר ה"ו וכמש"כ בפיה"מ פ"א מתרומות מ"ה דילפי' זה מזה משום דכאן חזינן שהחורה שינחה במעשר כתיב תבואת זרעך ובתרומה כתיב דגנך וגי' כל דדמי לה, והקשה צאו"ש למה חלה זה ביראה לי והרי צהדיא אמרו בנזחים ע"ז א' תרומת ירק דרבנן וע"ש בשטמ"ק הביא גי' אחרת דל"ג תרומת ירק רק תרומה ומפרש דקאי אשמן שומשמן אמנם רבנו לא מצי גרים כן דהא ס"ל תרומת כל הפירות דאורייתא (אך י"ל דשמן שומשמן מדרבנן משום דהוי יענה בעלמא עי' לקמן פ"ה ה"ב) אמנם לפיכך צה"א דדעת רבנו דלגמ' דידן באמת מעשר כל הפירות מדרבנן אלא דרבנן פסק כהירי' בזה א"כ אין רא' מגמ' דידן ולכן חלה רבנו זה ביראה לי אבל אכתי קשה דהא צהדיא אמרי ביר' חלה פ"ד ה"ד אבל לירקות אפי' לתרו"ג לא חשו כהדא דחני איסי בן עקיבא אומר מעשרות לירקות מדבריהם והעמיקו רבנו בסמוך ה"ו ומבאר צהדיא דגם תרו"ג מדבריהם ולמה חלה זה ביראה לי ובדוחק אפשר לומר שיש לפרש שם דכיון דמעשר ירקות מדבריהם לכן הקילו בחו"כ גם בתרומת ירקות וצ"ע: * אין מפרישין כו'. ביר' חלה פ"ד ה"ד א"ר יוחנן רבוחית שנגולה היו מפרישין תרומות ומעשרות עד שנאו הרובין ובטלי אותן מאן אינון הרובין תרגמוניא ר"ז רב יהודא בשם שמואל תרומת חו"ל ויחלת חו"ל אוכל והולך ואח"כ מפריש ר' נא בשם שמואל לא חשו אלא לתרומת דגן תירוש ויבאר ר' הילא בשם שמואל לא חשו אלא לתרו"ג בלבד אבל לירקות אפי' לתרו"ג לא חשו כהדא דחני איסי בן עקיבא אומר מעשרות לירקות מדבריהם וינהא הא דבא הרובין יבטלו לא פסק רבנו דהא מבאר צה"ד בגמ' דידן דאמוראי בתראי היו נהני תרו"מ בבבל כמו צבילה י"ב ב' גבי רב טובי וצבירות כ"ז א' גבי רב חמא ורצה יר"ה צרי' דר"י ובכ"ד. וכן הא דקאמר שמואל לא חשו אלא לתרו"ג בלבד לא פסק כן רבנו בפ"ה ה"א משום דמפרש דקאי אבאר דיטלוס הרובים ונהי דממשנה דפ"ד ידיים דד' ארזות חייבין במע"ש ובמע"ע לא קשה אדשמואל דשמואל מירי בחר דלמי הרובים יבטלו ומתני' לפני הרובים [דהרובים נראה דהיינו יחודי וחוקי' בני ר' חייא כמש"כ פ"ה דקרי' להו הרובים בחולין כ' א' יבירו' חגיגה פ"ג ה"ד ומצינו שחוקי' נקרא תורגימא צה"ד פס"ה ס' י"א ואפשר משום שהיו המתורגמנין של אביהם נקראין כך או שהיו שם מקום מ"מ מוכח מגמ' דידן דלא ס"ל כן בצרכות ל"י א' ה"א ה"מ לענין מעשר דכל המיקל בארץ כו' ימדקאמר לענין מעשר ולא קאמר לענין תרומה מוכח דבימי רב יהודא שהי' אחר בני ר' חייא אכתי נהגא מעשר בחו"ל יאע"ג דרבנו לא פסק בזה כגמ' דהיינו

ציון ההלכה

(קעז) וכ"כ בפ"י ר"ח בעירובין כ"ח א' דגרים זרעו לירק מתעשרין זרע ירק ועי' צה"ס שהביא גי' שזרעו בן לזרע בן לירק מתעשרין זרע וירק: (קעג) עירובין כ"ח א': (קעד) הר"ש והרא"ש בספ"ד דמעשרות והתוס' יהירטב"א וחי' הר"ן וחי' רבנו פרץ וחו' הרא"ש בעירובין כ"ח א': (קעה) כ"ה צה"ס ורא"ש בספ"ד דמעשרות ונחו' הרא"ש בעירובין ונמלא"ש במעשרות כ' דהולכין אחר גמר פרי והוא מהרש"ם שם וכוונתו דלמאי דקי"ל כשמואל צה"ה י"ב ב' דכל הני דהשרשה אזלי אחר גמר פרי וכמש"כ רבנו בפ"א ממע"ש ה"ח א"כ גם כאן כן יבא: (קעו) כ"ה צה"ס ונחו' רבנו פרץ בעירובין: (קעז) מעשרות ס' א' סקי"א: (קעח) רא"ש בפ"ד דמעשרות וחו' הר"ן וחי' הרא"ש בעירובין כ"ח א': (קעט) ריטב"א בעירובין שם וכן הר"ש בספ"ד דמעשרות וחו' רבנו פרץ בעירובין לא הביא רק החלק השני ועי' צה"ל: (קפ) עי' במקדש דוד מעשרות ס' א' שדעתו דשומין ונללים כיון שמכניסין לקיים חייב במעשרות מה"מ לפ"ד רבנו שו"ר צה"ס מע"ש דף צ"ה ב' שבי' ג"כ כן וצ"ע: (קפא) עי' ר"ש מעשרות פ"ה ה"א וחו' ר"ה י"ב א': (קפב) נדרים נ"ה א' וי"כ הרש"ם ריש מעשרות ואע"ג דקאמר שם גם פירות האילן ולפ"ד רבנו הוא מה"מ ויבארנו צה"ה צה"ד דגמ' דידן באמת ס"ל דהכל מדרבנן ורבנו פסק בזה כהירי' אמנם להירי' י"ל דלא מרצה אלא ירק ונאמת מסוגיא דשם אין רא' דהגמ' שם לא שאלה רק אם לשון דגן כולל הכל מה בא לרבות כל תבואת שדה ומשני דבא לרבות פירות אילן ירק אבל ימכן דכולן מה"מ כיון דהאמת דירק לכ"ע מדרבנן א"כ מוכח דבימי חזקי' כבר גזרי' על הירק: (קפג) ריש מעשרות ועמש"כ צה"ל פ"ב דמע"ש ה"ה בדברי רבנו כאן: (קפד) יאע"ג דגם גבי מעשרות כתיב צה"א ראה מעשר דגנך תירושך ויצהרך וא"כ ל"ל קרא דתבואת זרעך י"ל דההוא במע"ש כתיב ואע"ג דילפי' להו מהדדי י"ל דכ"ז אחר שנאמר תבואת זרעך מסתברא דכל הני דומיא דמעשר: (קפה) ירו' פאה פ"א ה"ד:

(סג) מן הירק בחוצה לארץ. (סד) ואפילו במקומות שאמרנו שמפרישין בהן מעשרות. (סה) * וכן ירק הבא מח"ל לארץ (סו) אע"פ שיש עפר בעקריה ה"ז פטור ולא גזרו עליו. (סז) * התבואה (סח) והקטנית (סט) שזרען לירק (ע) בטלה דעתו אצל כל אדם והירק שלהן פטור והזרע חייב

באור ההלכה

ידון דמעשר לנף מדרבנן דס"ל דהירו' פליג ע"ז דס"ל מעשר כל
 הפירות מה"מ יפסק כהירו' כנ"ל צב"ל צה"א מ"מ צה"א דחזקין צמ'
 ידון דגם מעשרות נהיג צה"ל צה"א לא פסק כהירו' דדוקא לענין מעשר
 פירות שיש גם כמה סוגיות צמ' ידון דס"ל הכי פסק כהירו' וכמשנ"ה
 צב"ל צה"א צב"ה"י. אבל צה"א דמסיק דלירקות לא חשו כלל צה"א לא
 מצונו צב"ל דחולק ע"ז ולכן פסק רבנו כן [וצב"ה מיושב מה שהקשה
 מן שצביע ס"י ו' סק"ד] וכי"ד הרי"י בחוס' חולין ו' א' דק"ל כהירו'
 הזה דירק פטיר לגמרי צה"ל [אלא שדעמו לפסוק ככל הירו' גם צריש
 וצמ' ע"ז נ"ט א' העתיקו דברי ר"י צע"א] ואע"ג דעת הרי"י דחרימת
 כל הפירות דרבנן מ"מ בירק שאין לו חסמכתא מקרא הקילו יותר כמש"כ
 הח"י שם והר"ש גרים מעשרות. אמנם נראה דכמה ראשונים חולקים
 ע"ז דרב נסים גאון גרים בצרכות ו' א' ח"מ גבי מעשר ירק כו'
 ימבואר להדיא דגם מעשר ירק נוהג צה"ל וכ"א החוס' והרמב"ן
 והרשב"א וחי' הר"ן בחולין ו' ב' והוכיחו מכאן דמעשר ירק נוהג צה"ל
 ולפ"י מבואר צמ' ידון דגם מעשר ירק נוהג צה"ל וכן מוכח גם משאר
 הראשונים שם בחולין שכולן הקשו מהא דרי"מ אבל עלה של ירק צמ'
 שאין והקשו הא גם צה"ל חייב במעשר ימי' כמה חירויים ולא חי' דירק
 אין נוהג צה"ל (מלבד רש"י שחי' דירק דגן חירוש ויזהר נוהג צה"ל)
 ומוכח דלא ס"ל כרבנן צה"א: * וכן ירק הצא מחו"ל כו'. כ' הגר"א
 צו"ד ס"י של"א סק"ב דרבנו למד ו' מהירו' דלהל פ"ד סוף ה"ד
 מפני מה לא גזרו על הבקיעה במנעליהן ילאם עמיהן מאלכסנדריה
 וכנראה דמפרש דשאלת הבמ' למה לא גזרו רבנן דביקא חייבת במעשר
 ומשני משום שהוציאוהו ממזרים במנעליהן ע"ז עם גוש הקרקע וכיון
 שצא מחו"ל פטור ממעשר ומה הוציא רבנו את דינו וז"ע דהא ביקא
 צאמה חייבת במעשר כדאי' צירו' סוף מעשרות ביקא נלקחה מכל אדם
 בשביעית אר"י תמני' אמרה כן זרע לוף העליין זרע כרישין זרע צללים
 זרע לפת זנונות ושאר זרעויו גינה שאינן נאכלין [פספורין מן המעשרות
 ונלקחין מכל אדם בשביעית אע"פ שאביהן חרומה הרי אלו יאכלו] ומני
 עלה [בחספתא כאן ר' יוסי אומר אף זרעויו שדה כגון] זרע אסטיט
 זרע קיזה זרע ביקא [לא אמר אלא זרע ביקא] [הא ביקא עצמה לא
 דילמא דלא איחאמרת אלא כשאני יודע אם חסוד הוא אם אינו חסוד
 הוא הא דמי צריש שהוא חסוד אסור דגם הרי מבואר דביקא עצמה חייבת
 במעשר דבר שמדייק על שביעית ועוד דגם על זרע ביקא קמני אע"פ
 שצוה שהביאו ממזרים פטורה אבל מה שנזרע אח"כ צא"י למה יהא פטור
 הרי מבואר צירו' שם שהי' להם זרע ביקא וא"כ היי זורעים אותו צא"י
 למה לא עשרוהי אז וז"ע והגר"א בציאורי לירו' גרים צעליהן ילאם כו'
 שם כאן מפרש כן ומהו מוכיח שירק שצא מחו"ל לא חייבו במעשר וז"ל
 ידע שצא מא"י [ושאר המפ' דמפרשי דלא גזרו על ביקא חיוב מעשרות
 ביקא פטורה ולא ביקא עצמה וכ"פ שם כל המפ'] והא דזרע ביקא פטורה
 ימין שלא יתנוס לכהן ע"ה כדי שלא יצאו לטמאם יל"פ דכאן שאל למה
 לא הכרשיין שלא יאכלוהו לצמחה יל"פ דפריך כאן גזרו על הבקיעה
 ביקא אבל צריך ביאור מזה משני במנעליהן ילאם מאלכסנדריה ושמה
 רים אלא לאמר מורכב הדין ומור"מ צה"י דרבנן לא גזרו [שו"ר כעין
 ו' ע"י צה"א יבענין אחריג שנטעו למצוה ביארנו צב"ל צה"ב צב"ה"י:

דרך אמונה

(סג) מן הירק בחו"ל. לכיון דמעשר ירק חפי' בארץ אינו מה"ח לא חייבוהו בחו"ל כלל (קפו) ואפי' לפ"ד הראשונים דרק דגן מירוש וזהו מה"ח מ"מ שאר פירות וקטניות נוהג בהן תרו"מ בחו"ל לכיון שיש להו אסמכתא מקרא חמירי מירק שאין להו אסמכתא וכנ"ל: (סד) ואפי' במקומות שאמרנו כו'. היינו ד' ארצות החייבות מדבריהם כנ"ל פ"א ה"א (קפו) אבל בצמורה חייב גם ירקות שעשאוהו כא"י (קפח) וכן במקומות שכבשו עו"מ ולא כבשו עו"ב וכ"ז דעת רבנו (קפט) אבל רוב הראשונים חולקים ע"ז וס"ל דגם ירק חייב בחו"ל (קף) ובשו"ע העתיק כדעת רבנו וכבר ביארנו בפ"א ה"א דזמנינו לא נהגו כלל לעשר בחו"ל: (סדה) וכן ירק הוא מחו"ל לארץ. שנתבאר בפ"א הכ"ז שחייב צמעשר מדרבנן אם נתמרח בארץ: (סדו) אע"פ שיש עפר בעיקריה. (קלא) היינו שהגיע ביחד עם הגוש עפר ונתלש ונגמר מלאכתו כאן בא"י ביד ישראל. וכ"ז לפ"ד רבנו דירק מחו"ל שנתמרח בארץ חייב רק מדרבנן אבל לפ"ד הראב"ד שהבאנו. לעיל. פ"א הכ"ז דחייב מה"ח (קלב) ז"ע אם ירק פטור: (סדו) התבואה. הם חמשת מיני דגן (קלג) ואפי' שעורים שיש קלח אנשים שדעתן גם על הירק כיון שגם הזרע אינו כ"כ חשוב מ"מ בטלה דעתן (קלד) אמנם מין חזיו כזה שידוע שאינו ראוי לתבואה כלל ונוהגין לזרעו בגינות לאכלתו ירקו כשהוא לח חייב הירק צמעשר: (סדח) והקטניות. היינו כל מיני קטניות הנאכלין לאדם. (קלה) ואפי' פול ולענין תלמן ע"ל ה"ד סקל"ד: (סט) שזרען לירק. (קלו) היינו לאכלת אדם בעודן ירק והזרע ישליכו לאשפה או לבהמה אפ"ה בטלה דעתו (קלז) ואפי' אם התחיל לקצור קודם הבאת שליש וקצרן גם אחר הבאת שליש לבהמה לא מהני וחייב הזרע דמחשבת חיבור לא מהני: (ע) בטלה דעתן אצל

שאינן חרומה אלמא דהביקא חייבת בתרומה ועוד בשלמא בפסם הראשון ואין לומר דכל פסם שהיו באים לזרוע היו מוכרחים להביא ממזכרים דוקא מאד לומר שלא שאל אלף על הפסם הראשונה שהביאוהו ממזכרים פי' לפי שרובן באו מחור"ל לכן לא גזרו עליהן מעשרות ולפי"ו י"ל דהא דלאמר צירי סוף מעשרות דביקא ענמה חייבת במעשר מיירי בדי והביאו מהא דסוף מעשרות תמוה מאל דזהדיא מצואר שם דרך וזע בדי משום שאינה נאכלת) ולפי' רבנו צביה"מ שם דמפרש דגזרו על הכרש לא גזרו על הביקא שלא יחוסו לכהן על"ה וכן לפי' הר"ש שם דגזרו ע"ה שלא יאכלום לנחמה דביקא עיקרו מאלב ענמה כמש"כ בערוך ערך כפי' הר"ש"ם דכיון דלא שפחה לא גזרו אל"כ כיון שלא הביאוהו ממזכרים זה צחצוח"א שביעית סי' ו' סק"ד ע"ש): * התבואה והקטנית כ

ציון ההלכה

(קפו) מוס' ר"ה י"ב א' והר"ש ריש מעשרות לפ"ד הירו': (קפו) כדמנן צהדיא צמעשרות פ"ה מ"ה וכו"כ צשע"ז: (קפת) כדמוכח לעיל פ"א ה"ה שרק ציה שאן ואשקלון המירו מזוס שלא לרוך עייס צה כמש"כ דג"א שס יהאגמ' הדיח זח מהא דר"מ אכל עלה של ירק צציה שאן ומוכח דבשאר ארצות שכתבו עור"מ ולא עור"צ גם ירק חייב: (קפט) מוצאר צבה"ל: (קץ) יו"ד סי' של"א סי"ד: (קפא) חו"א שציעת סי' ו' סק"ד מלד שזו כונת רבנו ו' דרבנו בדוקא נקט כאן שיש עפר צעיקריה לפמש"כ בחו"א דמאי סי' ט"ו סק"ד דדוקא מירוח שהוא חיקון גיוף הפרי מחייב צא"י צמעשרת א"כ צירקוט שיש הרבה שליקוט כל צרכו הוא גמ"מ א"א לחיינן אא"כ נתלשו צא"י מעפרן שזה ודאי גמ"מ אומנס לפ"ד הגר"א שזהבאנו לעיל צפ"א הכ"צ דדוקא דבר שיש לו גורן מחייב האורן ומוכח שס דאפי' החלישה לא מחייבת כדמוכח מקושית הגר"א שס א"כ לצא' אין כאן חידוש אא"כ נאמר דגס צירקות יש שיש להן גורן עי' צ"מ פ"ח צ' חד"ה מאי צחד סי': (קצב) שהירו' שהציא הגר"א ציו"ד סי' של"א סקל"צ יש לפרשו צאופנים אחרים עי' צבה"ל וכאן הראצ"ד לא פליג וצ"ע ועי' בחו"א שציעת סי' ו' סק"ד שכ' דקי"ל כדעת רבנו ועמש"כ עוד צה צבה"ל עיי"ג ממעשר הי"א: (קצג) עירוצין כ"ה א' יצמש"כ נתיישנ קושית הכ"מ: (קצד) ריטצ"א עירוצין כ"ה צ' ומוצאר צגמ' שס ע"ש: (קצה) שס וכנ"ל: (קצו) רש"י שס וחזו"א מעשרות סי' א' סק"י: (קצז) חו"כ אמור פרשה י' ומוספתא דמנחות פ"י:

הלכות תרומות פרק ב

בתרומה ומעשרות: ח (עא) * התלתן (עב) אע"פ שאינו אוכל אדם כשיקשו (עג) הואיל ורוב האדם אוכלין אותן (עד) בתחלתן הרי הן (עה) חייבין (עו) בתרומה ומעשר: ט ואלו פטורין

דרך אמונה

כל אדם. דכיון שהוא אוכל גמור לא מהני מחשבתו לשנותה (קנא) ואף אם זרעו מתחילה לזהמה לא מהני מחשבתו לפטורו מתרו"מ דבטלה דעתו והזרע חייב במעשר וכן כל דבר שהוא מאכל אדם גמור לא מהני מחשבתו לזהמה לפטורו כמו זרע חטים לזהמה דבטלה דעתו ודבר שסחמו לזהמה אף אם חשב עליו לאדם בטלה דעתו כמו חומין ודרדרין ולולזי ורדים ופטור מתרו"מ אבל במינים הגרועים כמו עולשין אזלי בחר מחשבתו ואם חשב עליו לזהמה מהני לפטורו וכמש"כ רבנו זכ"ר גבי סאה וכה"ג וכן המינין שסחמן לזהמה כמו ירקות שדה וכל המניין בפ"ג מטו"א ה"ג לענין טו"א שנריכין מחשבה גם כאלו מהני מחשבתו לאדם בשעת זריעה לחייבו בתרו"מ, ובאלו שמועיל מחשבה בן לחיוב בן לפטור נריך שיחשוב עליהן דוקא בשעת זריעה ואפשר שעד שהשריש יכול לחזור ממחשבתו אבל אחר שהשריש לא מהני מחשבה כנ"ל ה"ב וע"ל ה"ב סקכ"ב שיש מחלוקת הראשונים בזה (קנא) ודעת הרמב"ן דאפי' מאכל אדם גמור שזרעו לזהמה מהני מחשבה לפטורו: (עא) התלתן. (ר) הוא מין קטניות (רא) והיינו גוף התלתן דאילו תמרות התלתן כבר פסק לעיל בה"ד דפטורות: (עב) אע"פ שאין אוכל אדם כשיקשו. (רב) וסתם בנ"א אין אוכלין אותו כשהוא לא אלא ממתינין עד שחיבש ותופפין בו ראשם (רג) או נותנין אותו בקדרה לנבל: (עג) הואיל ורוב האדם אוכלין אותו. ר"ל רוב האדם כשירצו לאכלו ראוי הוא להם לאכילה בתחלתן כשהן רכים (רד) ונקט רוב בנ"א שיש קנא בנ"א שאין אוכלין אותו כלל שהיא קנא אכילה ע"י הדחק: (עד) בתחלתן. ומ"מ אינו חייב בתרו"מ עד שתהא זרעה ראוי לזמיחה אם נורע שזהו עונת המעשרות שלה כמש"כ רבנו זכ"ר בפ"ג ממעשר ה"ה דמקמי הכי לא חויא לאכילה: (עה) חייבין בתרו"מ. (רה) משמע דדעת רבנו דחייבין מה"ט כמו כל קטניות (רו) ויש להסתפק אם דוקא בעודן לחים חייבין בתרו"מ או אפי' אחר שיבשו כיון דאכתי חוי לתכלין ולחוף לא פקע איסור טבל מינייהו (רי) מיהו אם קרא עליהן שם תרומה בעודן לחים ודאי לא פקע מינייהו איסור תרומה אף לכשיבשו: (עו) בתרו"מ. (רז) ודוקא הזרע

באור ההלכה

* התלתן אע"פ שאינו אוכל אדם כשיקשו. סקן במע"ש פ"ב מ"ג תלתן של מע"ש תאכל נמחונים ופי' רבנו זכ"ר מצינו שיהיו כשהן לחים כמו ירקות ואין מותר לו להניחם כשיחייבשו כי אם נחייבשו לא יהיו ראויים לאכילה ובתרומה מותר לו להניחם עד שיבשו (כ"ה דהעסקה חדשה ובדפוסים שלנו משו"ב וע"י רע"ב) וכונתו דמע"ש שלא ניתן אלא לאכילה ולשחי' ולפיכך ולא לשאר דברים אסור להניחה עד שיבשו שאז אינה ראוי' לאכילה אלא לחוף וזה אסור במע"ש נמצא מפסידה אבל בתרומה כיון דגם בעודה לזה אינה אוכל גמור מותר להניחה עד שחיבש ולחוף זה לא כי אז ראוי' לזה וזה מותר בתרומה (כמ"ש רבנו לקמן בפ"א ה"י) כמו שמוחר סיכה ומאכל זהמה דבר שעומד לכך (ולענין להאכיל תלתן לזהמה אחר שחיבש יש בזה פלוגתא בירי' תרומות פ"א ה"ה ור' יוחנן ס"ל שם דאסור דכיון דבעודו לא מקרי אוכל גמור טפי מכרשינין ותרומתו מה"ט גם אחר שהקשה לא פקע ממנו שם תרומה והוא הפסד משא"כ לחוף וגם רבנו לא הזכיר לקמן פ"ב ה"ז היתר להאכיל לזהמה רק גבי כרשינין ולא גבי תלתן ויבארנו לעיל ה"ב בזה"ל) והא דאמר בירי' כיון מחתי' מותרת להאכל נמחונים הכונה שיש בזה ג"כ קולא דל"מ דאסור לאכלה נמחונים דהוה הפסד דיותר משו' שימתי' עד שחיבש יחוף בזה שזה דרכו משא"כ כשהכלה נמחונים זה קנא אכילה ע"י הדחק קמ"ל דגם זה לא מקרי הפסד ומותר לאכלה נמחונים אבל לאחר שיבשה אף שאכתי חוי לתכלין ולחוף אסור לאכלה דהוה הפסד אלא דוקא לחוף בזה (והא דלא פקע מינה שם תרומה משום דכיון דאכתי חויא לחוף דהוה כעין סיכה לא פקע ממנה שם תרומה שהי' עני' קודם וכמש"כ החזו"א דמאי סי' ט"ו סק"א לענין פלפלין לדעת הרמב"ם ע"ש וגם י"ל דחזו' אז לתכלין כמש"כ רבנו נק' פט"ו ה"ט"ו) חו כונה רבנו בפ"ב מה' מע"ש ה"ד תלתן של מע"ש מותר להאכל נמחונים שכן היא ראוי' לאכילה ובמש"כ שכן היא ראוי' לאכילה מותרת דאח"כ מקרי אינה ראוי' לאכילה ואסור לאכלה וממילא מקרי הפסד וכבר כ' שם בפ"ג ה"י י"א מע"ש ניקח לאכילה ושחי' שאלו ואכלה לפני ה' אלקינו כו' אלא דבר שדרכו להאכל כו' (אבל לא דבר שאין דרכו להאכל) ואין מחייבין אותו לאכול פח שטיפשה כו' משמע דכ"ז שראוי לאכילה חייב לאכלה ולא יימחה עד שחפסד ובפ"ה מלולז ה"ב כחך אחריו של מע"ש לא יטול שמה יכשירו לטומאה אלא דאסור לגרוס לו הפסד ולפ"ז אין כאן חזרה מפירושו במשניות ומה למד ג"כ כאן שהתלתן בעודו לא אין רוב בנ"א אוכלין אותו (וכ' רוב בנ"א ולא כולן לפי שאינו מאכל אדם גמור וכנ"ל וכ"ה הרא"ש במע"ש שם) וכשיקשה אינו אוכל אדם ר"ל אינו אוכל אדם גמור ולא ראוי אלא לתכלין ולחוף כנ"ל וכן כונתו בפ"א ה"ט ובפ"ב ה"ז (ועי' בחזו"א מעשרות סי' ב' סק"ו שם) שלא מצינו מקור ד' רבנו ולהג"ל נחפשי מקורו וכ"כ גם' בפ"ג ה"ה (והראב"ד חולק שם על רבנו דס"ל דגם אחר שיבשו ראויין לאכילה ע"י ביטול או מלילות או עיסה והאכילה היא חשובה יותר ומ"מ יותר טוב לאכלה רכים כדי שלא יבואו לידי טומאה עד שיבשו ויבא לפדותן בטומאה והוה כפודן לזהמה אבל בתרומה שאינה נפדית מוטב להמתין עד אח"כ שיאכלם כדרך אכילה ולא למהר לאכלן מלילות ומ"ש בירי' מותר לאכלה נמחונים הכונה ג"כ שיש במע"ש ג"כ קולא שיותר לאכלה נמחונים ואין זה הפסד משא"כ בתרומה שלא החירו זה והטעם כנ"ל ומה שלא השיג הראב"ד כאן על רבנו כי כשיבשו לגמרי מידה הראב"ד שאינה ראוי' אלא לחפיה ול' רבנו כאן אפשר לפרש כשיבשו לגמרי ולכן לא השיג כאן. והר"ש והרא"ש במע"ש מפרשים דהמשנה קמ"ל דמותר להאכל נמחונים ואין זה נקרא אין דרכו לאכול וכ"ש בתרומה דמותר וכ"ש אח"כ דמותר והא דחומר במע"ש מתרומה קאי אפי'א דטומאה ע"ש ועי' בביאור הגר"א בשו"א שביאר ג"כ קרוב לזה ולפ"ז י"ל דפלגי וס"ל דהתלתן כשיגדל כ"ש

החזו"א

ציון ההלכה

(קנא) חזו"א מעשרות סי' א' סק"י כ"א: (קנא) ומוצא ג"כ בחזו"א מעשרות סי' ב' סק"ב וע"ל בזה"ל בזה ויש הבטח ג"כ שיש דעות בראשונים דמחשבה בתלוש ג"כ מהני לחייבו בתרו"מ ועי' בחזו"א אחר פרשה י' שהבטחו לעיל ובראב"ד שם: (ר) בינה י"ג א' ומש"כ חוס' בטובה ל"ה א' ד"ה ללמדך שהוא ירק כונתם רק לאפיקי' אילן כמ"ש גם' מע"א: (רא) כ"מ ורד"ו והראב"ד שהשיג משום שהי' לו גי' בדברי רבנו תמרות תלתן כמש"כ בחזו"א מעשרות סי' ב' סק"ו ועי' בזה"ל ובמה"פ ספ"ד ממעשרות כחך דכאן מיירי שזרען לירק שאז גם התמרות חייבות כנ"ל ה"ד ולכא"ו דבריו נכונים וד"ע: (רב) רא"ש פ"ב דמע"ש ועי' בזה"ל: (רג) רש"י בינה י"ג א' ד"ה תלתן: (רד) ע"י בזה"ל: (רה) ביארנו בזה"ל לעיל ה"ה א' וזהו שאלו בירי' תרומות פ"א ה"ה לית כאן תלתן דתלתן דבר תורה ולדעת שאר הראשונים דכל הפירות דרבנן פשיטא שאינו אלא מדרבנן וביאור הירי' לשיטתם כתבנו שם בזה"ל: (רו) חזו"א מעשרות סי' ב' סק"ו ולכא"ו זה תלי' במחלוקת הרמב"ם ומוס' שהביא בחזו"א דמאי סי' ט"ו סק"א והבטחו לעיל בזה"ל סק"ב וזה"ל אחר קי"צ אף אולי כאן חוי גם אח"כ לאכילה ע"י הדחק טובא וד"ע ואולי כונה מרן להסתפק אם רבנו ס"ל כסדרת החיים' או הרמב"ם ומה"פ ספ"ד דמעשרות כחך דלכשיקשו פטורין לפ"ד רבנו: (רי) כדמוכח לקמן פ"א ה"ט ופי"ב ה"ז: (רז) כדמוכח לקמן פט"ו ה"ט ועי' במשנה דתרומות פ"א מ"ט:

מן התרומה ומן המעשרות. (עז) הלקט והשכחה (עז) והפאה והפרט והעוללות. (עט) * אפילו העמיד מהן כרי. ואם עשה מהן גורן בשדה (פ) הוקבעו (פא) למעשרות ומפריש מהן תרומה ומעשרות. אבל אם עשה הגורן (פב) בעיר פטורין. שהרי קול יש להן (פג) שהכל יודעין שהן

באור ההלכה

דראי לאכילה יכ"ג מהראשונים שהבאנו לעיל בה"ד דמפרשי תמרות של תלתן היינו לולבי תלתן הלחם וזה פליגי רשב"ג וחכמים אם נקרא אוכל או לא משמע דכשיגדלו הו' עיקר האוכל וצדאי חייב ורצנו לשיטתו דמפרש שם דהוא פרה של התלתן ומ"מ אפשר דכשיצב לגמרי מודו הראשונים דלא חזי לאכילה אבל המשנה דלמחזיקין אין הכונה למעט לאחר שיצבו. ומה שהשיג כאן הראב"ד על רצנו כ' בחז"ל שם שה' לו גי' כאן בדברי רצנו תמרות תלתן ו"ל ג"כ שהראב"ד מפרש תמרות היינו לולבי צעידן לחם כפי' הראשונים הנ"ל ולכן השיג כאן שצעידן לחם כבר פסק לעיל דפטורין וכ"כ בס' מע"א אבל לשון הראב"ד ל"מ כן דהו"ל להקשות טפי דעיקר אכילתן צהיותן יבשים ואם יפרש דכונת רצנו כאן יבשים לגמרי א"כ לחם אין זה לולבין ולק"מ קושייתו לכן נ' יומת כד' מרן ז"ל: * אפי' העמיד מהן כרי. עי' בכ"מ דדעתו דרצנו מחלק בין כרי לגורן ופסק בהבבלי ולא כהיר"ו ויחזו"א כ' דלא לימפרש כמה שיעור כרי וכמה שיעור גורן ועוד דהול"ל אפי' העמיד מהן כרי בשדה ולכן מלמד דהיינו כרי היינו גורן ורצנו פרושי קמפרש דאפי' גמר מלאכתו פטור ומסיק מיהו בשדה חייבוהו מדרבנן ונראה דכן מוכח בחינוך שהעתיק ל' רצנו והוסיף תיבת צבת שז' אפי' העמיד מהן כרי צבת ומצואר למפרש דכרי נקרא צבת וגורן בשדה וכונתו דאפי' עשה כרי צבת פטור יאם עשה בחוץ יש חילוק בין עיר לשדה וכן מוכח במאמרי צרכות ובסוטה שהולך תמיד בשטח רצנו ולא הזכיר שום חילוק בין כרי לגורן אלא חילוק בין עיר לשדה וכ"ד רש"י שז' צהדיא צרכות ובסוטה דגורן היינו כרי וגם מקצת קשה לומר דרצנו עשה מחלוקת בין היר' להבבלי במקום שאפשר להשוותם ועי' בפ"ג ממעשר הי"ג ואיזהו ממרס זה המיפה פני הכרי ומצואר דגורן קרי כרי ולכן סתמנו בדעת מרן, יעי' בס' מע"א שנסתפק מה הדין במעשר עני שעשאו גורן ולא הבנתי השאלה הרי מ"ע מפרישין אחר כל המעשרות וא"כ כבר הופרשו מהן חרומ' ימה שייך להפריש עוד פעם יאולי כונתו צהקדים באיסור מ"ע לפני שאר המעשרות אבל א"כ בלא"ה קי"ל כל הקודם מחציו חציו מחציתו צו ונצ"ח להפריש מהמ"ע שאר המעשרות עי' ירו' פאה ספ"ק ומש"כ הראב"ד בפ"ג דמעשר הי"ג שאם עשאו גורן חייב מדצריהם ע"כ לא קאי אכ"כ דהתם ויביר' חלה פאה הי"ג אי' צהדיא לגי' הרש"ס דמ"ע שהקדימי צבילים חייב בתרומ' ע"ס. ומה שנסתפק עוד שם אם צריך ליתן התרומות והמעשרות מצואר ברש"י צ"ק ל"ד א' שז' מעשר כל מעשרותיו חלה כדי שלא יפסיד עני כו' נחמ"כ במעשר דהכי אמרי' במס' צרכות לשי"פ שעשאו בגורן הוקבעו (וכ"כ הר"ש בפ"ק דפאה

דרך אמונה

אבל העץ שלהן אף שטעם עזו ופריו שזה אין העץ חייב בתרומ' וגם אם עשאו תרומה אין אסור לזרים ומ"מ אם קרא שם תרומה על הזרע צעדו צעדו לפעמים צריך ליתן לכהן אף את העץ וי"א דלא גם אסור לזרים ויתבאר בפ"ג הי"ד בעזה"י (רט) ודע שיש קצת ראשונים שכתבו להיפך דהתלתן צעידו לח פטור מתרומ' ורק אחר שנגמר אז נחשב אוכל וחייב בתרומ' ומ"מ מותר לחוף צו ראשו דלא מקרי הפסד כיון שאינו גאכל אלא ע"י הדחק: (עז) הלקט והשכחה כו'. שכל אלו הפקר לעניים וילפינן בספרי (רי) וירושלמי דפטור מתרומ' מדכתיב וצא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך דבבר שאין לו חלק ונחלה עמך הוא צא וטוטל מעש"ר שלו יאם לקט שכחה ופאה שיש לו חלק ונחלה עמך שאף ללוויים עניים הם מופקדים כשאר עניי ישראל וזה אין חייב מעש"ר יה"ה שאר תרומות ומעשרות (ריא) ומינה ילפי' נמי דהפקר פטור מתרומ' מה"ט יע"ל הי"א: (עז) והפאה. (ריב) מיד שהפרישה נפטרה ממעשר ואפי' לקחה אח"כ גוי כבר נפטרה אא"כ נחצרר שלא היו עניי ישראל מצויין ונחלה ה' עומד ללקוט גוים דלא אפי' הפרישה צהדיא לשם פאה לא חייב פאה וחייב במעשר (ריג) ודוקא אם הפריש אותם קודם מירוח אבל אם לא הפריש את הפאה עד אחר מירוח חייב בתרומ' כנ"ל פ"ג ממחנ"ע הי"א וע"ס צד"א: (עט) אפי' העמיד מהן כרי. (ריד) ר"ל שגמר מלאכתו ומירס ואפי' פטור מיהו צעיר חייב מדרבנן כדמסיק: (פ) הוקבעו למעשרות. (רטו) מדרבנן מפני מראית העין דמחן דחזי סבור שגדל בשדהו (רטו) וצריך ליתן התרומ' לכהנים ולזרים (ריז) ואם הפריש מהן על טבל גמור תרומתו תרומה ויחזור ויתרום כדין המפריש מעלין שאינו נקוב על הנקוב לקמן פ"ה הט"ז וז"ע: (פא) למעשר. (ריח) י"א דדוקא צה"כ שעשה כרי הוקבע אבל העני אפי' אם עשה כרי בשדה לא הוקבע אבל (ריט) רוב הראשונים חולקים ע"ז: (פב) צעיר פטורין. (רכ) אבל בשדה אפי' קרובה לעיר חייבין דלא חילוק חכמים: (פג) שהכל יודעים כו'. (רכא) אבל בהפקר אין חילוק

ציון ההלכה

(רט) צה"כ: (רי) ריש מעשרות ומצוא ברש"י סוטה מ"ג צ: (ריא) ירו' שם והתוס' צב"ק כ"ח א' כהנו דהפקר ילפי' משמטת דפטור ממעשר ועי' ירו' פאה רפ"י: (ריב) חזו"א מעשרות סי' ו' סק"א ואף שז' שם בלי אפשר כ"ה צהדיא צריעצ"א גיטין מ"ז א' וכ"מ בתוס' שם שז' כי שקל ל' גוי הו' הפקר צטעות וקשה הא לקט ושכחה אין חלו בהפרשם אלא ממילא הו' הפקר וע"כ דמייירי שלא היו עניי ישראל וכ"ז דלא כהמל"מ כאן ועמ"כ במס' כותים סי' י"ד לישב מה שהקשו עליו מצ"ק כ"ח א' ומ"מ רוב האחרונים הסכימו דלא כהמל"מ וגם צה"ה רעק"א כאן נחלק על המל"מ ועמ"כ צה צה"ל פ"ג ממחנ"ע אות רמ"ח וצב"ל פ"ג ממעשר הי"ג ומש"כ הרא"ש בפירושו בפאה פ"ה מ"ד עני ה' צה"ה שעה ופטור מן המעשר משמע דלרבנן חייב במעשר אף שכבר ה' פאה צפי' הרא"ש שגדפס מחדש מכת"י נמחקו חיצות מן המעשר וכ"נ עיקר ונגרר צטעות משורה שאחריה כמו שיראה המעין שם חזע דשם מיירי גם בלקט ישכחה ומ"ע דמודה צה המל"מ וגם מה דחקו להרא"ש לפרש כן שז"ר שז"כ אחריו (שליט"א) וז"ל צורעים סי' א' והצא שהגרעק"א והצרכ"י חלקו על המל"מ ע"ס זה דלא כהשע"ל שפכ"צ שפסק כהמל"מ: (ריג) וע"ס צד"א אם הוא מדאורייתא או מדרבנן: (ריד) חזו"א דמאי סי' א' סק"ט ודלא ככ"מ שמתקן בין כרי לגורן יעי' צה"ל: (רטו) רש"י סוטה מ"ג צ' וכה"ה ציר' בלא"ה פ"ו צ: (רטז) עי' צה"ל: (ריז) חזו"א דמאי סי' א' סק"ט: (ריח) רש"י צב"ק צ"ד א' וצפה"ש סי' ה' סקל"ה כתב דדעת רש"י בדעת הראב"ד בפ"ג דמעשר הי"ג דצב"ה צ' אין חילוק בין עיר לשדה ולעולם חייב אבל העני פטור צעיר ע"ס ולכא' אפשר דרש"י לא כיון כאן כלום רק דעני סתמו מציא לעיר ושם ממרס (כמס"כ ג"כ הפה"ש) וצב"ה צ' מיירי שמיירס בשדה אבל אין שום חילוק בין צה"כ לעני וזה מיושב ספירת דברי רש"י שהקשה רעק"א צרכות מ' צ' בגילון הש"ס: (ריט) רש"י עלמו צרכות מ' צ' ובסוטה מ"ג צ' (וכבר העיר רעק"א על ספירת דברי רש"י) וכן בתוס' שאנן בסוטה העתיק לשון רש"י שם וכ"מ מסתמית דברי רצנו והמאמרי בסוטה ובצרכות שלא חילקו צה: (רכ) דרצ"ז: (רכא) חזו"א שביעית סי' צ' סק"ה ודמאי סי' א' סק"ט והוא מהראב"ד בממוך הי"ג יעי' צפה"ש סי' ה' סקל"ה שדעתו דגם רצנו מודה לזה וז"ע וימאמרי צרכות מ' צ' ראינו שמסיים צה ויש חולקים צה וז"ל כונתו ואם כונתו שיש חולקים דהפקר אין חילוק בין עיר לשדה והוא הראב"ד מוכח מזה דס"ל דרצנו אין סובר כן:

לקט או שכחה או פאה: י (פד) הלקט והשכחה והפאה (פה) של עכו"ם (פו) חייבין בתרומה ומעשרות. (פז) * אא"כ (פח) הפקיר. וכן (פט) התבואה והזיתים שלא הביאו (צ) שליש (צא) פטורין מן התרומה ומן המעשרות. (צב) ומניין יודע כל שזורעה ומצמחת בידוע שהביאה שליש * עבר והפריש מתבואה וזיתים שלא הביאו שליש (צג) אינה תרומה: יא (צד) * וכן (צה) * ההפקר

1234567 h/m/nl

דרך אמונה

[רכב] אך אפשר לדוקא זהפקיר קמה אצל אס הפקיר שזלים מפרסמא מילתא טפי ולא גזרו נעשה גורן צעיר [רכג] יש חולקין [רכד] ובחזו"א פסק כדעה ראשונה [רכה] מיהו המינים שמהם רבנו גרסי"ג ממעשר שזוקמן מן ההפקר אפי' עשה מהן גורן פטורין לפ"ד רבנו [רכו] שהכל יודעים שהן הפקיר וכן כל המינים שרובן מן ההפקר אפי' עשה מהן גורן פטורין: [פד] הלקט והשכחה והפאה. וה"ה פרט ועוללות: (פה) של גוי. [רכז] דהיינו שהגוי הניח בשדהו לשו"פ כדרך שישראל מניחין: (פו) מייבין בתרו"מ. [רכח] אס נתמרח ע"י העניים דקי"ל לעיל פ"א ה"י שאין קנין לגוי להפקיע בתרו"מ וכיון דהגוי לא הפקירה אלא לעניים וקי"ל הפקיר לעניים אינו הפקיר ואף שהגוי נותן רשות לעניים לקחתם כיון שאין מלווה בלשו"פ [רכט] הוי כנותן לעניים מתנה וחייב בתרו"מ (רל) ומ"מ א"ל אלא להפריש ולא לתת המעשר ללויים כדין ישראל שלקה מגוי לעיל פ"א ה"א י"ב: (פז) אא"כ הפקיר. (רלא) דאע"ג דאין לגוי קנין בא"י להפקיע בתרו"מ מ"מ יש לו קנין נכסים בהפירות ויכול להפקירן והפקירו פוטר בתרו"מ ובלבד שיפקירם לבו"ע גם לעשירים: (פח) הפקיר. (רלג) אצל ישראל שהניח לשו"פ משדהו וזה גוי ונטלה וחזר ומכרה לישראל פטורה בתרו"מ שכבר נפטרה אא"כ נתבצר לנו שלא היו כלל עניי ישראל באותו מקום רק גוים דאז ה"י פטור מלשו"פ ואינה לשו"פ וחייבת בתרו"מ וכנ"ל סקע"ח: (פט) התבואה והזיתים שלא הביאו שליש. דבתבואה וזיתים עונת המעשרות שלהן הוא הבצאת שליש כדלקמן פ"ג ממעשר ה"ה (רלג) וילפ"י ל"י מקרא ולפני הזמן הזה פטורין בתרו"מ שעדיין אין נחשבין אוכל [רלד] וכן בכל שאר הפירות שיעורן הבצאת שליש שלהן אלא שצרכן אפשר ליתן בהם קיימים אחרים כדלקמן שם וכולן אס הפריש בתרו"מ לפני עוה"מ שלהן לא חל: (צ) שליש. (רלה) שלא נתגדלו שליש ממה שעמדין להתגדל א"י כשכל לעצמן ולסחטן מוילא מהן עכשיו שליש ממה שמוילא כשנתבשלו יפה וכן בתבואה מוילא מהן קמה שליש ממה שהיו יולאין כשנתבשלו יפה: (צא) פטורין מן התרומה ומן המעשרות. דילפ"י (רלו) צירושלמי עשר מעשר את כל תבואת זרעך דבר שהוא נורע ומזמית ילא פחות משליש שאינו נורע ומזמית ותרומה ילפ"י ממעשרות (רלז) ואפי' העמיד מהן גורן פטורין דל"ש כאן מראית העין דהכל רואין שהיא תבואה שאינה גמורה (רלח) ואס עשה עיסה מתבואה שהביאה שליש עם תבואה שלא הביאה שליש אין חייב במעשר אלא לפי חשבון כדין טבל וחולין שנתעברו: (צב) ומניין יודע. אס הביאה שליש אס לא וקאמר שיכול לנסות ע"י שזרע ויראה אס מזמחת: (צג) אינה תרומה. (רלט) אפי' הפריש מינה וזה וכ"ש אס הפריש ממנה על אחרים דכיון דילפ"י מקרא דפטורה אין חל התרו"מ: (צד) וכן ההפקר פטור מן התרומה ומן המעשרות. (רמ) דילפ"י נמי מהאי קרא כי אין לו חלק

באור ההלכה

מ"ג שזהו הטעם) ואס נמא ש"א"ל לתת מה מפסיד לעני הרי העני יכול לעשר ולהחזיק לעצמו ואין לימר דכונתו על התרומה ותרומ"ע שאסור לזרים ועל מע"ש שצריך להעלותו לירושלים שהרי רש"י כ' נהדיא מעשר כל מעשרותיו. ומור"ח שליט"א דחה דשם מיייר שבעה"כ עשאן כדי לפני שקרא עליהן שם פאה ומעולם לא היו עדיין פאה ולכן ל"ש קאחינא אצל כשהעני עשה גורן שכבר חל עליהן מחלתה שם פאה שייך קאחינא וי"ע: * אא"כ הפקיר. היינו קודם מירוח הפקיר אחר מירוח אין פוטר כדלקמן וכן מוכח בגיטין מ"ו א' דנעי למפשט מינה דאין קנין דאי יש קנין הרי נפטרה יאי אחר מירוח גם למ"ד אין קנין נפטרה מחמת מירוח הגוי כמבואר שם דגם למ"ד אין קנין מירוח הגוי פוטר וזו כונת המשנ"ה ש' דבגיטין מוקי למתני' קודם מירוח ועל חנם השיג עליו במשנה ראשונה פ"ד דפאה מ"ט: * עבר והפריש כו'. מן גרפ"ט דתרומות הורע תרומה שוגג יופן ומזיד יקיים ואס הביאה שליש בין שוגג בין מזיד יקיים פ"י הר"ש שוגג קנסוהו שיעקור אצל מזיד כיון שכבר נקרא שם תרומה על השדה אס יעקור הוי כמאבד תרומה לכן יקיים ואס הביאה שליש גם בשוגג כבר נקרא על השדה שם תרומה שהרי גדולי תרומה תרומה לכן לא יכול לעקור ויקיים ואמר' עלה ביר' דהא אמרה הפריש תרומה מפירות שלא הביאו שליש לא קדשה דאס נמא קדשה א"כ גם על פחות משליש חל שם תרומה ואין יכול לעקור בשוגג וזה מקור רבנו כאן ומ"ש ביר' שם פ"א ה"ג גבי הא דמתן ולא מן החיוב על הפטור וכו' ויפריך ולא כבר חנינן כולוה ומשני כיני מתני' ולא מפירות שהביאו שליש על פירות שלא הביאו שליש ואס תרומתו תרומה ע"כ א"ל לפרטי כפשוטו דהא נהדיא מסיים עלה במתני' שם ואס תרם אין תרומתו תרומה אלא הגי' הנכונה כמובא בש"ג שם ואס תרם אין תרומתו תרומה שכי"ה ביר' כת"י ובגי' הרש"ס וכ"ג בהגהות הגר"א ובס' ניר (והריד"ז) הביא בשם הגר"א דזה שייך לסוף ה"ב וקאי על הנרייתא דשם ואס תרם תרו"מ וע"ז קאמר ע"ד דחוקי' כו' אצל אינו המשך להא דלעיל) ודברי הכ"מ בפ"ה ה"ע ז"ע ועי' בגליון הש"ס ביר' שם ש' ג"כ שט"ס ביר': * וכן ההפקר. מן בפ"ק דפאה

[רלד] וכן בכל שאר הפירות שיעורן הבצאת שליש שלהן אלא שצרכן אפשר ליתן בהם קיימים אחרים כדלקמן שם וכולן אס הפריש בתרו"מ לפני עוה"מ שלהן לא חל: (צ) שליש. (רלה) שלא נתגדלו שליש ממה שעמדין להתגדל א"י כשכל לעצמן ולסחטן מוילא מהן עכשיו שליש ממה שמוילא כשנתבשלו יפה וכן בתבואה מוילא מהן קמה שליש ממה שהיו יולאין כשנתבשלו יפה: (צא) פטורין מן התרומה ומן המעשרות. דילפ"י (רלו) צירושלמי עשר מעשר את כל תבואת זרעך דבר שהוא נורע ומזמית ילא פחות משליש שאינו נורע ומזמית ותרומה ילפ"י ממעשרות (רלז) ואפי' העמיד מהן גורן פטורין דל"ש כאן מראית העין דהכל רואין שהיא תבואה שאינה גמורה (רלח) ואס עשה עיסה מתבואה שהביאה שליש עם תבואה שלא הביאה שליש אין חייב במעשר אלא לפי חשבון כדין טבל וחולין שנתעברו: (צב) ומניין יודע. אס הביאה שליש אס לא וקאמר שיכול לנסות ע"י שזרע ויראה אס מזמחת: (צג) אינה תרומה. (רלט) אפי' הפריש מינה וזה וכ"ש אס הפריש ממנה על אחרים דכיון דילפ"י מקרא דפטורה אין חל התרו"מ: (צד) וכן ההפקר פטור מן התרומה ומן המעשרות. (רמ) דילפ"י נמי מהאי קרא כי אין לו חלק

אמר רחמימי

ציון ההלכה

[רכב] חזו"א שביעית שם בדעת הראב"ד: (רכג) עי' בחזו"א דמאי שם ש' דנרא"ש משמע שגם זהפקר יש חילוק ורמזי ברשב"א ב"מ כ"א ב' ש' דהפקר פטור מן המעשר אפי' עשה ממנו גורן ואולי כונתו מדאורייתא וי"ע: (רכד) דמאי סי' ט"ו סק"א ד"ה אצל: (רכה) כו"פ פל"ז לפ"ד ר' יוחנן דגם ידאי פטור שכן פסק רבנו שם וע"ש שיש חולקין וס"ל שרק דמאי פטורין ולפ"ז אין ג"מ בין אלו לאחרים כמש"כ כו"פ שם ע"ש: (רכז) ולפ"ז כ"ש פירות שביעית דפטור אפי' עשה מהן גורן: (רכח) רש"י גיטין מ"ו א': (רכט) ק"ס: (רל) רי"ט אלגזי פ"ה דבכורות אוח כ"ז ד"ה עוד: (רלא) ירו' פאה פ"ד ה"ו ע"ש ועי' בשנ"א הארוך שם: (רלב) יהא דמוקמינן בגיטין מ"ז א' אדעתא דגוי מי מפטרה היינו כמש"כ הריטב"א שם שנתבצר שלא היו עניי ישראל שם וכ"כ המאירי שם לשו"פ סחמן הפקר ופטורין מן המעשרות בין שלקטום ישראל בין שלקטום גוים וחזר ומכרן לישראל ואין אומרים אדעתא דגוי לא אפקרינהו אלא סתמא הפקר הם עכ"ל וקאמר נראה מלשונו דס"ל דתי' הגמ' הוא רק למ"ד יש קנין אצל למאי דקי"ל אין קנין לית לן סברא זו וא"ל לתי' הריטב"א אלא דלמ"ד יש קנין ס"ל באמת דנתבצר שה"י טעות וכ"כ נח"י הריטב"א החדשות וקשה הרי לקט ושכחה אין חלו בלבו כלל יז"ע: (רלג) גר"ה י"ג א': (רלד) חזו"א שביעית סי' ז' סק"ז וכ"כ בק"מ וכן מוכח לקמן פ"ה ה"ט: (רלה) רע"ב מעשרות פ"א מ"ג ועי' רמב"ם וראב"ד בפ"ג ממעשר ה"ה גבי זיתים: (רלו) מעשרות פ"א ה"ב: (רלז) עה"ש: (רלח) ירו' חלה פ"א ה"ג דאין דין גרידא במעשר ולא כמו בחלה וכ"ש אורז שאין נגרר להחמיש מה"מ במעשר כחגיטין להפוסקים דרק דגן מירוח יתאמר מה"מ: (רלט) חזו"א מעשרות סי' א' סק"ט: (רמ) ירו' ריש מעשרות ועמ"כ בזה"ל בפ"א ממע"ש ה"י

באור ההלכה

דרך אמונה

ומחלה עמך יאז זה שיש לו חלק ונחלה עמך (רמא) וי"א דילפי' זה מדכתיב ראשית דגן שלך ולא של הפקר (רמז) וי"א מדכתיב והשביעית תשמטנה ונטשתה דרשי' יש לך נטישה אחרת כזו ואילו זו הפקר וכמו דשביעית פטור ממעשר דילפי' (רמג) מדכתיב ואכלו אבינו עמך ויתרם תאכל חית השדה אם חי' אוכלת שלא מן המעושר אף אדם אוכל שלא מן המעושר ומינה ילפי' לכל הפקר (רמד) ומותר לו אפי' לכתחלה להפקיר כל שדה קודם מירוח ופטור מתרומ' (רמה) ואם עשה גורן מההפקר חייב מדרבנן כנ"ל סקפ"ג: (צד) ההפקר. (רמו) ואפי' לא הפקיר ממנו בפיו אלא שידוע שנותן לכל אדם ליטול ואין מקפיד (רמו) וגם הפקר צ"ד פטור ממעשר. (רמח) ואם הי' הפקר רגע א' (רמט) משעת הבאת שליש עד מירוח פטור מתרומ' (רנ) ואפי' התוספות שנוסף אחר שכבר זכה פטור (רנא) אבל קודם הבאת שליש לא מהני מה שהי' הפקר אם חזר וזכה בו לפני הבאת שליש (רנב) וכן אחר מירוח לא מהני מה שמפקיר (רנג) ואף שעדיין לא ראה פני הבית (רנד) מיהו אפשר לדוקא אם חזר וזכה בו לפני ראית ראית אבל אם ראה פה"צ צעודי הפקר יש להסתפק אם מקרי ראית

הפקר והרי לאחר מירוח אין פטור כלל די"ל כשאין ממנו כלל דמותר לכל דמי' (קצט) וכוננו להקשות עמש"כ הרמב"ם שם דלוקח את הלוקח מירח מתחייב יתקשה הא בהפקר ל"מ מירוח הזוכה, ובשעה"מ פ"ח מלווא ה"ב ראה לדמות דממשנה פ"ק דפאה וממשנה דמלאי פ"ג מ"ב אין ראי' אלא דאסור להפקיר דהוי כמפקיע המזוה וכמש"כ רבנו צפ"ג ממעשר ה"כ אבל אם הפקיר אפשר דפטור ממעשר אלא דהקשה מיומא פ"ג א' בחולה מאכילין אותו טבל ואמאי יפקירם ובמנ"ח מזוה שז"ה דחה דמיירי שהנעלים איננו כאן ודעמו דדעת רבנו והראשונים (דהיינו החולקים על הריב"ם וס"ל דלוקח אחר מירוח פטור) ס"ל דהפקר אחר מירוח ג"כ פטור (וכעין זה כ' הרש"ם ספ"ק דפאה) ומש"כ רבנו צפ"ג ממעשר ה"כ שלא יפקיר היינו שאסור להפקיר אבל אם הפקיר פטור וכן הא דהרואה לחזום עלי ידן (אמנם רבנו כ' בהדיא צפ"א ממעשר ה"ז כדי שלא תהא תקלה לע"ה ומוכח להיפך) והוא תמוה מאד ונגד כמה משניות וסוגיות מפורשות בדמאי פ"ג מ"ג המואל פירות דרך ונטלן לאכלן וגמלן להנניע לא ינניע עד שיעשר ואמאי הרי כבר נפטרו מטעם הפקר ובמעשרות פ"ג מ"ד מלא גרוגרות אם דקרו רוב צנ"א חייב ואמאי חייב הא היו הפקר [אך לרבנו צפיה"מ שם נראה פי' אחר וכבר תמוה ע"ן] ובמכשירין פ"ג מ"ה המואל פירות דרך אם רוב מכניסין בשוק חייב במעשרות וצירי' מעשרות פ"ג ה"א מלא כלכלה במקום המכניסין בשוק אסור לאכל מן עראי כו' ושם מלא פירות ממירוחן בשוק חייבן במעשרות כו' וצירי' דמאי פ"ג מ"ב צמחני' דהרואה לחזום כו' פריך הרי מותר למכור דמאי צמדה גסה ומשני משום שהזוכה זוכה בדקה ודאי קושיא הרי כאן נפטר ממעשר ואין האיסור אלא משום שמפקיע מלות מעשר ומה זה ענין למכור צמדה גסה וכן מוכח מחורי הנמלים צפ"ה דמעשרות מ"ז דאמרי' צירי' שאם נגרו לפני מירוח פטורין משום יאוש דהיינו הפקר ומוכח דאין הפקר פטור לאחר מירוח וכן צירי' תרומות פ"א ה"א צעי הפקיר את כריו ומירוחו (נ"ל ותרמו כג' הגר"א) וסור וזכה בו אם תרומתו תרומה מפני שתרם בזמן שלא הי' שלו ע"ש אלתא דחייב בתרומה (מיהו לרש"ם יש שם פי' אחר ע"ש) ועוד רא' ממה שמצינו בכולי הש"ס דטבל לא חזי למדי' בשבת ומקרי מבטל כלי מהיכנו כשנותן טבל ולא אמרי' שיכול להפקיר והוא ראו' ע"י שבת מ"ג א' ואין לומר דכולהו דלכא לצמדה"צ שם דנעירובין פ"ו א' אמרי' הי' לו טבל אינו אסור ויש מיירי בדאית' דהא צעי לטלטל ואמאי מקרי דבר שאין ניטל בשבת הרי יכול להפקיר וליטלו ועוד ל"ל

ציון ההלכה

צענין הפקר שאסור לזכות בו אם הפקר כזה פטור ממעשר: (רמא) ירו' שם ורבנו צפיה"מ ריש מעשרות כתב מדכתיב חצוצות זרעך ולא של הפקר: (רמב) ירו' פאה פ"ו ה"א ע"ש ועי' חוס' כ"ח א': (רמג) מכלתא משפטים סי' רט"ו ומונא צר"ש רפ"ז דפאה: (רמד) רדב"ז וכו' לקמן פ"ג ממעשר ה"כ: (רמה) כן מובא בצרכות מ' צ' ועי' לעיל: (רמו) מוכח צפ"א ממעשר ה"ב מיהו אם מקפיד על איזה אנשים שלא יטלו י"ל דאין פטור ממעשר וצ"ע וי"ל צה"ל אות רע"ח: (רמז) ירו' פאה פ"ה ה"א ופוספתא דשקלים פ"א ה"א: (רמח) חזו"א שביעית סי' צ' סק"ג דמאי סי' ט"ו סק"א ומעשרות סי' א' סק"ב ועי' בשביעית שם סק"ד שהביא דעת הר"ש שביא' היד' דהפקר צמחונר אין פטור אלא בתלוש דלא כדעת רבנו וצחזו"א שם הביא רא' לדעת רבנו ואפשר דגם הר"ש מודה דלהלכה לא קי"ל כהיר' הזה וכן פסק בדמאי שם וע"ע בדמאי שם שז' דלפ"ד הכ"מ בדברי הרמב"ם אפשר דהתוספות שמוסיף צד הזוכה חייב במעשר אבל בשביעית סי' א' סק"ב דחה ד' הכ"מ: (רמט) ול"ד להקדש וגוי שאין פטורין אלא בשעת הבאת שליש או מירוח אבל צין זה לזה חייב כמ"ס צחזו"א שם ועי' בשלחן רבנו יהונתן שמונא בשטמ"ק צ"מ פ"ט א' דמשמע דדוקא אם הי' הפקר בשעת מירוח פטור וצ"ע: (רנ) ירו' מעשרות פ"ה ה"ב הצק והקדש כו' מחלוקת ר"ע וחכמים ורבנו פסק צפ"א הי"ם דאולי' אחר שליש ראשון משום דנצלי' חולין קל"ו א' ס"ל כן לרבנו וכ"כ צמ"א לך' הי"ב סוף אות ג' וכן מובא צחזו"א דמאי סי' ט"ו סק"א ד"ה ע"ד היתים לפמש"כ בשביעית סי' א' סק"ב דלא כהכ"מ ומובא שם דאפי' לא הי' הפקר בשעת הבאת שליש רק רגע א' אפי' ג"כ פטור גם אם התוספות: (רנא) חזו"א שם וכ"כ בשעו' מלכו בסמוך הי"ב: (רנב) חזו"א שם שביעית סי' צ' סק"ב וסי' א' סק"ל ודמאי סי' ו' סק"ז ח' ומעשרות סי' א' סק"ב וכמה שם דהר"ש מצ"ד שאינו אלא מדרבנן [ואע"ג דנל"א] אם עשה כרי מהפקר חייב מדרבנן ילפ"ד הראב"ד אין חילוק בזה צין עיר לשדה אפשר דהפקיר לאחר מירוח מפרסמא מילתא טפי ואין כאן מראית העין כ"כ חזו"א בדמאי סי' א' סק"ט ועי' בשביעית סי' צ' סק"ב שפסק ג"כ דחייב ועי' במקדש דוד תרומות סי' ג' שהוכיח מדברי רבנו צפ"ג הכ"ז דהוא מדאורייתא ועי' במאירי צ"מ כ"א צ' בשם רבותיו דדעתו דהפקר אחר מירוח קודם ראית פה"צ פטור ממעשר: (רנד) שם מעשרות סי' ג' סק"ם ועי' במקדש דוד סוף אות ג' דדעתו דפטור אף ראיתו מהקדש צירי' רפ"ד דמעשרות נ"ע דלצחור הגר"א שם אין ראית פה"צ צרכות הקדש פטור ע"ס:

דרך אמונה

למימר טבל מוכן הוא אלל שבת שאם עבר ומיקנו מחוקן שזה נאסור
והרי לחקן אין יכול אלל הצעלים ולימא שאם הפקירי מופקר וזה מותר
לכחולה ללורך השבת כמ"כ בשעה"מ שם ועוד בבבא"ב י"ב ד' א"כ מזינו
חרומה שובלי בהרמחה שחל החיוב בשבת יאמאי וכלי בהרמחה הרי
מבואר בשבת קל"א ב' דלית' ומוחה לא דחי שבת אפי' לר"א שכן ידיו
להפקירן וגם כאן ידיו להפקירן ולאכול בהיתר וגם למה החירו לעשר
שלא מן המוקף בע"ש ביבמות י"ג א' הרי מוטב שיפקירם ויאכל בלי
מעשר [אך רחיצה אלו משבת יש לרחות קצת דכיון דאסור מדרבנן
להפקיר ולהפקיע המזוה כנ"ל לא רצי להחיר צבה"ג] ובמנ"ח העיר
מהירו' דמעשרות הנ"ל מלא פירות ממורחין כי' יכתב דאפשר דאני
אלל מדרבנן ולא הצנתי כינאו דאם מודה דמדרבנן אין הפקר פיטר אחר
מירוח ל"ל למימר דמחני' דפאה ומחני' דהריאה לחוס' עלי ירק הכונה
שאסור להפקיר אלל אלל הפקיר פטור לימא דחיין מדרבנן ופרש כפי'
הר"ש ועוד דמחני' דהרואה לחוס' עלי ירק למה יאסור והרי אין מפקיע
חיוב מעשר כיון שגם אה"כ חייב מדרבנן וכ"מ דמפקיע חיוב דלוייתא
והרי ירק בלא"ה אין חיובו אלל מדרבנן ומדרבנן אין מפקיע כלל ובאמת
להראב"ד דליקה פטור בין לפני מירוח בין לאחר מירוח א"א לחייב את
הזוכה מההפקר אלל מדרבנן דלאו חבואם וזרען יינהו כמ"כ הר"ש

צפ"ק דפאה מ"י ולי"ז קרא לטעור הפקר מה"מ אלא היכא דחזר ודעו
 כך יבין כך עושה אוחן חרומ"מ על פירות של בעה"ב ואינו חושש (עי'
 על פירות שהייבן מה"מ יכ"כ רבנו צהדיא צפ"ג ממעשר הכ"ז מלא חזק
 שהייב מה"מ לדעת רבנו (אך יל"ע למה אינו לקוח לדעת רבנו יל"ל דעל
 וכן נקט מרן בפשיטות בחזו"א שביעית סי' ב' סק"ז ובדמאי סי' ו'
 זה מבוחר גד' רבנו צפ"ג ממעשר הכ"א כ"ב יצ"ח ה"ט י' דאין הפס'
 כאן): * ההפקר פטור. עי' ד"א שהבאנו בעייט הידיו בחרימות פס'
 את שאינו שלו או כחורס את של חזרו ופי' דבעי מה החסרין אם בשבט
 חרו ומירחו וצ"ל וחרמו כג' הגר"א פי' הפקיר כרמו אחר מירוח ית'
 אין תעבדינ' כחורס את שאינו שלו אין תרומתו תרומה [דגס כאל כש
 [דכלן לה"י של חזרו] ויראה להבדיל כמה רחיות ודאי להי נשאר בעי' א'
 דכיון דטבל חייב בתרומ"מ ואינו אלא מזכר ארז התרומ"מ ס"ד דזה יכול
 חזרו ואי לאו קרא הו"א דג"י אפשרן יגדלה דלע"ז דלא נפסטה כאן
 בפסח שלא יוכל לאפסותה אח"כ ביו"ט ותחמין ופריך חזריא וישיבנה ל'
 שפסח לידי חמץ ואח"כ יקרא לה שסן ומשני ויש אדם מקדיש דבר שאי'
 דא"א לעשר מן ההפקר וכן מוכח בחשו' הרשב"א ח"ב סי' ר"ל שהק'
 וכן ראינו לרעק"א בגליון הש"ס פסחים ל"ג א' דנקט בפשיטות דא"א ל'
 קוצינא מי לא תניא הרי שהי' טעון כדי יין וכדי שמן וראה שכן מש'
 אמר לא אמר כלום פירש"י אלמא כיין דלחציוד אול לית בהו וכי"י והפס'
 ואין לומר דהפקר פטור ממעשר דהרי כדי יין ושמן אחר גמ"מ הוא
 ותמוה דבבר מירוחו בפי' הקודס דא"א לומר דדעת הראב"ד דהפקר
 פ"ד ה"ב אך מה שדחה שם דרך מיני' יבי' יכול לתרום יאל על של
 ביניהן ועי' צה"ל צפ"ד אות ס"ד לדחות ראי' זו וע"ש בחזו"ש שהביא
 והנה רבנו כתב בפיה"מ תרומות פ"א מה"מ צמחני' דאין חורמין מן
 ואין לעל השדה בהם זכות ולפיכך לא יתרום התרומה החייבת לשום דבר
 אולי מהי' הפקרה שיהי' מותר לו להוציא מהם התרומה החייבת לתמונו
 אמר כי אין לו חלק ונחלה עמך ואמר ממנה שיש לך ואין לו יאל הפס'
 מלשו"פ לפי שאין שלו דנחמה גם העני שהוא שלו אין תרום מהן והנה
 רבנו בעצמו בפיה"מ פ"ק דפאה מ"י אלא כוננו ליישב הקושיא למה יגז'
 כ"ש הפקר גמור ולזה מי' דאי הו' תני רק לשו"פ הו"א דטעם שאינו
 המי"ט דא"כ פשיטא לאו קושיא היא דלמאי שהיימי טועה הו"א דגס ל'
 לעני הו' כממון שאין לו מוצעין ויכול לתרום דהו' זכות לעני ומצינו שבע'
 לו שום זכות ואין יכול לתרום אפי' על עצמן וכ"ש על פירותיו אבל עדי

(רנה) שם מעשרות ס' ד' סקכ"ד: (רנו) שם ס' ד' סקכ"ו: (רנו) שם שביעית ס' ב' סק"ג וכו"כ צעה"ש וע"ש צחז"א בסק"ד שהביא דעה הר"ש שאם לא הפקיר הפירות מעולם רק הקרקע פוטר ג"כ ממעשר אבל כנראה דלא קי"ל בן ע"ש: (רנה) ומש"כ הר"ש בפי"ק דפאה מ"י המחזיק בנכסי הגר החזיק בקרקע חייב בכל אינה להלכה לדעת רבנו במש"כ צחז"א שביעית ס' ב' סק"ד ע"ש: (רנט) ירו' תרומות פ"א ה"א: (רס) ע"י צבה"ל וכו"כ צחז"א הרשב"א ח"ב ס' ר"ל ועי"ל פ"ה ה"ב שכתבנו עוד הרבה ראויות לזה: (רסא) ירו' מעשרות פ"ה ה"ג וחלה פ"א ה"ה וכו"כ רש"י ותוס' צב"מ כ"א ב' ותוס' צב"ק ס"ט א' והר"ש והרא"ש בפ"ג ממעשרות מ"ד ימש"כ רש"ס בדמאי מ"ה א' דהפקר צע"כ אין פוטר ממעשר צע"ג ואולי מחלק דגבי נמלים כיון שידוע שיגררו הו"ל כמפקיר מדעמי ודוחק גדול והוצרך לומר כן לשיטתו דגם הפקר אחר מירוח פוטר אבל כל הראשונים חולקים ע"ז כנ"ל: (רסב) תוס' צב"ק ס"ט א' ד"ה כל:

(צו) פטור (צז) מן התרומה (צח) ומן המעשרות. (צט) ואפילו הפקירו העכו"ם (ק) לו. (קא) אבל * הזורע שדה הפקר (קב) חייב בתרומה ומעשרות:

דרך אמונה

באור ההלכה

יכול לחרוס קמ"ל דגם מהפקר אין יכול לחרוס משום דפטור לגמרי מתרומ"מ וממילא לפי האמת זה הטעם גם בלשון שפטור לגמרי מתרומ"מ אבל עכ"פ מה שסיים הרמב"ם דקמ"ל דא"ל להפריש מן ההפקר משום דפטור ממעשר ולא כחז משום שאינו שלו משמע דדעתו דא"ל הו"י חייב במעשר ה"י אפשר להפריש אע"פ שאינו שלו (ומה שהעמיק הרע"ב שם הטעם שאינו שלו לפי האמת תמוה וכבר תמה המ"ט) אבל י"ל דרבנו לא רצה להכנס בצעיית הירו' ולכן נקט הטעם הפשוט א"י משום דמשמע במתני' דאפי' זכה צו ג"כ א"ל להפריש ולכן נקט טעם משום דהפקר פטור ממעשר מיהו הפקר לאחר מירוח דחייב במעשר אכתי לא שמע' מינה דמתני' לא מיירי אלא בהפקר קודם מירוח דומיא ללשון"פ אבל אחר מירוח בלתי לצעיית הירו', ומלשון רבנו לקמן פ"ד ה"ב שכח והחורס את שאינו שלו ולא כחז התורם את של חברו משמע נמי דפסק דא"ל לחרוס משל הפקר ואע"ג שהעמיק לשון המשנה מ"מ כיון שהירו' עמד ע"י ומקדק בזה אם איחא דאפשר לחרוס מהפקר ה"י לו להוציא בזה ולא להעמיק הלשון שאפשר לטעות וגם אם איחא דקמ"ל שאפשר לחרוס או שהוא ספיקא דדינא הו"ל לרבנו להביא דין זה אבל אם קמ"ל דא"ל לחרוס מיחא שכללו בהלכה זו של אינו שלו וכן מצאנו ברדב"ן פ"ה ה"ב דא"ל לעשות הפקר תרומה (אך מש"כ שם הרי זכה צו תמוה דהפקר פטור ממעשר אפי' זכה צו) וע"ע לק' פ"ד ה"ב בזה"ל אות ס"ד שהבאנו עוד ראיות לזה: * הזורע שדה הפקר חייב. ע"י בראש"ד ור"ש משנן בחו"כ ר"פ בזה ש"י נדון פ"י דלכן לא נחייבו בחור"מ לפני כיצוס וחילוק משום דהו"ל הפקר ופטור מתרומ"מ וקשה הא הזורע בשדה הפקר חייב בחור"מ שהרי הזרעים שלו ואולי

(צו) פטור מן התרומה. (רסג) ולהסבירים לעיל פ"א ה"י"ג ס"ק קמ"ו דאין מירוח גוי פטור אלא מאכילת עראי אבל מאכילת קצב שטנר נאסר אין פטור ה"י הפקר בחלוש כיון שכבר נאסר באכילת קצב אין פטור אלא שיוכל לאכל לעולם עראי אפי' אחר שימרה: (צז) מן התרומה. ואם הוא בעלמו חזר וזכה צו (רסד) אם זכה צו בתורת זוכה מן ההפקר ולא בתורת חזרה פטור מתרומ"מ כיון שהי' רגע א' הפקר כמש"כ רבנו בספ"ה ממחנ"ע (רסה) צו שחזר וזכה גם בהקרקע וצו שזכה בהפירות לבד ויכן בזה אחר אין נ"מ אם זכה גם בהקרקע או רק בהפירות אבל אם רוצה לחזור צו מההפקר אם הוא (רסו) חוץ ג' ימים מההפקר חייב במעשר מדרבנן כמש"כ רבנו בפ"ב מנדרים ה"י] (רסז) מיהו אם קדם אחר וזכה צו יש דעות צו הראשונים אם עדיין יכול הצעלים לחזור צו ואם זוכה בסתמא (רסח) דעת הר"ן דהו"י כחזור צו (רסט) ודעת הרשב"א והריטב"א דהו"י כזוכה מההפקר (ער) ויש דעות בראשונים אם דין זה דיכול לחזור חוץ ג' ימים הוא דוקא בהפקר במחזור או אפי' בהפקר בחלוש כגון שהפקיר פירות חלושין אם יכול לחזור צו חוץ ג' ימים: (צח) ומן המעשרות. (רעא) ואפי' מעשר שני ומעשר עני דלפי' כל המעשרות זה מזה: (צט) ואפי' הפקירו הגוי. אע"ג

דקמ"ל אין קנין לגוי להפקיר מתרומ"מ מ"מ כיון שיש לו קנין נכסים הפקירו הפקר ופטור מתרומ"מ כמ"ל ה"י: (ק) לו. (ערב) פיצה זו לר"ן למחוק: (קא) אבל הזורע שדה הפקר. (רעג) ולא זכה בהקרקע דא"ל זכה בהקרקע פשיטא דהו"י שלו אלא בהקרקע נאסר הפקר ומ"מ כיון שהגידולין שלו חייב בחור"מ כמ"ל דבפירות תלוי (רעד) ואם הפקיר את הגידולין ולא את העיקר אם הוא דבר שאין זרעו כלל ורצו הגידולין על העיקר חייב בחור"מ מדרבנן דדבר שיש לו מחירין לא בטל ופטור מדאורייתא ויכול לעשר מיני' ה"י: וכן יכול לעשר ממקום אחר עליו: (קב) חייב בחור"מ. כתב רבנו בפ"ה מה' נדרים ההפקר אע"פ שאינו נדר הרי הוא נדר שיש לו לחזור צו (ערה) ולמחיות בהנא לזכות צו אבל אם רוצה הוא עצמו לזכות צו כהזוכה מן ההפקר בקנין יכול לזכות צו כדלקמן (רעו) ומ"מ לא מהני שאלה לחכם בהפקר. ומה הוא ההפקר הוא שיאמר אדם נכסים אלו הפקר לכל וידן במחלטין צו בהקרקעות (רעז) מועיל לשון זה להפקירן (רעח) וי"א שאפי' לא אמר בפירוש רק שזרקו לאשפה ואין משמרו כלל ה"י הפקר. ויבדל דין ההפקר כל הקודם וזכה קנהו לעצמו ונעשה שלו ואפי' זה שהפקיר דינו צו כדן כל אדם אם קדם וזכה צו קנהו. המפקיר לעניי' אבל לא לעשירים (רעט) או לבהמה ולא לאדם או לגויס ולא לישראל אינו הפקר עד שיפ"ד לכל כשמיטה (רפ) וחייב במעשר ואם קדם עני וזכה צו לא עשה כלום וצריך להחזיר לצעליו (רפא) אבל אם הפקיר צו י"א לא לבהמה או לישראל ולא לגויס (רפב) או לעיר זו אבל לא לעיר אחרת י"א דהו"י הפקר

ציין ההלכה

(רסג) חור"א מעשרות ס"י ג' סק"ז: (רסד) לז"י: * צ"י מנדרים ה"י וביארנו בד"א ספ"ה ממחנ"ע ושם הבאנו שיש חולקין בזה אבל רוב הראשונים הסכימו כן: (רסה) ע"י חור"א שפיעה ס"י צו ג' ס"י: (רסו) וז"ע אם חשד' ג' מעל"ע: (רסז) הר"ן והחוס' בנדרים מ"ג צו כתבו דיכול לחזור צו אלא הרא"ם בשטמ"ק והרשב"א והריטב"א ט"ז והחוס' ר"ד יבפי' ר"א מן ההר והמאירי כתבו דאין יכול לחזור והרא"ם בפירושו הביא צו הדעות אבל נוטה שם בדף מ"ד צו יומר לדעה הראשונה שיכול לחזור צו: (רסח) נדרים מ"ד צו וי"א הרא"ם בשטמ"ק: (רסט) שם וי"א המאירי שם: (ער) הגהות חכמת שלמה חור"מ ס"י רע"ג ס"ו ע"ש ולי' רבנו והש"ע המפקיר את שדהו משמע קצת דדוקא במחזור יש דין זה אבל בשטמ"ק צ"מ לי' צו בשם הריטב"א יתוס' שכן מצאנו בהדיא דגם במחלטין יש דין זה וכן מצאנו שם בחוס' רבנו פרץ: (רעא) אע"ג דנקרא כחיד ובא הלוי פשוט הוא דה"ה כל המעשרות דהיקשו ע"י צפייה"מ לרבנו פ"א מתרומות מ"ה: (ערב) כ"ה נכתי' וי"א צכ"מ: (רעג) ש"ך י"ד ס"י של"א שיק"ו וחור"א שציעה ס"י צו סק"ד וע"י רדב"ז וברש"ם משמע שזכה לגמרי גם בהקרקע בשעת זריעה וז"ע דא"ל פשיטא דחייב ואולי ר' יונה פליג ורבנו פסק כר"ז וע"י חור"א ימה"ט ירושל'ם אף שלא נתחלקה לשניים מ"מ כיון דהפירות אינן הפקר חייבות בחור"מ כדמוכח במעשרות פ"ב מ"ה וע"י בזה במקדש דוד תרומות אות א' ועמש"כ לעיל בפ"א דא"ל ס"ק ק"ס וזה"ל שם: (רעד) חור"א מעשרות ס"י ו' סק"ט ו' וכשמעשר מיני' וצו צריך לעשר לפי כולו אבל כשמעשר ממק"א עליו סגי שיעשר לפי העיקר: (ערה) סמ"ע חור"מ ס"י רע"ג סק"ד וכ"כ בחור"א ערלה ס"י א' סקט"ו ע"ש והגר"א בחור"מ שם כתב שצ"ל שאינו יכול לחזור צו: (רעו) ר"ן נדרים פ"ה א' ואפשר דהטעם דהו"ל לעולם בתרומה שצ"ל ליד כהן כיון שכבר י"א מרשותו לגמרי וכבר זכי צו הריב"ם: (רעז) סמ"ע חור"מ שם: (רעח) רמ"א חור"מ ס"י רס"א ס"ד בשם הטור וע"ש בקצה"ח וע"י במאירי צ"מ לי' צו שהאריך ג"כ בזה וצ"ל בזה"ל אות רמ"ו: (רעט) ירו' רפ"ו דפאה דלכ"ע לא מהני וכן לעשירים ולא לעניים: (רפ) סמ"ע חור"מ שם סק"ו: (רפא) ירו' רפ"ו דפאה וצ"ל דהנהו רעק"א בחור"מ ס"י רע"ג ס"ה שהביאן וע"ש בר"ש שרואה לומר דמ"י דידן כר"ל ואח"כ יישב הגמ' ולפ"י קמ"ל כר' יוחנן והא דצ"ל רוצה ליישב גם כר"ל דלר"ל יכול להפקיר לאדם זה ולא לאדם אחר ורבנו השמיט כ"י וז"ע: (רפב) כביאר הר"ש שם וע"י ברעק"א הנ"ל שהעמיק לעירו ולא לעיר אחרת וז"ע:

הלכות תרומות פרק ב

יב (קג) * הפקיר קמה (קד) וזכה בה (קה) ועבר והפריש ממנה (קו) תרומה (קז) ה"ז תרומה. אבל אם הפקיר שבלים וזכה בהן ועבר והפריש מהן תרומה (קח) אינה תרומה. וכן

באור ההלכה

מפריש כפי הרש"ס דדוקא שזכה בקרקע בשעת זריעה וז"ע וכן בראש"ד לא השיג על רבנו: * הפקיר קמה וזכה בה כו'. לפימנ"כ ד"א בשם ישועות מלכו דהוא דוקא בזכה בה הוא ולא בזכה בה אחר פשיטא דנלשו"פ ל"ש דין זה אמנם יתכן דין זה גם בנלשו"פ לגבי הא דב"ק כ"ח א' זה זה פאה לפיכך מן המעשר אבל שייך לזעה"צ ולפ"ז אם צעה"צ יתרום יהי תרומתו תרומה [לפמנ"כ ד"א דגם אם זכה בשעת זריעה היה זוכה במחזור] והנה במתני' פ"ק דתרומות מ"ה שנינו אין מורמין מן הלשו"פ ומן ההפקר ואם תרם אין תרומתו תרומה וגבי הפקיר אפשר להעמיד דמירי שהפקיר אחר מירוח אבל לשו"פ ע"כ לפני מירוח הוא וא"כ אין סתם המעשה דאין תרומה דהא לפעמים תרומה בחזרה ליד בעלים וכנ"ל ואין לומר דמתני' מיירי דוקא שתרם מהן על פירות אחרים דא"כ נפשוט מה שנסתפק מן [שהבאנו ד"א] אם תרם מהן על פירות אחרים דא"כ נפשוט מה שנסתפק מן [שהבאנו ד"א] ע"כ מיירי מתני' בחזרה ליד הבעלים דאי צד הווכה תיפוק לי דא"א לתרום מהן על פירות אחרים שהן פטורין מדאורייתא משום שאין תבואת זרען כמו לקוח [ומתני' ודאי מיירי גם בתורם מהן על פירות אחרים כדמוכח בולי מתני'] ואין לומר שהזוכה מירח שכ' רבנו צ"צ ממעשר ה"ז שמתחייב מה"ט דהא אם מירח בלא"ה חייב בלשו"פ שעשאו גורן חייב ובהפקר גם בעיר חייב כמנ"כ בראש"ד ולמה אין תרומה ובשלמא בלשו"פ י"ל כמ"ש הר"ש צ"כ בפ"ק דפאה מ"ו דכיון דזכי לי רחמנא תבואת זרען קרינן ב' אבל בהפקר ע"כ פטור מדאורייתא וא"א לאוקמה רק בזכה בה הבעלים דלדידי' תבואת זרען היא וא"כ למה אין תרומה וי"ל בדוקא דהכונה שתרם מהן על פירות אחרים לקוחין שג"כ אין חייבין אלא מדרבנן וזוהי ס"ד דמהני קמ"ל דלא מהני ולעולם מיירי שהן צד אחרים ואז אין הדין של תרומה מדרבנן כנ"ל בשם ישועות מלכו, ולפ"ד הגר"א שהבאנו ד"א דס"ל דבהפקיר שבלים ותרם תרומה מה"ט ולכא"פ פטור ג"כ טבל גמור וי"ל דמתני' דאין מורמין מן ההפקר ואם תרם אין תרומה מיירי דוקא בהפקיר במחזור דומיא דלשו"פ אבל בהפקיר בחלוש תרומה, וי"ע לפ"ד הגר"א דבהפקיר שבלים נדיעבד תרומה מה"ט למה אין משלמין משלומי תרומה מן ההפקר כדתנן בפ"י דתרומות מ"ה הרי ראו להיות קדש ומואלתי כעין קו' זו כס' מע"א כלן אות א"ן וי"ל לפ"ד הגר"א דמיירי דוקא בהפקר של מחזור וז"ע שו"ר דנלא"ה נריך לאוקמה קן שהרי אם הייתה לו שעת הכושר אפשר לשלם ע"ש במשנה ובראשונים:

דרך אמונה

(רפג) וז"ע אם הפקיר כזה פטור ממעשרות (רפד) וי"א דלא מהני כלל הפקיר כזה ואפי' הפקיר לכל העולם כולו חוץ מאדם א' אינו הפקיר עד שיפקיר לכל וכ"כ דעת רבנו. דין מורה אפי' הפקיר בפני אחד ששמע שהבעלים הפקירו ה"ז הפקיר ופטור מן המעשרות (רפה) וי"א אפי' צינו לצין עלמיו הוי הפקיר מה"ט אבל מד"ס אינו הפקיר לפטור מתרומה עד שיפקיר בפני שלשה (רפו) ואפי' שלשתן קרובים או נשים (רפז) ודיעבד אם הפקיר שלא בפני ג' חייב בתרומה מדרבנן. האומר ה"ז הפקיר וזה הרי השני ספק הפקיר (רפח) ואין מוציאין אותו מחזקת הבעלים מספק ואם אמר וזו כמו זו או שאמר וגם זה הרי התפיס השני והוי הפקיר גמור. האומר שדה זו מופקרת לזמן כגון ליום א' או לשבוע א' לחדש א' לשנה א' לשמיטה א' [רפט] דהיינו שאם שום אדם לא יזכה בו חוץ זמן זה מהיה שלי כבתחלה עד שלא זכה בה צ"ן הוא צ"ן אחר יכול לחזור בו (רל) דמסתמא אדעתא דהכי הפקירו כיון שלא הוציאו מרשותו לגמרי (רלא) וחייב במעשר אבל משוכה בה אחר או אפי' הוא בתורת זוכה מההפקר ולא בתורת חזרה שזו אין יכול לחזור בו ופטור ממעשר. (רלב) וי"א להפקיר ע"י שליח. (רלג) אם יכול להפקיר דבר שלא בא לעולם או דבר שאינו ברשותו יש דעות בפוסקים: (קג) הפקיר קמה וזכה בה. (רלד) צעודה קמה או בשעת תלישה אבל אם זכה בה אחר שנתלשו הוי כהפקיר שבלים: (קד) וזכה בה. (רלה) וי"א דוקא זכה בה הוא עלמיו אבל אם זכה בה אחר לא חל התרומה: (קה) ועבר והפריש. משמע דלכתחלה אין לעשות כן כיון שפטור ע"פ דין: (קו) תרומה. (רלו) וכן מעשר: (קז) ה"ז תרומה. אע"ג דפטור מתרומה מ"מ אם עבר והפריש חל עליו שם תרומה (רלז) מדרבנן משום דהפקר במחזור לא מפרסמא מילתא וכיון שהפריש מיחזי כאילו עשה מהן גורן ויאמרו שמוציאין תרומה לחולין (רמח) ואפשר שאם תרם נמחייב ג"כ להפריש שאר מעשרות (רמט) ויש להסתפק אם הפריש ממנו

על טבל גמור אם חל שם תרומה (ס) וי"א דדוקא אם הפריש אחר הבאת שליט אבל אם בשעת הבאת שליט הייתה הפקיר לא חל שם תרומה: (קח) אינה תרומה. (שא) דכיון שהי' הפקיר בזמן שהי' ראוי להפריש מפרסמא מילתא ולא אחי להתחלף בטבל ולכך אין תרומתו תרומה (שז) ואם עשה מהן גורן חייב אפי' בעיר וכנ"ל סקצ"ד (שג) ודעת הגר"א להיפך דבהפקיר

ציון ההלכה

(רפג) ומלאכי צברכ"י יו"ד סי' של"א אות ו' שנסתפק בה והביא ראיות שפטור ממעשר ע"ש וכ"כ בטורי אבן ר"ה ט"ו א' ופסק כן: (רפד) נו"צ אה"ע סי' נ"ט וטעמו משום דרבנו והשו"ע סתמו ולא הביאו דין זה אלמא דס"ל דהבאנו צ"מ ל' ב' אחי כר"ל וק"ל כן וכ"כ בצרכ"י יו"ד סי' של"א אות ו' וכ"כ במאירי ב"מ ל' ב' שפסק כן וכ"כ הרש"ס ברפ"ו דפאה דרבנו פסק כר"ל: (רפה) רמ"א חו"מ סי' רע"ג סי' בשם הטור והרא"ש וע"ש בצמח שריף הגר"א: (רפו) כן מוצא בתש"י מהרי"ט סי' פ"ה ולא כמנ"כ ד"א פ"ו ממחנ"ע בנ"ל אות ק"ל בשם מנחם פמים וי"א דמתלעלין א"צ שלשה ע"י מחנ"א ה' וכי מהפקר סי' א' ובהגהות חכמת שלמה בחו"מ סי' ר"ע סי' ובהקדמה שם סק"ג אך לכתחלה בודאי יש להחמיר שיהא הפקיר בפני ג': (רפו) עה"ש ומ"מ נראה שאם נתן לכל אדם ליטול מהני בודאי כנ"ל ד"א ר"ש סקצ"ה: (רפח) סמ"ע שם מיהו לענין חיוב תרומה הו"ל ספק לכא"ו: (רפט) ראש"ש נדרים מ"ד א': (רל) ע"י ר"ן בנדרים שם: (רלא) סמ"ע שם: (רלב) מ"צ סי' תל"ד סקצ"ו וע"י בקצ"ה ר"ס רע"ג: (רלג) הגהות רעק"א בחו"מ ר"ס רע"ג: (רלד) ישועות מלכו וי"ל דה"ה בשעת חלישה שהרי הראש"ד מדמה לה לתפקיר כרמו והשכים בנקר ונצרו כמנ"כ צ"כ מע"א: (רלה) מקדש דוד תרומות אות ג' ע"ש טעמו וגם לפי טעם מן משום דלא מפרסמא מילתא אפשר דבזכה בה אחר מפרסמא מילתא ובישועות מלכו נסתפק בה: (רלו) ישועות מלכו: (רלז) חו"מ שביעית סי' ב' סק"ה ודמא סי' א' סק"ט וכ"כ בישועות מלכו וכן מוכח מהא דפריך בנדרים מ"ד ב' דילמא אחי לעשורי מן החיוב על הפטור כו' והרי שם מיירי בהפקיר וזכה במחזור ואם מה"ט תרומתו נדיעבד מה חשש יש בה: (רמח) חו"מ שביעית שם: (רמט) חו"מ דמא' שם ובישועות מלכו כ' דלא מהני וכ"כ קצת מלשון רבנו צ"ה הי"צ ולכא"ו נראה דאם תרם מלשון גמור עליהן פשיטא דלא מהני כלום דל"ש כלן הטעם דנראה כגורן וז"ע: (ס) ישועות מלכו ואפשר דגם מן מודה לזה דלא מפרסמא מילתא וז"ע ע"ש שנסתפק ג"כ אם יתן המעשר לזוי דמי למימר קאחינא מכה פטור ונראה דלכא"ו מן דדמי לעשה גורן לכא"ו נריך גם לתת דממעט ברש"י ב"ק ז"ד א': (שא) חו"מ שביעית סי' ב' סק"ה: (שז) ראש"ד וע"י חו"מ שם: (שג) בשנו"א ומבאר בחו"מ שם וע"י באו"ש שהקדים לשיטת הגר"א אבל בחו"מ הקשה ע"י הרנה

* כל המפריש (קט) מדבר שאינו חייב תרומה אינה תרומה. וכן במעשרות. (קי) דברים שאין דרך רוב בני אדם לזורען בגנות ובשדות (קיא) אלא חזקתן מן ההפקר (קיב) פטורים מן התרומה ומן המעשרות (קיג) כגון (קיד) השום בעל בכי. (קטו) ובצל של רכפה. (קטז) וגרים הקלקלי (קיז) ועדשים המצירות. (קיח) וכיוצא בהן: יג (קיט) נתערב (קכ) דבר שחייב (קכא) בתרומה

המפריש

באור ההלכה

* כל המפריש מדבר שאינו חייב תרומה אינה תרומה וכן צמעשרות. היינו חזקתן מהפקר קמה וזכה זה שהיה גורה דרבנן כנ"ל ומש"כ רבנו לקמן פ"ג ה"ד אם הפריש שכלים נטמן להם את הזרע ואת העץ אפי"ג דהעץ פטור מתרומה אין הכוונה שיש על העץ קדושת תרומה אלא לענין נתינתו לכהן יחידיו ואפי"ג להסבירים שם שהעץ חסור לזרים מדרבנן היינו מים דנטפל להורע ירש"ש ש"י פ"ג מתרומות מ"ג שפריש מן העץ על העץ אין כוונתו שהעץ חייב אלא ר"ל שהעץ פטור את עצמו שנחפס עליו שם תרומה וכוונתו רק לאפיקי שאין יכול לפטור מהעץ את הזרע לפי משנן ימ"ש"כ רבנו בפ"ד ה"ט"ו דגוי שהפריש אפי"ג מפירותיו שפטורין לגמרי מתרומתו תרומה מדרבנן משום שעלי כסין ויעמ"ש"כ שם בע"ה"ן הפס"ק כיון שאינו אלא כדי שלא יתחלף בתבואה של ישראל כמ"ש"כ שם לא חשיב ל"י הכא ולע"ק. ימ"ש צירי דמעשרות פ"ה ה"ב גבי

דרך אמונה

קמה וזכה לא חל התרומה אף בדיעבד אצל ההפקר יכול לפטור אלא כיון שגם בשכלים ראוי לתרום אין ההפקר יכול לתרום קודם זה נשאר שלא יחייב המירות אצל מה שהי' יכול לתרום קודם זה נשאר גם עתה שיכול לתרום ולכן אם חרס תרומתו תרומה מה"ח: (קט) מדבר שאינו חייב אינה תרומה. דרך כאלו בהפקר הי' גורה דרבנן שחל התרומה כמו בעשה גורן מש"כ"כ בשאר הדברים הפטורין אם הפריש אינה תרומה כלל גם מדרבנן: (קי) דברים שאין דרך כו'. (דש) צא"י אפי"ג דצחור"ל דרך רוב בני"ל לשומרין: (קיא) אלא חזקתן מן ההפקר. כתב רבנו בריש ה' וזיה המדברות והנהירות והנחלים כל שבהן הפקר וכל הקודם בהן וזה כגון העשבים והעצים והפירות של אילנות של

יער וכיו"צ (שה) והיינו בסתמא אצל צדוע ששייך לאחד בודאי אינו הפקר: (קיב) פטורים מן התרומה כו'. (שו) מ"מ אם הם נשמרים אפי"ג שהמין הזה רוצו הפקר הנשמרים חייבין בתרומה: (קיג) כגון השום כו'. (שו) ודעת הר"ש דמיניס אלו פטורין לא משום שהן הפקר אלא משום שצאין מחור"ל ממדינות הרחוקות שאין שם חיוצ תרומה (שח) וי"ש האלגריין והפסטיקין והאסטרובליין שאין כיו"צ כלל צא"י וצאין ממדינות הפטורות דפטורין: (קיד) השום בעל בכי. (שט) הוא מין שום חריף מאד שכל האוכלו עיניו יורדין דמעות (שי) וי"א על שם מקומו (שיא) וסימנו כל שאין לו אלא דיר [פי' שורה] אחד (שיב) שכולן השומין שלנו יש להם דרך לפניס מדרא: (קטו) ובצל של רכפא. (שיג) הוא מין בצל חריף מאד שמדמע את העינים (שיד) וי"א על שם מקומו (שטו) וסימנו כל שאין לו אלא גלד א' (שטז) ועוקלו נמנך לתיכור: (קטז) וגרים הקלקלי. (שיו) הוא מין פול גדול ומרובע ממקום הנקרא קלקלי: (קיז) ועדשים המצירות. (שיח) הוא מין עדשים שהקפה האחד שלהן חד ומצויין הרבה במצרים ולכן נקראין המצירות (שיט) אצל הקרקס והקוטניות אפי"ג שגם הם שכיח קצת מהפקר מ"מ חייבין בתרומה: (קיח) וכיוצא בהן. (שכ) כגון אלו שמנה רבנו בפ"ד דשמיטה ה"ג הפיגס והירצוין השוטים (שכא) וכן הסלגלוגות וכוסבר שצהרים והכרפס שצהירות והגרגר של אפר (שכב) וכן אלו שמנה רבנו בפ"ג דהיינו שעדיין לא הטילו שאור והנפפה (שכג) והכסבר (שכד) וכן האוג והחומץ שציהודא שכל אלו סתמן מן ההפקר: (קיט) נתערב דבר כו'. כתב רבנו בפט"ו ממאכ"א ה"ו (שכה) הטבל אסור צמינו בכל שהוא שהרי אפשר לתקנו (שכו) והור"ל דבר שיש לו מחירין דאפי"ג באלף לא בטיל (שכו) מדרבנן ושלם צמינו צמות טעם כשאר איסורין (שכח) ומדאורייתא צמינו צין בלח צין ציצע בטל צרוב (שכט) וכו"ו צמערות אצל הקונה פירות מן השוק ויש שם חיוצ ופטור הולכין אחר הרוצ דכל דפריש מרובא פריש: (קכ) דבר שחייב בתרומה. (של) ואפי"ג אין חיוצו אלא מדרבנן אין בטל צמינו אפי"ג באלף משום דשיל"מ: (קכא) בתרומה. (שלג) וכן צמערות (שלג) וכן ירק של חולין שצמנו של טבל שהטבל

המפריש

ציון ההלכה

ולכא"י לפ"ד הגר"א יכול לפטור וזה גם טבל גמור במק"א יל"ע: (דש) חזו"א מעשרות סי' ב' סק"ו וזה מיושב היר' רפ"ב דדמאי גם לדעת רבנו דמפרש הטעם משום הפקר: (שה) פשוט ועי' צ"ק פ"א ב': (שו) חזו"א מעשרות סי' ב' סק"ה: (שו) חזו"א שם סק"ו וכו"ד הר"י בן מ"ל סוף מעשרות וכפסטיק היר' רפ"ב דדמאי ונראה פשוט דמש"כ הר"ש לא גזר על חור"ל אלא צפירות הדומין לא"י כונתו על חור"ל הרחוק דפטור לגמרי מתרומה אלא צמדינות הקרובות פשיטא דכל הפירות חייבין וכן מוכח בר"ש פ"ג ש"י כגון מכיז וזה"ל דדמאי שם פ"ק מ"ג דהוא ממקומות הרחוקין ע"ש ובידיו מדרמה משנה ו' למשנה דסוף מעשרות ע"ש: (שח) ר"ש סוף מעשרות מיר' רפ"ב דדמאי וי"ל דלא הי' גמ"מ צא"י דאל"כ אפשר דחייבין כנ"ל פ"א הכ"צ: (שט) רבנו צפיה"מ והר"ש והר"י בן מ"ל סוף מעשרות צפ"י קמא וכו"ו צמירין ערך שם: (שי) הראשונים הנ"ל צפ"י ב' וי"כ הגר"א צמירין שם ועי' ברע"ב ש"י שהוא הר הלצון: (שיא) יר' סוף מעשרות: (שיב) ר"ש ור"י בן מ"ל שם: (שיג) רבנו צפיה"מ שם ומציא חרגוס חשרת מים רכפת מיא: (שיד) הראשונים הנ"ל: (שטו) רבנו צפיה"מ והוא דלא כרשב"ג ציר' שאין להם אירס דהיינו שאינם חריפין ונראה דגרים כאלו מילתא דרשב"ג כל שאין לו אלא גלד א' ופסק כוונתו דס"ל שאינו אלא מפרש וא"כ גם בעדשים המצירות יש לפסוק כרשב"ג יל"ע: (שטז) יר' סוף מעשרות: (שיו) רבנו צפיה"מ והוא מירושלמי ועי' ערוך ערך קלקלי: (שיח) רבנו צפיה"מ מיר' וגם להר"ש י"ל דלא מיר' כאלו דבאים ממלרים דהא מלרים חייבת מדרבנן אלא ריבן היו צאין מהאלרלות הפטורין: (שיט) רבנו צפיה"מ סוף מעשרות פסק דלא כר"מ יר' יוסי וגם כאלו השמיטו וכו' רבנו צפיה"מ דקרקס הוא מין כרוב או מין פול וקוטניות מין עדשים: (שכ) חזו"א מעשרות סי' ב' סק"ו ועמ"ש"כ צה"ל פ"ג דמעשר ה"א שצידדו לחלק צין אלו לאלו ע"ש: (שכא) רפ"ט דשביעית: (שכב) עי' חזו"א שם: (שכג) ואולי כסבר לחוד וכוסבר לחוד דלעיל אמר דווקא כוסבר שצהרים ימ"ש"כ רבנו לעיל צה"ה דכסבר חייב וכן בפ"ד דמעשר ה"ח היינו צורעה שידוע שמתחמיר: (שכד) משנה ריש דמאי: (שכה) והיא משנה בפ"ג דחלה: (שכו) כסף משנה שם ע"ש: (שכז) ט"ו ופרי"ח צו"ד ר"ס ק"ב וכן מצאנו במנחות ל"א א': (שכח) מנחות ל"א א': (שכט) תשו' המצ"ט ח"א סי' כ"א מהתוספתא שהציא המל"מ כאלו ועמ"ש"כ ברפ"ו דמעשר בפמיתא לה"ל טבל: (של) רבנו פט"ו ממאכ"א ה"ו ולא קי"ל בהיר' חלה פ"ג ה"ה דטבל דרבנן בטל צרוב צמינו וכו"כ צמירין מהר"ם צר צרוב צ"י סי' נ"ט ועי' צמירין מעשרות סי' ו' סק"י: (שלג) ר"ש באלף פ"ג: (שלג) חוספתא דמאי פ"ה ה"ט"ו ועי"ש שמיסין אם יש לו פרנסה ממק"א מוציא לפי השבון ואם לאו דבר הנכלל בולל ונטול ודבר שאינו נכלל נטול מן הקלח ומן החמיכות ומן הצינה:

בדבר שאינו חייב. כגון (קכב) זיתי ניקוף (קכג) שנתערבו בזיתי מסיק (קכד) וענבי עוללות בענבי בציר (קכה) * אם יש לו פירות אחרות מוציא על החייב לפי חשבון. (קכו) ואם (קכז) אין לו אלא אלו (קכח) מפריש תרומה ותרומת מעשר על הכל וכאילו הכל חייב בתרומה.

דרך אמונה

אוסר כלל שהוא: (קכב) זיתי ניקוף. (שלה) דהיינו זיתים של שכה ששכתן הצעה"ב צאלין והעניים מנקפים אותן [פי' דופקים על האילן והן נופלין מלשון כנוקף זית] ופטורים מתרו"מ (שלה) וי"א שהם זיתים שנשארים צאלין והם הפקר ופטורין מתרו"מ (שלה) וי"א שהוא הפאה של הזיתים (שלו) וכגון שחזר וקנה מן העניים זיתי ניקוף אלה (שלו) ואם לא קנה מהעני יתקן כדרך שנחצר צ"ד ממחנ"ע הי"י: (קכג) שנתערבו בזיתי מסיק. (שלה) דהיינו נסתם זיתים שצעה"ב מוסק [פי' מלקט] מהאילן שהן חייבין במעשר: (קכד) וענבי עוללות. שהן לעניים ופטורין מתרו"מ שנתערבו בענבי ציר שצ"ר צעה"ב וחייבין: (קכה) אם יש לו פירות אחרות. שהן טבל מפריש מהן תרו"מ על פירות אלו הטבל שנתערבו ובהן כגי ונתקנו אלו הפירות (שלה) מיהו אם נמערב רוב טבל במיעוט פטור (שם) או מחצה על מחצה יכול לעשר עליהן מפירות טבל גמורין אבל אם הרוב היו פטורין כיון דמדאורייתא ברובא בטיל וכנ"ל אינו יכול לעשר עליהן מן הטבל דהוי כמעשר מן החיוב על הפטור וכמש"כ רבנו לקמן פ"ה הי"ד אין מעשרין מדבר שהוא חייב מה"מ על דבר שהוא חייב מדבריהם אלא צריך לעשר מדבר שהוא חייב מדרבנן (שמה) כגון מן הדמאי [ובלבד שיפריש תחלה תרו"ג מן הכל שהרי הדמאי אין חייב בתרו"ג] (שמה) אבל לא יעשר מפירות שנמרחו ע"מ למוכרן אע"ג שגם הם אינן אלא מדרבנן כמש"כ רבנו ברפ"ב ממעשר או מפירות שמירחן גוי או מפירות חו"ל במקומות המחוייבים מדרבנן דהיי נקראים דרבנן חמור ומחוייב כמפריש מן החיוב על הפטור (שמה) וי"א אף לא מענין שאינו נקוב (שמה) וכן אין לעשר מדבר שיש בו מרי דרבנן על דבר שאין בו אלא חד דרבנן ויתבאר עוד בעו"ה בפ"ה הי"ד ושם יתבאר דבזמנינו שכלא"ה קוצרין את התרומה אפשר שיש להקל לתרום מחיוב חמיר על חיוב קל ע"ש: (קכו) ואם אין לו אלא אלו כו'. (שמה) ואע"ג דהשתא לא הו' דבר שיש לו מחירין דהא יהי' מוכרם להפסיד גם מהחולין כדי תרומה וכה"ג לא מקרי דשיל"מ מ"מ לא בטל הטבל דהחמירו חכמים דטבל לא בטל כלל משום דהחמירו כך איסורו כמו שהחמירו חמור א' פוטרת את הכרי כך איסורו אוסר במשהו וגם טבל של תרומה מעשר אע"ג דאין פטור נחטה א' לא חילקו חכמים בטבל: (קכז) אין לו. (שמו) ואין להחמיר לקרוא שם לתרומה ותרומ"ע בכל מקום שהוא נצפוני או דרומי ויתבטלו נק"א שאין מצטלין איסור לכתחלה וזה הו' כמבטל איסור: (קכח) מפריש תרומה כו'. היינו דלא אין לו ענה כ"א להפריש מיני' וי' לפי כולו (שמו) והנה קי"ל אין בילה אלא לין ושמך בלבד כמש"כ

באור ההלכה

המוציא משקין מגפת וזגין דפטור מתרומה עבר ותרם ר' זכרי' אמר יפה כחו אין הכונה דכל שם תרומה ע"ז אלא חבא עליו זכרה שנותן מחנה להכהן ור' מנא אמר שלא יפה עשה שהכהן יאכלנה בטבלה, ומש"כ הר"ם בפ"ק דתרומות מ"ה בשם ספ"ו דמעש"ר שהקדמנו בשבלים דפטור מתרו"מ מ"מ יכול לעשותו תרו"ג על מק"א רבנו לא ס"ל כן כמ"ס פ"ה הי"ג ומפ' הספ"ו בע"א כמ"ס פ"ג הכ"ג, ומש"כ בפ"ג ממעשר הי"ט דכל הפטורין מדמאי אם עבר והפריש מהן תרומ"ע ומע"ס מה שעשה עשוי דמאי שאני שאינו אלא קולות שהקילו חכמים בדמאי ואם רצה להחמיר על עצמו ולחוש חבא עליו זכרה ומה"ט ג"כ עניים שמתורין לאלל דמאי אם רצו לתקן מחקנין כמ"ס רבנו שם פ"י הי"א וכן בע"ס שט"ה נאמן לומר מעושרין הן אם חיקן בודאי חל שהרי למו"ס לא יאכל עד שיעשר כמ"ס רבנו שם פ"י וס"ב בלא"ה א"ס שאין הפירות פטורין מדמאי אלא העני מותר לו לאלל דמאי וכן בשבת הקילו לו לאלל דמאי על סמך שאלת בע"ה ופשוט. ועי' בד"א בתחלת הפרק שהבאנו דעת הראב"ד דאע"ג דמה"מ אין חייב אלא דגן מירוש ויפריש מהוה אם הפריש משאר הפירות חל מה"מ אבל רבנו ס"ל דכולהו מה"מ ועל ירקות בודאי ס"ל דלא חל כלל מה"מ אם הפריש כדמוכח הכא, והא דמהי להקדים תרומה בשבלים אע"ג דהפירות אכתי פטורין מה"מ ומותר לאללן בטבלן שא"ה שאין הפירות בני פטור אלא שעדיין לא הגיע זמן חיובן ויפ"י מקרא דיכול להקדים התרומה אף שעדיין לא הגיע זמן חיובן ונראה דאפי' אם נקוף לא ימרחם כלל מ"מ חל התרומה שהפריש בשבלים מה"מ כיון שהיו ראויין להגיע לזמן חיובן: * אם יש לו פירות אחרות כו'. הר"ם כתב דדוקא אם רובו טבל אבל אם רובו חולין א"א להפריש מפירות אחרות עליו כמבואר במנחות [לא א' ורק מחיוב דרבנן וכמש"כ בד"א]. אמנם רבנו לא הזכיר שום חילוק בזה, ובפשוט ל"ק דכבר ביאר רבנו בפ"ה הי"ד דאין תורמין מחיוב דאורייתא על חיוב דרבנן ולא להיפך והוא דינא דר"ש שזורי וגם כבר ביאר בזה מאכ"א דהא דטבל לא בטל הוא משום דשיל"מ דהוא דרבנן א"כ לא הוצרך להביא כאלו הפטורים אבל גם מלבד זה י"ל דקי"ל המפריש מחיוב תורה על חיוב דרבנן תרומתו תרומה ופטור את הדרבנן רק התרומה לא תאכל עד שיזויל עלי' תרו"מ ממקום אחר כמש"כ רבנו בפ"ה הי"ט וי" לענין תורם מענין שא"ג על הנקוב או מדמאי על הודאי וכאן שלא דן רבנו על התרומה רק על התערוכות לא הוצרך לכתוב זה דאפי' יתרום מן החיוב על זה ג"כ יפטור את התערוכות ורק התרומה לא תאכל כיון שמה"מ נשארה טבל וזין זה אין מקומו כאן רק בפ"ה ואולי מה"ט גם המהנה סתמה בזה דלענין לפטור את התערוכות ודאי פטרה, והנה יש לו פרנסה ממק"א יכול ג"כ להפריש מיני' וי' אם רוצה דהא קי"ל דיש בילה בלא אלא דענה קמ"ל שלא יטרוך להפסיד כפי כולו ומש"כ הש"ך פ"ד ס"ב של"א סקכ"ח תמוה מאד:

1234567

תרומה מעשר אע"ג דאין פטור נחטה א' לא חילקו חכמים בטבל: (קכז) אין לו. (שמו) ואין להחמיר לקרוא שם לתרומה ותרומ"ע בכל מקום שהוא נצפוני או דרומי ויתבטלו נק"א שאין מצטלין איסור לכתחלה וזה הו' כמבטל איסור: (קכח) מפריש תרומה כו'. היינו דלא אין לו ענה כ"א להפריש מיני' וי' לפי כולו (שמו) והנה קי"ל אין בילה אלא לין ושמך בלבד כמש"כ

ציון ההלכה

(שלה) כ"כ רבנו בפ"ו מגולה הי"ג: (שלה) הרא"ש בתוספותיו בחולין קל"א א' וזו גם כוונת הר"ם בפ"ה מפאה מ"ג: (שלה) רש"ס בפ"ג דחלה מ"ט ועי' בזה"ל בפ"א ממחנ"ע הי"ד ושם שהארכנו בזה ולידנו שגם דעת הגר"א בפאה שם לפרש כן ועי' לקמן פ"ג ממעשר הי"ד צעה"ל שחזרנו מזה: (שלו) רבנו בפ"ה מ בחלה: (שלו) מי"ט: (שלה) רבנו בפ"ה מ"ט: (שלה) חזו"א דמאי סי' י"ג סק"ו וכמ"ס הר"ם בפ"ג דחלה מ"ט וכמבואר במנחות [לא א' ורק מחיוב דרבנן וכמש"כ בד"א]. אמנם רבנו לא הזכיר שום חילוק בזה, ובפשוט ל"ק דכבר ביאר רבנו בפ"ה הי"ד דאין תורמין מחיוב דאורייתא על חיוב דרבנן ולא להיפך והוא דינא דר"ש שזורי וגם כבר ביאר בזה מאכ"א דהא דטבל לא בטל הוא משום דשיל"מ דהוא דרבנן א"כ לא הוצרך להביא כאלו הפטורים אבל גם מלבד זה י"ל דקי"ל המפריש מחיוב תורה על חיוב דרבנן תרומתו תרומה ופטור את הדרבנן רק התרומה לא תאכל עד שיזויל עלי' תרו"מ ממקום אחר כמש"כ רבנו בפ"ה הי"ט וי" לענין תורם מענין שא"ג על הנקוב או מדמאי על הודאי וכאן שלא דן רבנו על התרומה רק על התערוכות לא הוצרך לכתוב זה דאפי' יתרום מן החיוב על זה ג"כ יפטור את התערוכות ורק התרומה לא תאכל כיון שמה"מ נשארה טבל וזין זה אין מקומו כאן רק בפ"ה ואולי מה"ט גם המהנה סתמה בזה דלענין לפטור את התערוכות ודאי פטרה, והנה יש לו פרנסה ממק"א יכול ג"כ להפריש מיני' וי' אם רוצה דהא קי"ל דיש בילה בלא אלא דענה קמ"ל שלא יטרוך להפסיד כפי כולו ומש"כ הש"ך פ"ד ס"ב של"א סקכ"ח תמוה מאד:

(קכט) ומפריש מעשר ראשון ושני לפי חשבון דבר החייב: יד (קל) התרומה לכהן בין טהורה

דרך אמונה

פריש וצודאי פוגע בהטבל וכן יכול להפריש מיני ודי' על מקום אחר מטעם זה ובלבד שלא יטול רובם דלא אמרי' דהחולין צריצא איתי'. (שנו) מרק של כמה מינים אמרי' יש צילה ואפשר לעשר מיני ודי' ויכוין שיהא כל א' על מינו וכן אפשר להפריש על טעם הצלוע ועל המרק. (שנו) וכן אפשר להפריש מטעם על טעם. (שנו) עיסה שטיקרה משיפון חו"ל אבל מרגנין אחריה שמערבין זה סלת חטים יהסלת יש צארץ מהגדל כאן ויש מהמוצא מחו"ל והגדל כאן הוא נטון בריחיים הגדולה המספקת סולת לכל הארץ שכפי הנשמת מעשרין שמה ע"י משגים ממונה על כך נראה שיש להקל להפריש מיני ודי' כדעת הפוסקים דקמח בקמח הוא עירצו ואם עירצו שמה של חו"ל ואם של א"י שמה הוא מעשר יעוד נראה דעודא דיון לא המירא מדמאי דצדמאי קי"ל יש צילה אפי' ציבש וימיהו אם אפשר למצוא טבל ידאי יכול להפריש עליהן בתנאי ואת התרימה ותרומ"ע שעשה יקצר יעוד יתבאר בדיני תערוכות טבל צפ"ס מה' מעשר וצפ"ו מזכירים הי"א בעזה"י: (קל) התרומה לכהן. ונתינתה מ"ע שגא' ראשית דגן חירשך ויזהרך חתן לו וע"ל סק"ו דלפ"ד (שם) הרמב"ן נחשבין צ' מ"ע מזאת הפרשה ומזאת נתינה אבל (שם) רבנו כללם צמזיה אחת (שם) ומ"מ לכו"ע אין מצרכין על הנתינה רק על הפרשה (שם) וכו"ו צודאי טבל אבל בספק טבל אין חייב לתת שום מחנה רק להפריש (שם) וא"א לנאת מזאת נתינה נתינת דמים אפי' אם הכהן מקדים אלא חייב ליתן המחנות עצמן וכן צלוי ובעני וע"ל פ"ו ממעשר ה"ח שיש עצה ע"י הלואות מעות לכהן ע"ש ולקמן צפ"ו ה"צ יתבאר בעז"ה אם גם צוה"ו יש מזאת נתינה לכהן:

רבנו לקמן פ"ג ה"ד והיינו שדבדב לא אמרי' שאם נתערב צו דבר יש צלל משהו שנו גם מהתערובות לפי חשבון לפי שמתערב יפה אבל בדבר יצא שמתערב חיישי' שמה לוקח מא' מהן ולא מהשני וא"כ בדבר יצא לא יועיל אפי' יפריש מיני ודי' לפי כולו וצ"ל דגם כאן יעשה מכל הזיתים שמן ומהענבים יין יאז ויכל להפריש מיני ודי' לפי חשבון (שמה) של הכז ותליין צודאי יש כאן לפי החשבון מהטבל (שמה) א"כ איירי שכל הענבים של מין א' הם מסמינים ויניכרים אלא ששבת איזיה של הציר ואיזיה של העוללות ושפיר מצי להפריש מכל מין ואפי' אם העוללות ריב (שנו) ואם צאמת הם מעורבים והם פירות יצאים ואין לי פרנסה ממקום אחר אין לו תקנה עד שיעשר מכל פרי ופרי (שנו) ואם נתערב הכל כגון שעשה עיסה מהכל ויש שם תערובות חיוז ופטור אין לו תקנה עד שיטיל עזיר המעשרות יותר משיעור הפטור שאז צודאי פוגע בטבל ועושה אותו תרומ"מ צלל מקום שהוא ונותן הכל לכהן והכהן יתן לו דמי השאר: (קכט) ומפריש מעשר ושני לפי חשבון. (שנו) היינו שצודאי צריך לקרית שם על המעשר"ר ומע"ש ומ"ע אלא שיכול לקרות שם על המעשר"ר צלל מקום שהוא הטבל יהא עשיריתו צלל צפונו או דרומי מעשר"ר וא"צ ליתן ללוי אלא לפי חשבון הטבל ולא יותר כי מעשר"ר מותר לזרים ואין כאן אלא חיוז ממון וכן יעשה במעשר עני וכן מע"ש יכול לקרות שם צלל"מ שהוא הטבל צלל פלוני (שנו) ויחללו על המעות אבל תרומ"ג ותרומ"ע (שנו) שאסור לזרים מוכרת לתת לפי כולו (שנו) והכהן ישלם לו על השאר. (שנו) ואם נתערב חולין בטבל וריצו טבל אם הוא לא צלל יש צילה ומפריש מיני ודי' וכו"ל ואפי' אם הוא יצא ציבש יכול להפריש מיני ודי' ואמרי' כל דפריש מריצא

ציון ההלכה

סי' י"ג סק"ו ושביעית סי' ו' סק"ל ומעשרות סי' ו' סק"ו וכמשי"כ הר"ש צלה פ"ג מ"ט וכו"כ הרמב"ן והרשב"א בע"ז ע"ג צ' ונחשו' מהר"ם בר צרוך שער צ' סי' נ"ט, ונחשו' רי"ד סי' קכ"ב צ' דמחני' אחיא כמ"ד יש צילה וא"כ למאי דקי"ל אין צילה א"א אלא צלל וכן מוקי צירי' דחלה מחני' צין ושמן אלא דהירוי' מוקי לה כן מטעם אחר דלא קי"ל כן ועי' בחזו"א שביעית שם דדעת רבנו ג"כ דקי"ל אין צילה אלא צין ושמן ודלא כמהר"ט ח"א סי' י"ח שהצא המל"מ כאן וכן בסוף ה' מעשר וכבר חלק עליו במרכה"מ פ"ה מתרומות הי"ז אלא שהמרכה"מ הלך בדרך אחרת צדדי רבנו כאן ע"ש: (שמה) והכהן צריך לשלם לו עבור היתר כמשי"כ הר"ש צלה פ"ג מ"ט וע"ל צלה"ל אית שג"ה: (שמה) חזו"א שביעית שם: (שנו) כמ"ש רבנו צפ"ד ממעשר ה"ח ווע"ש מה שיתבאר בעז"ה וכו"פ מהרי"ט צחשו' ח"א סי' י"ח וצמב"ן ע"ז ע"ג צ' משמע דכנה"ג שאין יכול להפריש מיני ודי' ואין צו ציבש בטל צריצא וכו"ל להפריש ע"ש וצ"ע והרשב"א צתוה"ב סוף שער ד' ומוצא צב"י י"ד סי' קכ"ב העתיק לשון הרמב"ן ומשמע שם הלשון דמחני' דזחי מסיק מיירי שאין צו ציבש ותמוה דהא מיירי צמינו וגם צמ' אמרי' טבל צמשהו ואוקמא הרמב"ן צאין לו פרנסה ממק"א וצריך להפריש מיני ודי' וצ"ל דכוונתו ג"כ כמשי"כ צמב"ן לפנינו: (שנה) צ"י י"ד סי' ש"ל צס"מ מ"כ ומוצא צמאור הגר"א שם סק"ה יע"ל פ"ס ממעשר מצואר צאורך: (שנו) ר"ש חלה פ"ג מ"ט: (שנו) ומשי"כ הרשב"א אינו חייב לאלל צירושלים אלא לפי חשבון ר"ל לחלל המע"ש ולאכול הדמים לפי חשבון יכ"כ צהלנחא צמרחא: (שנו) וזה כונת רבנו צפיה"מ שיש צהן חיוז מיתה היינו שאסורין לזרים ועי' צר"ש שם שדעתו דאם הי' טבל של דמאי הקילו צו שגם התרומה מעשר לא יפריש מיני ודי' אלא לפי חשבון ולא לפי כולו אבל רבנו לא הביא זה: (שנה) ר"ש חלה פ"ג מ"ט ומשי"כ נוחן או מוכר אין זה שהר"ש מתפקד אלא ר"ל יעשה כרצונו ומשי"כ הה"ט צ"ע וצמב"פ שם צ' לפ"ד רבנו נוחנה לכהן צחנס ועי' צעה"ש וצ"ע: (שנו) חזו"א מעשרות סי' ו' סק"ו ו' ולכא' יש צוה ג"מ צלל צלל מוכרת לטול כנגד כולו וכו"ל אבל ציבש סגי שיקח רק כנגד הטבל ועמשי"כ צפ"ה ממעשר הי' צס"ה הרשב"ד וצפ"ו מצבורים הי"א: (שנה) חזו"א דמאי שם יתבאר צפ"ו מצבורים שם: (שנו) חזו"א שם סק"ה: (שם) צהשגות סי' י"ג סק"ה ויתבאר בעז"ה צפ"ו מצבורים הי"א: (שנה) חזו"א דמאי שם יתבאר צפ"ו מצבורים שם: (שנו) מכתב כמ"י ממרן ומצואר ג"כ בחזו"א דמאי לסיפר המלות שרש י"ב: (שם) שם ועי' צמריס שהצריך צוה ואפשר לדעת רבנו אין מזאת נתינה רק נעשה ממון כהן ויש להודיעו מפני השבת אצדה וע"ל פ"ג סי' ג' סק"א ד"ה צגלין: (שם) חשו' הרשב"א סי' י"ח ע"ש העטעם: (שם) קוטנרס ה' תרומ"מ שהדפיס צה עי' צמאור צחזו"א דמאי סי' ג' סק"א ד"ה צגלין: (שם) חשו' הרשב"א סי' י"ח ע"ש העטעם: (שם) קוטנרס ה' תרומ"מ שהדפיס ר"ו שפירא וצ"ל ע"פ מרן ואם הוא מסופק אם הוא מע"ש או מ"ע יתבאר בעז"ה צפ"א ממע"ש ה"ז אם חייב ליתן: (שם) חזו"א מעשרות סי' ח' סק"ה:

להפריש ממנו תרומה בטומאה וליתנה לכהן שנאמר ואני נתתי לך את משמרת תרומותי (קלה) אחת טהורה ואחת טמאה. (קלו) הטהורה נאכלת לכהנים (קלז) * והטמאה (קלח) יהנו בשריפתה. (קלט) אם

דרך אמונה

באור ההלכה

מהן על פירות אחרים אפי' צה"ל דכאן איכא חרי דרצנן אמנם עיקר דינא דחרי דרצנן אינו צרור עמש"כ לעיל צפ"א ה"ח צנה"ל: * והטמאה יהנו בשרפתה. צפנ"י שנת כ"א א' כ' דהא דלחר צירו' סוף תרומות מי שאין לו שמן של חולין מדליק שמן שרפה במוכה (והביאו רבנו לך' פי"א ה"ח) משמע דמי שיש לו שמן של חולין לא ידליק הטעם משום שמוחר השמן עושין לו מדורה נמצא מביא לידי פסול משמע דס"ל דאסור לשרוף ח"ט בלי ליהנות דהוה הפסד וכן האריך צנ"א חזון דאורייתא כלל ט"ו ומימא א"כ גם אם אין לו אסור להדליק דנ"ח אסור ליהנות לאורה ומלות לאו ליהנות ניתנו והא דלחר דוקא מי שאין לו שמן אחר י"ל דאם יש לו שמן אחר אין עושין מלות חבילות חבילות והא דנרג שנת הוצרך צנ"א טעמים אחרים דאין מדליקין בשמן שרפה היינו לאסור אפי' מי שאין לו שמן אחר דדין אין עושין מלות חבילות הוא דוקא ביש לו אחר ולא באין לו כמ"ש בנפסחים ק"ב ב'. ועוד הרי בתרומה טמאה ליכא כלל דין שימור כמבואר בצבורות ל"ד א' דרך צנ"א' יש דין שימור וכ"ה בהדיא בחוס' יצמות ע"ד א' ד"ה טהא וצנ"א' שם ע"ש, וכן מבואר בחוס' שנת כ"ד ב' ד"ה לפי שכן דהשרפה אינה לצורך הנאחזי אלא לשם מלות שרפה אלא שהמורה לא הקפידה שיהנה ממנה בשעת ציעורה עוד כ' שם דשרפת תרומה שלא לצורך לא שכיח דשום אדם לא ישרפה חנם כיון שיכול ליהנות בשעת שרפתה ומבואר שאין צה שום אסור וכן מבואר בחוס' צ"ק קט"ו ב' ד"ה אלא שכן שיש הפסד כהן שאין יכול להדליק אלא בטורח גדול ואם חייב לעשות כן מה הפסד יש וכ"מ בחוס' צבורות כ"ב ב' ד"ה חירוס שהק' אטו בשופטני עסקי' שמוחרין ליהנות בשרפתה ואינם חפצים ומבואר שאין צה איסור וכן מוכח מדברי רבנו פ"ג מיו"ט ה"ח שכן שאין שורפין חלה ציו"ט משום ששרפה שלא לצורך אכילה הוא ל"ח וקשה הרי מותר ציו"ט להסיק

עליה תרומה. (שעת) ומצרכין על ההפרשה: (קלה) אחת טהורה כו'. (שעת) מדכתיב תרומותי לשון רבים ולא כתיב תרומתי דרש"י שתי תרומות א' טהורה וא' טמאה: (קלו) הטהורה נאכלת לכהנים. ואסור לשורפה ולהפסידה שלא ניתנה אלא לאכילה כדלקמן רפ"א: (קלז) והטמאה יהנו. הכהנים בשרפתה (שפ) אם ירצו אבל אין חייבין דוקא ליהנות בשרפתה (שפא) ושרפתה מלות עשה (שפב) ומ"מ אין מצרכין על שרפתה (שפג) ומותר לשורפה כלילה (שפד) ומותר לישראל ליהנות מאפרה (שפה) ותרומה טמאה שאינה ראויה כלל להסקה ולשום דבר אפשר שא"צ לתתה לכהן כדי שהכהן יאצבה ויכול לאצבה בעצמו וצ"ע, ואם חייבין לשרוף בזמנינו יתבאר צנ"א: (קלח) יהנו בשרפתה. (שפו) אבל אסור לאכל תרומה טמאה והאכל עובר בעשה כדלקמן פ"ו ה"ג: (קלט) אם ה' שמן מדליקין אותו. (שפו) אבל אסור לסוך בו אף לכהנים כיון שסיכה כשתי' ותרומה טמאה אסורה בשתי' וכ"ש בזמנינו שהכהנים עומאים טומאת הגוף שאסור להם סיכה (שפח) וכן אסור לסוכה למת אפי' כהן (שפט) וכן אסור להאכילה לצהמת כהן שתרומה טמאה מלות דוקא בשרפה (שצ) בזה, ואם מותר לזלף יין טמא יתבאר צפ"ב ה"ה והי"ב שיש דעות בזה ודוקא לכהן אבל לישראל בודאי אסור דהוה הנאה של בלוי (שצא) וגרסה דלהמתירין אם זלף כהן מותר גם לישראל ליהנות מזה (שצב) ובזמנינו שכולנו בחוקת טמאים אם התרומה הוכשרה צא' מו' משקין [שהם יין, דבש דבורים, שמן, חלב, טל, דם, מים] דהיינו שצאו הפירות אחר שנתלשו צמגע עם א' ממשקין אלו צריך לשרפן (שצג) ואין לקוצרה. ואם אין לו עזים לשורפה קוצרה שלא יבא לידי תקלה אבל אסור להאכילה לצהמת ואם מצפה שיהיו לו עזים למחר צריך להמתין (שצד) ומ"מ המנהג בזמנינו להקל בקוצרה משום שטורח עלינו שרפתן ותיישי' שיצא לידי תקלה אבל אסור לקלקל צידים ואסור לסחוט תמרים ותפוחים וכו"ג אלא קוצרים כמות שהוא וכן אין ליתן לתוך השמן דברים הפוסלים מאכילת אדם וכ"ש שאסור לקלקל כדי להשתמש בהן שמה יצא להשתמש בהן לפני שימקלקלו ואפי' אם קלקלן י"ל דלא הותר לזר להשתמש עי"ז כדלקמן פי"א ה"ה סקיי"ט ולכן אסור לעשות צורית מהשמן ואם עשה אסור להשתמש צה [וגם צל"ה לא פקע שם תרומה מינה כ"ז שראוי לסיכה] (שצה) וכ"ז בתרומה שהוכשרה כנ"ל אבל פירות שלא הוכשרו

הח"מ 1234567

הח"מ 1234567

ציון ההלכה

(שעת) כמ"כ רבנו צפ"ה מצבורים ה"א: (שעת) שנת כ"ה א': (שפ) ע"י צה"ל: (שפא) כ"כ רבנו צפ"ג מיו"ט ה"ח דילפי' מקדשים וכ"כ חוס' בשנת כ"ה א' ד"ה כך צמד חי' וד' רש"י שם דהוא מדרבנן: (שפב) חרי דע"ד יו"ד קי' שכ"צ והעמק שאלה ריש שאלתא ע"ג: (שפג) ע"י מ"ב קי' חק"ו ס"ד צנה"ל ד"ה אלא וצנ"א' נר"צ מהדו"ת אור"ח ס' ל"ו: (שפד) חלה לחם קי' א' ככ"ו: (שפה) ארץ חפץ נחיצ ד' צנח"צ יס אות ל"ז: (שפו) יצמות ע"ג ב' ויר' צבורים פ"ב ה"א: (שפז) חזו"א דמאי ס' ט"ו סק"א וכ"כ צנ"א' וכמו שאסור לטמא לסוך ע"י נדה ל"ב א' וכ"כ מלשון רבנו לקמן רפ"א וכן משמע צנ"א' יצמות ע"ד א' ד"ה שמוחר דלולי קרא הוה אסרי' גם צנ"א' דסיכה כשתי' והחוס' שכתבו שם טעם אחר הוא משום דלולי צניטת ר"ת דסיכה כשתי' מדרבנן וא"ל קרא לזה אבל עכ"פ מדרבנן מודו דסיכה כשתי' וכ"כ בחוס' שנת כ"ד ב' ד"ה לפי וכן מוכח מדברי רבנו פ"י ה"ה שכן ואם הימה טמאה משלם דמי עזים לפי שאינה ראוי' אלא להסקה ומשמע דגם על שמן קאי וע"י שנת כ"ג ב' הואיל ולשרפה עומד ושם כ"ה א' מלות לשרוף את התרומה שנתמאלת וצמורה ל"ג ב' ואלו הן הנשרפין תרומה טמאה וכ"ז דלא כפ"מ צירו' שציעית פ"ח סוף ה"ב דמשמע מדברי דמותר לסוך תרומה טמאה וע"י צמאור הגר"א שהג"י תרומה טהורה וע"ש צמשת ר"צ שהג"י צנ"א' וכן מש"כ צמשת ראשונה רפ"ב דמע"ש ובפ"ג מ"י תמיה: (שפה) ראב"ד ור"ש משנן צמ"כ אמור פרשה ה': (שפט) חזו"א שציעית ס' ה' סקיי"ב ומעשרות ס' ז' סקיי"ג וכמ"כ חוס' והרשב"א צציה כ"ז ב' ור"ה רפ"ח דשנת וס"ה"ת ס' פ"ד דלא כצניטת רש"י וכ"כ בחזו"א אור"ח צהערות לפסחים ל"ג ב' ומש"כ בחוס' אנשי שם בתרומות פ"ט מ"ד בשם החת"ס צ"ע ועמש"כ צנה"ל לעיל ה"ב ד"ה הכרשיתין צעת רבנו: (שצ) וע"י צעור הציונים פ"ב צבורים דרשתי דל"ד צאש דחולדות האש כגון סיד רופח וכו"ג הוה כאש: (שצא) דומיא דנר שהדליק כהן דמותר גם לישראל דנר לא נר למאה ועוד שכבר נחללה: (שצב) חזו"א דמאי ס' ט"ו סק"א ושציעית ס' ה' סקיי"ב ומעשרות ס' ז' סקיי"ג ובקונטרס ה' תרומ"ט שנדפס ע"י ר"ז שפירא ז"ל פ"פ מרן ובחזו"א אור"ח הערות לפסחים ל"ג ב' וצנ"א' תרומ"ט שנדפס בסוף קונטרס כלאים ערלה ע"פ מרן ז"ל ואך מש"כ שם דתרומה טמאה אם חושש לתקלה מותר להאכילה לצהמת כהן צ"ע דזה נגד מה דמסיק בחזו"א מעשרות הנ"ל: (שצג) סה"ת ה' א"י וסמ"ג ל"ח רנ"ח: (שצד) חזו"א שם וכ"כ צנ"א' פ"י דמותר לקוצרה מפני התקלה וכ"כ צנ"א' הרדב"ז ח"ב ס' תשל"א בזמנינו שורפין אותה או משליכה לאיבוד צמקום שלא יבוא לידי תקלה (וקאי' על תרומה טמאה דטהורה אסור לשרוף) ומש"כ צנ"א' ה' א"י ס' י"ד שאסור לקוצרה י"ל משום דס"ל שצריך ליתן לכהן להסיקה: (שצה) חזו"א שציעית ס' ה' סקיי"ב ומעשרות ס' ז' סקיי"ג ובקו' ה' תרומ"ט שנדפס ע"י ר"ז שפירא ז"ל וצנ"א' תרומ"ט שנדפס בסוף קונטרס כלאים ערלה ובקו' ה' תרומ"ט ממרן ז"ל ס' א' אות ט' י':

הלכות תרומות פרק ב

היה שמן * מדליקין אותו. ואם היה דגן (קמ) וכיוצא בו מסיקין בו (קמא) את התנור: **טו** וכן תרומת מעשר (קמב) אם נטמאת. (קמג) או נטמא המעשר מפרישין אותה בטומאה וניתנת

באור ההלכה

דרך אמונה

הרי הן תרומה טהורה (שלו) ואסור לשורפן וכיון שכל הכהנים שזמנינו הם טמאי מת [שא"ל] לשום כהן ליהרר מליגע בכלי מתכות [וי"א כל כלין] שהי' צאהל המת שא"ל לטהר אלא ע"י אפר פרה שאין לנו בזה"ל לכן א"ל לאכל את התרומה ותרומ"ע ונר"ך לקוצרה (שלו) ולא יקבצם בכלי שמא ימאס אדם אחר ויאכלם] או יעטפם בנייר (שנח) ויכניסם לאשפה (שטט) ואסור לנהוג בהן מנהג בזיון ולא יטמאם אחר שהוכשרו (ת) וי"א דאפי' בעודו טבל אסור לטמאות אחר מירוח גם בזמנינו שגורס טומאה להתרומה (תא) ומדינא כיון שאין הכהנים יכולין לאכלה מותר ליתנה לבהמת כהן אם לא הוכשרו אבל כיון שאין לנו כהן מיוחד ויש קצת פוסקים שתרומה בזה"ל דאורייתא (תב) וא"כ יש בזה איסור דאורייתא ואף שיש להקל בזה מ"מ אין להדר אחר נתינה אם אין הכהן רוצה בה אלא שנותן לבהמתו כדי לזכות את הישראל במצות נתינה כיון שיש בזה עבירה לדעה מן הדעות ולקמן בפ"ו ה"ב יתבאר בעו"ה אם יש כלל מצות נתינה לכהן בזה"ל (תג) ואין להניח את התרומה בכלי או במקום שמיני שאר האוכלין שמא ישכח ויאכלנה ויהרר לקצור התרומה צמחה שלא יבא לידי תקלה: (קמ) וכיו"ב. (תד) כגון פת ועי' לקמן פ"י"ב ה"י"ב דנר"ך להשליכה לבין העצים וכן שמן נר"ך ליתן בכלי מאוס שלא יבא לידי תקלה (תה) אבל בזמנינו שצלא"ה אין תרומה נאכלת י"א שא"ל ליתן בכלי מאוס ושם יתבאר בעו"ה: (קמא) את התנור. (מו) או תחת תבשילו וכן כל כיו"ב (תז) ושאר משקין של תרומה שא"ל לשרוף קוצרין אותם: (קמב) אם נטמאת. דינה כדין תרומה שנטמאת וניתנת לכהן ליהנות בשרפתה: (קמג) או נטמא המעשר מפרישין אותה בטומאה. אע"ג דתרומת מעשר מותר להפריש מן הטהור על הטמא כדלקמן

תחת תבשילו ואם נימא שאסור לשרוף בלא הגהה א"כ ע"כ יסיקה תחת תבשילו ולמה אסור מיהו בלא"ה נר"ך טעם הרי יכול להסיקה תחת תבשילו וע"כ כמ"כ חוס' בשבת כ"ה ב' דעיקרה לאו לך ועכ"פ מוכח שאין חיוב דוקא ליהנות דא"כ עיקרה לכן ומש"כ חוס' בשבת עוד לתרן דהוא מדרבנן לא יחכן לפ"ד רבנו שר' בהדיא שעובר על ל"ת ומאסתי ראי' זו בס' מע"א כהן אות ד'. וכן משמע לשון הטור יו"ד סי' שז"א והוא שרפה יכול להניחה עד שישרפנה ליהנות בה בשעת שרפה משמע שאין מחויב בכך (ויש לדחות קצת) אך יל"ע דבתוספתא פ"ח דמאי ה"ו אימא נטמא תרומה ותרומ"ע ומניחה במקום המונע א' תרומה טהורה וא' תרומה טמאה לא יטוף אדם שמן לא לתוך נר חדש ולא לתוך המדורה ולא לתוך דבר המאבד ופי' המ"ב דגם תרומה טמאה אסור לאבדה ונר"ך שימור וכיון דתרומה אין צורך לזה היא כמאבדה ומשמע דאסור לשרוף בלי הגהה מיהו מרישא דקמ"י שר"ך להניחה במקום המונע י"ל דהטעם כדי לקיים צו מצות שרפה והא דקמ"י אין נותנין לתוך נר חדש אין הכוונה להדליק אלא לחסום את הנר ע"י וזה אסור דתרומה בשרפה אבל ממדורה קשה ובחסידי דוד משמע שמפרש דאזר קאי וקמ"ל דל"ת דדוקא ליהנות מהן אסור לזר אבל לאבדה מותר קמ"ל דנר"ך ליתנה לכהן ואסור לזר לאבדה אף בלא הגהה ובנר חדש נכלע צנר וכן במדורה אין צורך לזה והיא כמאבדה בלי הגהה ובס' חזון יחזקאל מפרש דקאי אשמן של טבל ונ"ל דהו' הגהה של כלי ונ"ע ועמ"כ עוד בזה בבה"ל פ"י"א ה"י"ח: * מדליקין אותו. עמ"כ ד"א והנה בבה"ל ה' א"י ובסמ"ג ל"ת רנ"ח כתבו שלא יניח התרומה רק בכלי מאוס פן ימאסוה ויאכלנה אבל הטור ביו"ד סי' של"א כתב שיכול להניחה בכל כלי כיון שבה"ל אין שום תרומה נאכלת לא יבא לידי תקלה וכ"כ הרמ"א שם סי' ט"ט ומ"מ כתב הט"ו שלא יניחה במקום שמחזיק שאר האוכלין פן ישכח ויאכלנה [ואולי זו גם כונת סה"ת והסמ"ג] כמ"כ ד"א ובכו"פ פ"י"ו ב' בשם סה"ת שלא יתננה בכלי שלא תמאץ ויבא לידי תקלה ויאכלנה וכ"ה בבה"ל לפנינו אבל אה"כ ביאר דכוונתו שיתננה בכלי מאוס והגר"א צביאורו פסק על הטור ומאבד דגם האדינא נר"ך להניח בכלי מאוס. עוד כתב סה"ת והסמ"ג והטור והרמ"א שטוב שיכשירנה לפני מירוח כדי שיוכל לשרפה אבל מרן השמיטה בה' תרומ"ט שכתב ונראה שטעמו שאנו נוהגין לקצור גם תרומה טהורה וגם תרומה טמאה א"כ אין לנו שום ג"מ בזה ואין שום סיבה לגרוס טומאה בזה ובזמן הרמ"א שהיו מעט ישראל צא"ל ומעט תרומה היו נוהגין לשרוף תרומה טמאה ולשהות תרומה טהורה עד שיקצרה ולכן כתבו לטמאותה אבל בזמנינו שיש הרבה ויש לחוש לתקלה שלכן מנהגינו לקצור הכל או לעטוף בנייר ולהניחה באשפה כמ"כ בחזו"א אין בזה ג"מ ולכן השמטנו זה:

ציון ההלכה

(שלו) וכ"כ בבה"ל ה' א"י ובסמ"ג ל"ת רנ"ח ובטור יו"ד סי' של"א ובכו"פ פ"י"ו ובזמ"א יו"ד סי' של"א סי"ט אבל לקוצרה מותר אע"פ שגורס הפסד משום תקלה אבל לא לשרפה שזה בזיון יומר וכן אסור לטמאותה כמ"כ בחזו"א שביעית סי' ה' סק"י וכ"כ בבה"ל ה' א"י סי' י"ד דמותר לקוצרה: (שלו) יש"ש יצמות פ"ח סי' ל"ג: (שנח) ובמקומות ששורפין את הזבל אפשר שאסור לתתן לאשפה שיעא ע"י לשרפה: (שטט) ומרן ז"ל הקפיד שלא ישפכו משקה תרומה בכור משום שירר לביד והו' בזיון וכ"ש שלא לשפכו בבה"כ או בצימ המרחץ אלא בחוץ ע"ג קרקע ועי' בתשו' רנ"ב אשכנזי סי' ב' שהי' המנהג לשפוך את היין של תרומה ונחשו' מב"ט ח"ב סי' קנ"ח ומוצא ג"כ באבן עזר רובל סי' ט' ב' דלשפוך על הארץ ולדרוס עלי' הוא זלוול נקדושת התרומה וכן לזרקה אחורי החציות ע"ש, ואחר ששפכו את התרומה מן הכוס הורה מרן ז"ל לשטוף את הכוס ג"פ ועי' יו"ד סי' קנ"ה סי"א: (ת) כ"כ הרמ"א ביו"ד סי' של"א סי"ט וע"ש צביאור הגר"א שבה"ל נסתפק בזה כיון שתרומה בזה"ל דרבנן אפשר שיותר לטמאותה גם אחר מירוח משום תקלה שלא יכשל בה ועי' בכו"פ פ"י"ו שהעמיק ד' סה"ת ונ' שיש שם ט"ס ונ"ל דאחר מירוח ואחר גלגול אסור אפי' להכשיר אבל קודם מירוח וגלגול מותר ואח"כ מאבד דבה"ל מותר אפי' אחר מירוח והביא ראי' וכ' שיש לדחות הראי' ע"ש: (תא) עי' פסחים ל"ב א' ג' תרומת חמץ שאם רצה הכהן מריצה לפני כלבו ושם בתרומה טהורה עי' חוס' ביצה כ"ו ב' אף ל"ע דשם אמר ג"כ תסיקה תחת תבשילו וזה רק בטמאה ועי' בס' ארן ספן דף ל' ב' שהביא ג"כ בשם הגר"ש פלנט ז"ל שהחזיר להאכיל בזה"ל לבהמת כהן תרומה טהורה שלא הוכשרה אבל לא תרומה טמאה ובס' קול גדול למהר"ם בן חביב סי' נ"ו מאבד ג"כ בן צמחלה אף אח"כ החמיר בזה מלשון הטור שר' חקצר ולא כ' להאכיל לבהמה ועי' בכו"פ פמ"א שר' ג"כ בשם הרר"א טהור קודש שיתן הכהן הפת לכלבו או לבהמתו ועי' בס' המעשר והתרומה עמוד ק"ג עוד הוראות מחכמי ירושלים צענין זה: (תב) ועי' צביאור הגר"א יו"ד סי' של"א סקמ"א דלפ"ד החוס' דהגהה של כלי לזר הוא מה"ת אין להדליק תרומה טמאה רק כהן מיוחד ובזמנינו אין לנו כהן מיוחד וא"כ ה"ה להאכיל לבהמה: (תג) ט"ו יו"ד סי' של"א סק"ט וכ"ה בבה"ל ה' א"י ובסמ"ג ל"ת רנ"ח ועי' צביאור הגר"א ביו"ד שם סקמ"ב שמאבד שר"ך להניח דוקא בכלי מאוס שלא יבא לאכלו ועי' בבה"ל: (תד) דנפסחתי ל"ג ב' מבואר דפת עדיף מחטים ואע"ג דביר' תרומות פ"ה ה"א איכא מאן דאסר ימים כשמן ומותר דר' יוחנן אמר שם היא שאר כל הדברים ובסוכה ל"ה א' מבואר דאפי' באחריו מסיקו תחת תבשילו: (תה) ביארנו לעיל בבה"ל: (מו) שבת כ"ה א': (מז) תמורה ל"ג ב' מיהו החוס' בשבת כ"ה א' ד"ה כן כתבו דלא קאי לתרומה ע"ש:

לכהן (קמד) ליהנות בשריפתה: טז (קמה) * כל המפריש (קמו) תרומה גדולה או תרומת מעשר (קמו) * מברך (קמת) קודם שיפריש כדרך שמברכין על כל המצות (קמט) כמו שביארנו בברכות:

דרך אמונה

פ"ה ה"ז מ"מ אין מחויב בזה (תח) ויכול להפריש ג"כ מיני
וצי' מן הטמא על הטמא: (קמב) ליהנות בשרפתה. כדין
תרו"ג בהלכה הקודמת: (קמב) כל המפריש. (טע) אפי' כהן
שאין נותן לאחר שאין מצוה הפרשה תלויה צנתינה דתרי מצוה
יניבו (תי) וכן צמעש"ר שמפריש לו: (קמב) תרומה גדולה.
(תיא) בין טהורה בין טמאה (תיב) בין צאריך בין צחול
(תיג) וכן על כל תרומה דרצון מצרכין (תיד) חוץ מן הדמאי
שנתקן משום ספק ועל הספק אין מצרכין (טטו) וכן על כל
ספק טבל (טטז) ואפי' ספק רחוק שמא עישרו אין מצרכין
עליו דספק צרכות להקל (תיז) ובחזו"א נסמפק אם מצרכין
ראוי לעמוד בשעת הצרכה (תיט) אבל ההפרשה ודאי יכול ל
תרומה (תכא) ידעת רצו דדוקא כשמפריש לעצמו אבל כשמס
ע"פ הרמ"א מצרכין לעולם להפריש (תכב) וכן כשמפריש מ
שני ועל מעשר עני להפריש מעשר עני (תכד) ועל תרומ"ע
ולא סמ ציניהן כוללן בצרכה אחת ומצרך להפריש תרומות ו
צרכה זו (תכו) ובדיעבד אפי' סמ ציניהן ואפי' שהה הרצה צ
צרכות להקל (תכח) וכן המתקן מינים שונים ביחד או בואח
צמקוס שאין נמינה בגון כהן שמפריש כנ"ל וכן בזה"ז שאין
שלא יהא עובר דעובר (תלא) ודוקא אם אין רוצה לקרוא ש
רוצה לקרות לה שם מצרך אחר ההפרשה קודם שיקרא לה
אינו מצרך (תלב) ואסור לדבר בין הצרכה להפרשה: (קמב)

באור ההלכה

* כל המפרש. ע"י צאדק חפץ להגדמ"י כהניו זצ"ל נתיב ד' סי' ט"ו
ש"י שקודם הצרכה רא"י שיאמר הנני מוכן ומזומן לקיים מצוות הפרשת
תרומות ומעשרות כמו שאזינונו הבורא יתצדק שמו לשם יחוד וכו' וכן
יאמר בשעה נתינה לקיים מצוות נתינת תרומ"מ ומסמכר דדוקא נודאי טבל
יאמר כן וע"ל צנח"ל אות חמ"ט: * מברך קודם שיפרש. צמח"א
דמאי סי' ט"ו סק"ה נסמכק אם מברכין על הפרשה צמחשנה כיון שאין
צו מעשה יצאו"ש סוף ה' מילה הביא רא"י מהרא"ש בע"ז פ"ד סי'
ט' וכו"ה צמוס' ר"י המסיד צרכות (ל"ו א' ד"ה הוה) שהביא רא"י מהא
דפרץ צמולין ו' על ר"מ דפרץ דילמא נפן עיניו צדד זה ואכל צדד
אחר ולא משני דהא ראו שלא בדרך אלתא דמירי צמאי דאין מברכין

עליו דספק זכרות להקל (חיו) ונחזו"א נסמפק אם מזכרין כשמפריש במחשבה ועי' זכה"ל (תיו) וי"א שלכתחלה אם אפשר
ראוי לעמוד בשעת הזכרה (טיט) אבל ההפרשה ודאי יכול להיות מיושב: (קמז) מזכר. (תכ) זא"י אמ"ה אקב"ו להפריש
תרומה (תכל) ידעת רבנו דדוקא כשמפריש לעצמו אבל כשמפריש לאחרים מזכר על הפרשת תרומה (תכז) אבל לפי מנהגינו
ע"פ הרמ"א מזכרין לעולם להפריש (תכח) וכן כשמפריש מעש"ר מזכר להפריש מעשר ראשון ועל מע"ש להפריש מעשר
שני ועל מעשר עני להפריש מעשר עני (תכד) ועל תרומת"ע להפריש תרומת מעשר (תכה) ואם הפריש הכל זה אחר זה מיד
ולא סח ציניהן כוללן בזכרה אחת ומזכר להפריש תרומות ומעשרות (תכו) ואם הפריש גם חלה עמהן פוטר גם את החלה
בזכרה זו (תכז) ובדיעבד אפי' סח ציניהן ואפי' שהיה הרבה ציניהן כל שלא הסיח דעמו אין חוזר ומזכר שיש בזה דעות וספק
זכרות להקל (תכח) וכן המתקן מינים שונים ביחד או בואח"ו מיד א"ז אלא זכרה אחת (תכט) ומזכרין על ההפרשה אפי'
במקום שאין נתינה בגון כהן שמפריש כנ"ל וכן בזה"ו שאין נותנים: (קמח) קודם שיפריש. (תל) וכללד שכבר מוכן להפריש
שלא יהא עובר דעובר (תלא) ודוקא אם אין רוצה לקרוא שם צפה רק ע"י ההפרשה נקבע לשם תרומה במחשבה אבל אם
רוצה לקרות לה שם מזכר אחר ההפרשה קודם שיקרא לה שם (תלב) ואם הפריש וקרא עליהן שם תרומה ולא צריך שוב
אינו מזכר (תלג) ואסור לדבר בין הזכרה להפרשה: (קמט) כמו שביארנו בזכרות. פרק י"א (תלד) ואם הרבה מפרישין

ציון ההלכה

(תח) דלג קי"ל כר' נחמי צ"ק קט"ו ב' (חס) רשב"ץ צוהר הרקיע מ"ע קמ"ט וגם לרבוטו שזה כלול במ"ע אחת עכ"פ אין מעכב זה
 זה: (תי) שם: (חיל) כ"ח רבנו צ"ה מבכורים הי"א לענין חלה וכ"כ הרשב"ץ צוהר הרקיע מ"ע קמ"ט והרשב"א בקוף פסקי חלה והמאיר
 בחלה פ"ב מ"ב וע"ה חלה פ"ב מ"ג לזו קורא חלה בשם: (חיצ) רמב"ם שם לענין חלה: (חיג) שם כ"ג א' דרך על דמאי אין מצרכין משום
 ספק דנריהם וכן מוכח מהא דלחל חול' וע"ל פ"ט ממעשר הי"ד ומש"ס: (חד) כמשי"כ רבנו צ"ט ממעשר הי"ד: (חסו) קונטרס ה' חרו"מ
 שדפס ע"י ר"ז שפירא ו"ל ע"פ מרן וכ"ה במאיר נדה ב' ב' צ"ב ל"ו א' פסחים ק"ז א': (חסו) כן שמעתי בשם מרן ו"ל וכ"כ המ"ב צבי
 רט"ו סק"כ דאפי' במקום שיש ס"ס לנדר ולכן אפי' פירוש שאין עליהן פיקוח כלל כגון אבטיחים הנמכרים בעגלות מ"מ אין
 עליהן דין טבל ודאי לענין צרכה או לנתינת מ"ע (ממו"ח שליט"א) אלא"כ תצטרך שלא נמעשר: (תי) דמאי סי' ט"ו סק"ה והרשב"ן בקוף ה'
 חלה כ' דכשםפירש במחשבה יצרך קודם ההפרשה כדי שיהא עובר לעשייתו וי"ל דספק מרן כשאין עושה גם הפרשה אלא קובע מקום במחשבה
 בצפוניו או בדורומו: (תיח) פ"מ יו"ד סי' שכ"ח סק"ב וע"ל פ"ה מבכורים הי"א אבל דעת הגר"א צביאורו לאו"ח סי' ח' ס"א שא"ל לעמוד
 אלא בעומר יליף ומקיעה: (חית) עמש"כ בס' נחל איתן סי' ה' ס"ה סק"ד: (תכ) תוספתא צרכות פ"ו הי"ט וירי' שם פ"ט הי"ג וכ"כ רש"י
 בצרכות מ' ב' והר"ש בפ"ה דמע"ש מי"א וכן הר"י בן מ"ל שם וכ"כ מלשון רבנו פ"י"א מצרכות הי"ג: (תכל) צפ"י"א מצרכות הי"ב י"ג וכ"כ
 בארכות חיים ה' חלה ודלא כחלם לחם סי' ו' סי"ט: (תכז) רמ"א צו"ד סי' רס"ה ס"ב וסי' ש"ה סי' וכו' שצ"ח הגר"א שם צבי' ש"ה
 והסכים לזה דהעיקר כדעת רש"י דלמסקנת הגמ' בפסחים ו' א' אין חילוק בין עושה לעצמו לעושה לאחר אלא דשם מצרכין לעולם על המילה
 ועל פדיון הבן שכן הנוסח מפורש בגמ' אבל כאן שהנוסח תוספתא וצ"ח להפריש מצרכין לעולם להפריש וואף שגלענת ר"ח הנוסח צ"ח
 פ"ק בפסחים דף ו' נוסח הצרכה על הפרשת חרומות וצ"ח לנתינת מ"ע וצ"ח לנתינת חרומות וצ"ח לנתינת חרומות וצ"ח לנתינת חרומות
 ש"ה לפסחים דף ו' וצ"ח צו"ד ר"ס שכ"ח לענין חלה וע"ה צ"ח ב' מ"ל חרומות פ"א מ"ו שכ' אקצ"ו לתרום ואין נוהגין בן כגלן
 וכ"ה בקונטרס ה' חרו"מ שהדפיס ר"ז שפירא ו"ל ע"פ מרן: (תכח) ר"ש ור"י בן מ"ל צפ"ה ממע"ש מי"א וע"ה תוספתא דחרומות פ"ג
 הי"ב וע"ה ביטעות מלכו ר"ש ה' ביטעות שנסתפק אם מצרכין על הפרשת ביטורים ועל נתינתו אמנם הרשב"ץ צוהר הרקיע מ"ע קנ"ו כתב כמדומה
 שצריך לנדר על הפרשת הביטורים: (תכד) כ"ג צ"ח ור"י בן מ"ל שם וכ"כ הרש"ם בדמאי פ"ה דף ס"ט א' ולי' השו"ע יו"ד סי' של"א סע"ח
 שכ' גם על תרומת המעשר להפריש תרומה י"ל שקצ"ר צוה וצ"ק: (תכה) כ"כ רבנו צפ"א ממעשר ה"ט: (תכי) ירי' דמאי פ"ה הי"ב: (תכו) מ"ב
 סי' ה' סק"כ וזה דלא כמו שפסק הרדב"ן בשו"י ח"ב סי' תשל"א שאם סח ביניהן חזר ומצרך והוא כדעת רבנו ספ"א ממעשר וע"ה מ"ב
 סי' תנ"ו סק"ד שכ' שאם מפריש חלה ממנה עיסות באלח"ו פוטר בצרכה א' אם לא סח ביניהן דברים שאין לצורך הלישה וצ"ק: (תכח) כו"פ
 פכ"ה ואפי' מתקן זה אחר זה וכ"ש למנהגינו שאומרים כל מין על מינו: (תכט) רשב"ץ בס' זהר הרקיע מ"ב קמ"ט ע"ש והוא מהרמב"ן
 בס' המנחות שרש י"ב ע"ש: (תל) עה"ש: (תלא) רמב"ן סוף ה' חלה בשם תוספתא וכ"כ המאיר צפ"ב דחלה מ"ב והוא תוספתא דתרומות
 פ"ג ה"ב וע"ה צבידולי הקדש סי' שכ"ח ס"א שהאריך צוה: (תלב) כ"כ רבנו צפ"י"א מצרכות ה"ו ומ"ש תוספתא דצרכות פ"ו הי"ט מאימתי
 מצרך עליהן משעה שמפרישן היינו שהפרישן ועדיין לא קרא עליהן שם וכמ"ש הרמב"ן כנ"ל אבל אם כבר קרא עליהן שם שוב אין יכול לנדר
 ומש"כ רש"י בפסחים מ"מ ב' ד"ה א"ל וקורא שם ומצרך כונתו דע"ה הצרכה קורא שם דדעת רש"י דהצרכה עצמה הוא הקריאה שם וכן מוצא
 בס' הפרדס לרש"י סי' קל"א ע"ש ונראה דאין לשאול על המשניות שצ"ל ששם לנדר כיון דצרכות אין מעכבות שוב הלאו"ה בס' מנחת יצחק
 ח"ט סי' קי"ח שכ"כ בשם אאמו"ר וז"ל: (תלג) ח"פ פמ"ה: (תלד) עה"ש וע"ה צ"ב סי' ח' סק"ג שלא נהגו בן ואפשר משום שאין הכל
 צה"ליו להסביו ללחל ולהוציא ע"ש:

הלכות תרומות פרק ב

יץ (קנ) אין מוציאין תרומה מהארץ (קנא) לחוצה לארץ (קנב) אפילו טמאה. (קנג) ואין מביאין תרומה (קנד) מחוצה לארץ לארץ. ואם הביא (קנה) לא תאכל מפני שהיא טמאה בארץ הכותים.

באור ההלכה

דרך אמונה

כאחת אחד מברך להוציא את כולם והם עונים אמן. (תלה) י"א שהמפריש תרומה צפסס הראשון שלא קיים עוד מעולם המצוה מברך שהחיינו וכ"ד הגר"א אבל לא נהגו כן (תלו) וראוי לעשות שהחיינו על איזה פרי או צד ולפטור גם את זה ועל הנתינה אין מברכין כלל כנ"ל הי"ד: (קנ) אין מוציאין תרומה כו'. (תלו) הוא מדרבנן (תלת) ואפי' תרומה שלא הוכשרה שלא תטמא בארץ העמים אסור להוציא וכן חלה דינה כתרומה כמש"כ רבנו צפ"ה מצבורים ה"ו וצפ"א ה"ו: (קנא) לחוצה לארץ. (תלט) ואפי' לסוריא (תמ) וצירושלמי משמע דאסור אפי' למקומות שכבשו עולי מצרים ולא כבשו עולי צבל (תמא) ואם הוציאו לחו"ל אינו נאכל שם (תמצ) וי"א שגם מסוריא אסור להוציא לחו"ל ממש: (קנב) אפי' טמאה. (תמג) דשוינהו רבנן כקדשים שמצוה לשורפן במקומן וגם כאן מצוה לשורפה צ"ל (תמד) מיהו אם הוציאן אפשר שצ"ל להחזירן ויכול לשורפן שם: (קנג) ואין מביאין תרומה. (תמה) ואפי' לא הוכשרה (תמו) דגורו חכמים כדי שלא ינאו הכהנים לחו"ל לטוב התרומות (תמו) וגם תרומה טמאה ממש אסור להביא: (קנד) מחוצה לארץ. היינו מהאחרות שחייבות בתרומה מדרבנן כנ"ל רפ"א (תמח) וכן מסוריא (תמו) וצ"ע אם ממקומות שכבשו עו"מ ולא עו"צ אם מותר להביא (תנ) וי"א דאסור להביא גם מחו"ל לסוריא: (קנה) לא תאכל

ומוכח דעל הפרשה במחשבה מברכין ע"ש. וכן יש להוכיח ממשנה דתרומות פ"א מ"א דלאלס לא יתרום ואמרו ציר' מפני הצרכה והוכיחו מכאן התוס' בציטין ל"א א' ד"ה במחשבה ובמנחות נ"ה א' ד"ה במחשבה ובנכורות נ"ט א' ד"ה במחשבה דאפשר לתרום במחשבה ול' התוס' במנחות משמע דא' מברך אע"ג שלא יצטרך צרכה שפיר דמי ומצאנו צדדיא דשייך לברך על המחשבה דא' אין חיוב כלל לברך כשחורם במחשבה א"כ למה אסור לאלס לתרום הרי גם פקח מותר לו לתרום כה"ג צ"ל צרכה ואין לומר דצדדיא אסור לתרום במחשבה שמפקיע את הצרכה דא"כ למה חיי אלוס ליתני כל אדם לא יתרום במחשבה שמפקיע את הצרכה דהא אלוס ע"כ תורם במחשבה ומה שהקשה צמח' רעק"א סי' כ"ט ממ"ש המג"א באו"מ סי' תל"ג סק"י דאין מברכין על הביטול כיון דסגי בלג אין מברכין על דברים שבלג והוא מהטור שם י"ל דשאני תרומה דכיון דנמשצתו חל תרומה הו"ל מעשה כדלמרי' בתמורה ג' ב' דתמורה לא נחשב לאו שאין בו מעשה משום דדיצורו אהעבד מעשה שחל התמורה וכעין זה מלאמי צ"ל המעשר והתרומה צ"ל אמי דינה ושם הביא מד' התוס' בקדושין נ"ט ב' ד"ה מיד ש"ל דמחשבה דתרומה כמעשה דמי דהו' כאלו תרם בידים ע"ש אבל צביטול חמץ אין עושה מעשה שאין זה הפקר גמור כמ"ש הראשונים אלא שמגלה דעמו דלא חשבו אצלו ורעק"א סי' שם צפוף סי' ל' דכיון דעומד למעשה לחמו לכהן מקרי מעשה וצ"ע דהרשב"ץ כ' בזה הרקיע מ"ע קמ"ט בתרומה וחלה ומעשר' ההפרשה מצוה לחוד והנתינה מצוה לחוד ומברכין על ההפרשה ואפי' כשאין נתינה כגון כהן שמפריש וגם צמלה טמאה מברכין על הפרשה ע"כ וכ"כ הרמב"ן בשה"מ שרש י"ב ומצאנו דאין זה שייך להנתינה אך מה שח' דודו שם צפ"י כ"ט משום שצמלה להפריש ר"ל לחתור התרומה מן השאר ע"י צמח' א' שם שנסתפק ג"כ בזה אי חייבו חכמים להפריש ומיהו יכול להפריש ואח"כ לקרות שם במחשבה נמצא

הצרכה רק על קריאת השם [ועי' במאור הגר"א או"מ סי' מ"ז ס"ד דדעמו דמברך צה"מ על ההורר כד"ת] והרמב"ן צפוף ה' חלה כ' גבי חלה דאם אין עתיד לקרוא לה שם להחלה מברך קודם שיפריש [דהיינו שיחמך התפילה של חלה] ואם עתיד לקרוא להם שם מברך אחר שיפריש קודם שיקרא להם שם ומשמע דהצרכה על ההפרשה כשחורם במחשבה כדי שיהא עובר לעשייתן מיהו אם כבר הפריש ולא קרא שם במחשבה י"ל דשפיר יכול לברך ואח"כ לקרוא שם במחשבה והוא מיי"ר כשע"י ההפרשה הוא קריאת השם, וע"ע צמח' פכ"ה שביא תוספתא דברכות [ולפנינו ליתא] ה' הולך להפריש תרומה מברך ברוך שהגיענו לזמן הזה כשהוא מפרישן אומר אקב"ו להפריש תרומה ונראה שצמח' שהיו קוטרין התצוה פעם בשנה ולא כשאוסף הכרי מברך שהחיינו כמו כל דבר שבא מזמן לזמן וכמו פרי חדש אבל צמח' אין לברך שהחיינו אך יש קצת פוסקים שכל מצוה שאדם עושה בפעם ראשונה צמח' יברך שהחיינו אבל לא נהגו כן ע"י מ"צ סי' כ"ב צמח' שם:

ציון ההלכה

(תלה) ע"י צה"ל סי' כ"ב ד"ה קנה ומה שהביא הכו"פ פכ"ה צ"ל שם התוספתא שההולך להפריש תרומה מברך שהחיינו הוא על שמחת הכרי ולא על המצוה ומברך שהחיינו כשמתקנו כמו שמברכין הטוב והמטיב צמח' כשקוצעין המזוזות שוב הראוי צמח' הרמב"ם (נדפס צמח' דפוס שוליונגר ח"א סי' ע"י) ש"ל שאין מברכין שהחיינו על הפרשה תרומה ופסקה ע"ש וכ"ז דלא כלתא לחם סי' ו' ס"א: (תלו) צה"ל שם: (תלו) ק"ס: (תלה) דהוכשרה פשיטא דאסור לטמאות: (תלט) ששהר רבנו פסקה צפ"ה משמיעה הי"ג דלא כר"ם צפ"ה נספ"ו משמיעה וכלל זה כאן בלשון חו"ל כמו שכללה צמח' כמש"כ צמח' שביעית סי' ה' סק"ט יכ"כ צמח' ש: (תמ) ציר' ספ"ו דשביעית ר"א עד חיוב רש"א עד אמונה ורבנו כחז לעיל צפ"א ה"ח דעד חיוב החזקו עו"צ ועד אמונה עו"מ וכיון דמצאנו שם ציר' דר"ש לטעמ' דמחיר גם צמח' ורבנו דפסק כר"י ה"ה דאסור למקום שכבשו רק עו"מ וצ"ע שלא כתבו צדדיא וזה אינו בכלל חו"ל ע"ל פ"א ה"ו ואולי ס"ל דמחיר פליגא בזה על הצריחה וצ"ע ועי' חו"א שביעית סי' י"ג סק"ג דמשמע דמאד להיתר וצ"ע שלא הביא היר' כאן: (תמא) כ"כ רבנו צפ"א מצבורים ה"ו ואין אוכלין תרומות וחלות של א"י אלא צמח' והיינו אפי' לא הוכשרו שלא נטמאו בטומאת ארץ העמים וכנראה שהוא גזרה שאין הכל יודעים שלא הוכשרה וצ"ע אם אפשר להסירה לא"י ולאכלה ול"ד לתרומת חו"ל דבסמך דכאן עיקרה מא"י ועמ"כ צמח' צפ"א מצבורים ה"ו: (תמצ) משנה ראשונה ספ"ו דשביעית ומדייק כן מלשון המשנה וצ"ע: (תמג) ר"ש ור"א ספ"ו דשביעית: (תמד) הנה צמח' שביעית פסק רבנו צפ"ו משמיעה הי"ב שצ"ל להחזירם רק יבערם שם אך שם א"י שלא יעצרו ממקום למקום והיינו משום שכל העברה הו' כמחיל לחו"ל כמש"כ צמח' שביעית סי' י"ג סק"ד ואולי ה"ה כאן אך אפשר דשם חמור יותר דאסמכיהו אקרא דבארץ וצ"ע: (תמה) חו"א שביעית סי' ה' סק"ט וכ"כ צמח' ניר סוף חלה: (תמו) ירו' ספ"ו דשביעית וסוף חלה ואע"ג דבצבורים לא גורו כמש"כ רבנו פ"צ מצבורים שם צמח' וצמח' להביאן ואין על הכהנים לצאת דלנ"ה יבאם משא"כ כאן כדל' ציר' שם וצ"י ב' מ"ל סוף חלה כ' דכיון דאסרו חכמים לאוכלן כשיצאו לארץ משום הך גזרה ממילא אסור להביאן שמה יבא ליד חקלה ועוד דגורם לה הפסד דהא צמח' נאכלת. ואפשר דאפי' תרומה טמאה אין מביאין דגם צה"ל יכול הכהן ליהנות ואפי' אין יכול ליהנות אפשר דלא פלוג רבנן וכ"כ צמח' ניר וצ"ע, ונראה דרק על תרומה ותרומת מעשר גורו אבל מעשרות מותר להביא מחו"ל וכן להוציא לחו"ל חוץ ממעשר עני כנ"ל ספ"ו ממחנה וע"ל פ"א ממע"ש הי"ד לענין מע"ש: (תמו) ס' ניר סוף חלה ע"ש ואם הביאו טבל שנתמרה והפרישו ממנו תרומה צמח' עמ"כ צה"ל מצבורים ה"ו: (תמח) חו"א שם וכ"כ צמח' ש: (תמו) דאם ניםא דרבנו כלל לה צרישה ה"ה כאן אמנם זה תלוי לכאן' אם יש שם טומאת ארץ העמים שהביאו צפ"א ה"ו סק"ט ודעת רבנו שיש שם טומאה ומ"מ אפשר דכיון שיש שם מצוה ישוב א"י כמש"כ צמח' צמח' א"י סק"ה אפשר דלא גורו וצ"ע: (תנ) משנה ראשונה ספ"ו דשביעית:

פרק שלישי

באור ההלכה

דרך אמונה

ציון ההלכה

דרך אמונה - ב (תרומות) קנייבסקי, שמריהו יוסף חיים בן יעקב ישראל עמוד מס 85הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה